

บทที่ 4

วิเคราะห์ข้อมูล

ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเรื่อง "มหาเถรสมาคมกับการยอมรับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์" เห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอธิบายข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับก่อนว่าองค์กรที่เรียกว่า "มหาเถรสมาคม" คืออะไร และมีความสำคัญอย่างไร รวมทั้งมีแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างไร เพื่อให้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ตามสภาพความเป็นจริง ก่อนที่จะนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในส่วนของกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มที่ใช้ในการตรวจสอบข้อมูล

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับมหาเถรสมาคม

มหาเถรสมาคม ในทางกฎหมายแล้วจะหมายถึง องค์กรที่ทำหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ไทย ซึ่งได้ระบุเอาไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2535 ฉบับนี้มีสาระที่เกี่ยวกับมหาเถรสมาคมโดยสรุปคือ

มหาเถรสมาคม ประกอบด้วยสมเด็จพระสังฆราช ซึ่งทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ โดยตำแหน่ง สมเด็จพระราชาคณะทุกรูปเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และพระราชาคณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง มีจำนวนไม่เกิน 12 รูปเป็นกรรมการ มีอธิบดีกรมการศาสนาเป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง และให้กรมการศาสนาทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม ซึ่งสำนักงานมหาเถรสมาคมนี้เป็นหน่วยราชการ ที่ทำหน้าที่สนองงานของมหาเถรสมาคมโดยเฉพาะ มีฐานะเทียบเท่ากอง และผู้อำนวยการสำนักงานเลขาธิการ เป็นหัวหน้าส่วนราชการดูแลตามกฎหมาย

สำหรับกรรมการมหาเถรสมาคมนั้น สมเด็จพระสังฆราชทรงมีอำนาจตามกฎหมายที่จะแต่งตั้ง โดยกรรมการแต่ละรูปอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี และอาจจะได้รับการแต่งตั้งให้เข้ามาดำรงตำแหน่งอีกครั้งก็ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติและธรรมเนียมที่ถือปฏิบัติกันมานั้น กรรมการมหาเถรสมาคมแต่ละรูปมักจะอยู่ในตำแหน่งจนกระทั่งมรณภาพลงไป

นอกเหนือจากการที่หมควาระตามที่กำหนดในระยะเวลาสองปีแล้ว ตามกฎหมายกรรมการมหาเถรสมาคมยังอาจจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อมรณภาพ (ซึ่งเป็นเหตุให้มีการต้องมีการแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมขึ้นมาทดแทนมากที่สุด) หรือพ้นจากความเป็นพระภิกษุ หรือลาออก หรือสมเด็จพระสังฆราชทรงมีพระบัญชาให้ออก โดยในกรณีที่กรรมการมหาเถรสมาคมพ้นจากตำแหน่งก่อนหมควาระ สมเด็จพระสังฆราชอาจทรงแต่งตั้งพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งเป็นกรรมการแทน

คณะกรรมการมหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม ดังนี้ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 15 ตรี ได้กำหนดขอบเขตเอาไว้อย่างกว้างขวางคือ

- (1) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม
- (2) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร
- (3) ควบคุม และส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
- (4) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพุทธศาสนา
- (5) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่บัญญัติเอาไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือในกฎหมายอื่น

อย่างไรก็ตามเพื่อให้การกฎหมายสามารถบังคับใช้ได้อย่างกว้างขวาง ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 จึงให้อำนาจมหาเถรสมาคมในการตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศ โดยไม่ขัดแย้งกับพระธรรมวินัยให้บังคับได้ และจะมอบให้พระภิกษุรูปใด หรือคณะกรรมกร หรือคณะอนุกรรมการที่สมเด็จพระสังฆราช หรือคณะกรรมการมหาเถรสมาคมมีมติแต่งตั้งเป็นผู้นำอำนาจหน้าที่ตามข้างต้นก็ได้ นอกจากนี้แล้ว เพื่อเป็นการรักษาหลักพระธรรมวินัยและเพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมมีอำนาจตามกฎหมายที่จะตรากฎหมายเถรสมาคม เพื่อกำหนดโทษหรือวิธีการลงโทษทางการปกครองสำหรับพระภิกษุ และสามเณรที่ประพฤติให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนา และการปกครองคณะสงฆ์ก็ได้

สำหรับการปกครองคณะสงฆ์นั้น ในหมวดที่ 3 ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) มีการระบุว่า "คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม" และ "การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม" ทั้งยังให้อำนาจในการปกครองสงฆ์โดยระบุว่า เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ โดยการแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจเจ้าคณะใหญ่ ให้

เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมายเดรสสมาคม ดังนั้นรูปแบบการปกครอง
สงฆ์ส่วนภูมิภาคจึงกำหนดขึ้นมาตามลำดับดังนี้

1. ประมุขของคณะสงฆ์	ได้แก่ สมเด็จพระสังฆราช
2. องค์การบริหารคณะสงฆ์ส่วนกลาง	ได้แก่ มหาเถรสมาคม
3. ผู้ปกครองสูงสุดระดับภูมิภาค	ได้แก่ เจ้าคณะใหญ่ (หน)
4. ผู้ปกครองระดับภาค	ได้แก่ เจ้าคณะภาค
5. ผู้ปกครองระดับจังหวัด / กรุงเทพมหานคร	ได้แก่ เจ้าคณะจังหวัด / เจ้าคณะ กรุงเทพมหานคร
6. ผู้ปกครองในระดับอำเภอ / เขต	ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอ / เจ้าคณะเขต
7. ผู้ปกครองในระดับตำบล / แขวง	ได้แก่ เจ้าคณะตำบล / เจ้าคณะแขวง

นอกจากนี้แล้ว มหาเถรสมาคม อาจมีมติเห็นสมควรให้มี รองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะ
จังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะนั้นๆ ก็ได้

ในรูปแบบการปกครองของสงฆ์นั้น หากผู้ที่มีได้ศึกษาหรือใกล้ชิดกับการปกครองในรูปแบบนี้
อาจจะนำไปเทียบเคียงกับ หรือเปรียบเทียบกับรูปแบบการปกครองของทางราชการหรือรัฐ
บาล ที่มีองค์พระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ใช้อำนาจทางการ
บริหารผ่านรัฐบาลโดยมีนายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีดำเนินการบริหารไปยังกระทรวง ทบวง
ต่างๆ ที่มีอยู่ ใช้อำนาจนิติบัญญัติผ่านสภาผู้แทนราษฎร โดยมีประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้
สนองพระบรมราชโองการ และใช้อำนาจตุลาการผ่านศาลสถิตยุติธรรม โดยมีประธานศาลฎีกา
เป็นตัวแทนในการใช้อำนาจไปยังศาลต่างๆ

แต่สำหรับมหาเถรสมาคมนั้น สมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งประมุขสูงสุดของ
พุทธศาสนาในคณะสงฆ์ไทย โดยมีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจทุกอย่าง ทั้งอำนาจการ
บริหาร เพื่อปกครองคณะสงฆ์ไทยให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์กำหนด ใช้อำนาจ
ทางนิติบัญญัติด้วยการออก (หรือแก้ไข) คำสั่ง กฎ ระเบียบ หรือมติใดๆ ที่ถือว่าเป็นข้อปฏิบัติของ
คณะสงฆ์ไทย และใช้อำนาจตุลาการ โดยทำหน้าที่เป็นศาลตัดสินชี้ขาดคดีข้อพิพาท หรืออธิกรณ์
ของสงฆ์ ซึ่งในประเด็นของการใช้อำนาจตุลาการหรือการเป็นศาลนั้น มหาเถรสมาคมจะเน้นการ
สอบสวน ตำรวจตรวจสอบคดีความ หรือข้ออธิกรณ์ต่างๆ ตามระเบียบที่กฎหมายสงฆ์กำหนดเอา
ไว้ให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย และพุทธบัญญัติเป็นสำคัญ

สิ่งที่ เป็นข้อแตกต่างที่การปกครองในฝ่ายฆราวาสไม่มีใช้กันในปัจจุบันก็คือ การปกครองในรูปแบบของ “เจ้าคณะใหญ่หน” ซึ่งทางคณะสงฆ์ไทยถือว่า “หน” เป็นรูปแบบการปกครองส่วนภูมิภาคที่ใหญ่ที่สุด โดยก่อนที่จะทำความเข้าใจรู้จักกับคำว่า “หน” นั้น จะต้องทำความเข้าใจก่อนว่า ส่วนย่อยที่สุดของการปกครองคณะสงฆ์คือ ประชากรของสงฆ์ อันหมายถึงพระภิกษุสามเณรแต่ละรูป พระภิกษุสามเณรเหล่านี้เมื่อผ่านการอุปสมบทหรือบรรพชาแล้ว จะต้องอยู่ในความดูแลควบคุมของพระอุปัชฌาย์ และจะต้องถูกปกครองโดยผู้ปกครองที่เป็นเจ้าอาวาส หรือเจ้าสำนักสงฆ์ที่พระภิกษุสามเณรไปพำนักอยู่ ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มแรกของการเข้าสู่ระบบการปกครองคณะสงฆ์ในระดับล่างสุด

ตามแบบแผนที่มาเถรสมาคมยึดถือปฏิบัติกันนั้น วัดอยู่ในส่วนปลายสุด และไม่ได้อยู่ในขอบข่ายของอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ที่มาเถรสมาคมบังคับบัญชาอยู่เบื้องบน แต่วัดในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง หรือท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง ซึ่งในปัจจุบันนี้กำหนดขอบเขตตามแบบอย่างที่กระทรวงมหาดไทยใช้อยู่ คือใช้ขอบเขตของ “ตำบล” เป็นหลักในการปกครอง และมหาเถรสมาคมก็ถือว่า การปกครองในระดับตำบลนั้น เป็นการปกครองส่วนภูมิภาคที่ละเอียดย่อยที่สุด โดยผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองพระสงฆ์ในระดับตำบลก็คือ “เจ้าคณะตำบล”

ถัดจากระดับตำบลซึ่งมีเจ้าคณะตำบลเป็นสังฆาธิการปกครองดูแล ก็ยังใช้หลักการกำหนดเขตการปกครองเช่นเดียวกับที่กระทรวงมหาดไทยใช้ และเป็นไปตามความเข้าใจของคนทั่วไปก็คือหลายๆ ตำบลรวมกันเป็นจังหวัด ซึ่งทางพระสงฆ์ก็ถือหลักการเดียวกันและพระสงฆ์ที่ดูแลปกครองในระดับจังหวัดคือ เจ้าคณะจังหวัด(เขตนครหลวง เรียกว่า เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และแขวงในเขตกรุงเทพมหานครนั้น ก็อยู่ในความดูแลของ เจ้าคณะแขวง)

สูงขึ้นมาจากระดับจังหวัดก็จะเป็นการปกครองในระดับ “ภาค” ซึ่งภาคในทางสงฆ์นั้น ในคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ซึ่งเป็นพระสงฆ์ส่วนใหญ่ของประเทศ จะมีขอบเขตในการรวมจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกันประมาณ 3-6 จังหวัดตามแต่ว่าจังหวัดเหล่านั้นเป็นจังหวัดใหญ่หรือเล็กเข้าด้วยกัน (กรุงเทพมหานครก็ไม่ได้รับการยกเว้นเป็นกรณีพิเศษเหมือนเช่นการปกครองอาณาจักร) ซึ่งปัจจุบันมีจำนวน 18 ภาคด้วยกัน ในส่วนของพระในฝ่ายธรรมยุต ซึ่งมีจำนวนสงฆ์น้อยกว่า จะมีลักษณะการแบ่งภาคที่ต่างกันออกไปตามลักษณะประชากรพระที่กระจายในจังหวัดต่างๆ ที่มีอาณาเขตใกล้เคียงติดต่อกัน แต่เมื่อรวมแล้วก็จะครบ 18 ภาคเท่ากัน และผู้ปกครองในระดับภาคก็คือ “เจ้าคณะภาค”

ในระบบการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน ระดับสงฆ์ที่ใหญ่ขึ้นไปกว่าภาคก็คือ “หน” โดย คำว่า “หน” เป็นการรวมภาคหลายๆ ภาคเข้าด้วยกัน ซึ่งอาณาเขตของหนนั้น ก็อาจจะเทียบได้กับภาคในทางภูมิศาสตร์ที่ประเทศไทยใช้เป็นหลักในการแบ่งเขตการปกครอง อย่างไรก็ตามในทางสงฆ์ก็จะมีคุณสมบัติมากขึ้นไปอีกก็คือ มีหนที่ได้จากการแบ่งตามลักษณะภูมิศาสตร์ ซึ่งใช้กับพระสงฆ์ในฝ่ายมหานิกาย คือ

หนเหนือ	คือ จังหวัดทางภาคเหนือทั้งหมด
หนใต้	คือ จังหวัดทางภาคใต้ทั้งหมด
หนตะวันออก	คือ จังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออกรวมกัน
หนกลาง	คือ จังหวัดในภาคกลางทั้งหมด

สรุปแล้วก็คือ ในฝ่ายมหานิกายในนั้น มีอยู่ 4 หน พระสังฆาธิการที่ทำหน้าที่ปกครองหน เรียกว่า “เจ้าคณะใหญ่” เช่น เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ เจ้าคณะใหญ่หนใต้ เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก และเจ้าคณะใหญ่หนกลาง

ฝ่ายธรรมยุตเนื่องจากมีจำนวนสงฆ์น้อยกว่ามาก จึงถือว่าเป็นหนเดียวกันหมด และมีเจ้าคณะปกครองเรียกว่า เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต

สำหรับเจ้าคณะใหญ่เหล่านี้ ในธรรมเนียมการปกครองคณะสงฆ์ที่มีมาช้านาน ประกอบกับการที่พระเถระเหล่านี้มีความอาวุโสทั้งด้านพรรษา และสมณศักดิ์ จึงมีตำแหน่งเป็นกรรมการคนสำคัญของมหาเถรสมาคม ซึ่งในปัจจุบันมีรายพระนาม และนามดังต่อไปนี้

1. เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต ได้แก่ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
2. เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ได้แก่ สมเด็จพระมหาธีราจารย์
3. เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ได้แก่ สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์
4. เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ได้แก่ สมเด็จพระพุฒาจารย์
5. เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ได้แก่ พระพรหมจริยาจารย์

ในส่วนของการปกครองคณะสงฆ์ที่สูงขึ้นไปกว่าระดับหน ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่า เป็นการปกครองส่วนกลางของมหาเถรสมาคมนั้น ก็คือการปกครองในรูปแบบของคณะกรรมการ เรียกว่า คณะกรรมการมหาเถรสมาคม โดยที่ปัจจุบันคณะกรรมการประกอบด้วย สมเด็จพระสังฆราช 1 พระองค์ สมเด็จพระราชาคณะ 8 รูป และรองสมเด็จพระราชาคณะชั้นหรือชั้นปฏิญ์ อีก 12 รูป รวมเป็น 21 รูป ซึ่งมีรายพระนามและนามต่อไปนี้

1. สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
2. สมเด็จพระพุทธปาพจนบดี
3. สมเด็จพระมหามุนีวงศ์ (มรณภาพแล้วเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2541)
4. สมเด็จพระพุฒาจารย์
5. สมเด็จพระมหาธีรราชจารย์
6. สมเด็จพระมหาวิรวงศ์
7. สมเด็จพระมหาธีรราชมั่งคณาจารย์
8. สมเด็จพระวันรัต
9. สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
10. พระญาณวโรดม
11. พระสุเมธาธิบดี
12. พระสุธรรมราชธิบดี
13. พระอุดมญาณโมลี
14. พระพรหมจริยาจารย์
15. พระธรรมวโรดม
16. พระวิสุทธาธิบดี
17. พระธรรมปัญญาจารย์
18. พระพรหมโมลี
19. พระมหาธีรราชมั่งคณคลิกล
20. พระธรรมกิตติวงศ์
21. พระธรรมเมธาภรณ์

คณะกรรมการมหาเถรสมาคมเหล่านี้ โดยปกติแล้วมักจะมีตำแหน่งทางการบริหารในด้านต่างๆ นอกเหนือไปจากการดำรงตำแหน่งกรรมการมหาเถรสมาคม รวมทั้งอาจจะได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการ อนุกรรมการ หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านใดด้านหนึ่งที่ประชุมมหาเถรสมาคมเป็นผู้มอบหมาย หรือมีมติให้ดำเนินการลงไป อย่างไรก็ตามแม้จะไม่มีกรกล่าวหรือบันทึกอย่างเป็นทางการเอาไว้ก็ตาม แต่ก็เป็นที่ยอมรับว่าในทางการปกครองคณะสงฆ์นั้น การที่พระเถระหรือพระสังฆาธิการรูปใดได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม ก็ถือได้ว่าเป็นความสำเร็จสูงสุดในการเป็นตัวแทนการปกครองคณะสงฆ์ และถือเป็นการภาคภูมิใจของพระลูกวัด หรือพระสังฆาธิการในสังกัดด้วย เช่นเดียวกับในด้านสมณศักดิ์ ที่พระสงฆ์รูปใดได้รับการสถาปนาจากองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้รับสมณศักดิ์ที่สมเด็จพระราชาคณะ ก็นับว่าเป็นสุดยอดของสมณศักดิ์ทางสงฆ์

แหล่งพบปะของกรรมการมหาเถรสมาคมที่สำคัญนอกเหนือจากงานพระราชพิธี หรือกิจกรรมพุทธประเพณีก็คือ การประชุมมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นระยะเวลายาวนานมาแล้วที่ใช้คำหนักเพชร วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นที่ประชุมกัน และถือเป็นกิจที่สำคัญของกรรมการมหาเถรสมาคมแต่ละรูปที่ต้องเข้าประชุม หากไม่ติดกิจที่สำคัญจำเป็น หรืออาพาธแล้ว กรรมการมหาเถรสมาคมมักจะไม่ว่าขาดการประชุม

ในการประชุมมหาเถรสมาคมนั้น เป็นวาระที่ตายตัวว่า ในแต่ละเดือนจะต้องประชุม 3 นัดด้วยกันคือ วันที่ 10, วันที่ 20 และ วันที่ 30 ของทุกเดือน แต่หากวันที่เหล่านี้ไปประจวบกับวันพระใหญ่ คือวันพระขึ้น หรือแรม 15 ค่ำ ก็จะเลื่อนออกไปในวันถัดมา คือวันที่ 11, 21 และ 31 (หรือ 29 ในกรณีที่มี 30 วัน) และหากติดวันเสาร์-อาทิตย์ ก็มักจะถือปฏิบัติว่า ถ้าติดวันเสาร์ก็ใช้วันศุกร์แทน ถ้าติดวันอาทิตย์ ก็ใช้วันจันทร์แทน และหากติดวันหยุดราชการก็มักจะใช้เกณฑ์เดียวกันพิจารณา แต่ส่วนใหญ่มักจะยึดถือวันที่มาก่อน ยกเว้นในกรณีจำเป็นเท่านั้น นอกจากนี้แล้ว มหาเถรสมาคมก็อาจจะมีการประชุมนัดพิเศษในกรณีที่เห็นว่ามีความสำคัญเร่งด่วน หรือมีอาจจะล่าช้าได้

เป็นหลักที่ดำเนินการติดต่อกันมานานแล้วว่า ปกติมหาเถรสมาคมจะเริ่มประชุมเวลาประมาณ 14.00 น. เป็นต้นไป แล้วเลิกการประชุมในเวลาประมาณ 16.30 น. แต่หากวาระสำคัญยังไม่ได้มีการพิจารณา ก็อาจจะขยายเวลาประชุมออกไปจนถึงเวลาเท่าใดก็ได้ไม่มีการกำหนดตายตัว แต่ในทางปฏิบัติแล้ว การประชุมจะเริ่มก็ต่อเมื่อที่ประชุมครบองค์ โดยสมเด็จพระสังฆราชจะเป็นองค์ประธานเปิดประชุม แต่หากสมเด็จพระสังฆราชไม่อาจเสด็จเป็นประธานได้ กรรมการผู้มีสมณศักดิ์สูงสุดก็จะปฏิบัติหน้าที่ประธานแทน และก็เป็นที่น่าสังเกตว่า ในการจัดเก้าอี้เพื่อนั่งประชุมนั้น จะเรียงตามลำดับอาวุโสโดยสมณศักดิ์ ส่วนฆราวาสที่เข้าประชุมสนองงานซึ่งโดยมากแล้วจะเป็นอธิบดีกรมการศาสนาหรือรองอธิบดีกรมการศาสนาที่ได้รับการมอบหมาย ผู้อำนวยการสำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม รวมทั้งเจ้าหน้าที่ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับกาให้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจในวาระพิจารณาจะนั่งเป็นลำดับสุดท้ายต่อจากพระสงฆ์

ส่วนเรื่องที่จะเข้าประชุมมหาเถรสมาคมนั้น จะประกอบไปด้วยวาระปกติ วาระพิเศษ และวาระเร่งด่วน โดยสำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคมจะทำหน้าที่ประสานงานกับกรรมการมหาเถรสมาคมในการจัดพิมพ์วาระต่างๆ ตามความประสงค์ของกรรมการ แล้วจัดทำเป็นเอกสารรูปเล่ม หรือข้อมูลหลักฐาน เพื่อใช้ในการพิจารณาส่งให้กับกรรมการแต่ละรูปในฐานะเอกสารราชการที่เป็นความลับ ลับเฉพาะ และลับที่สุดตามกรณี โดยหลังจากที่ประชุมได้พิจารณาวาระต่างๆ เหล่านี้แล้ว ในเรื่องที่มีความสำคัญ หรือจำเป็น สมเด็จพระสังฆราชจะทรงลงพระนามในพระบัญชา

เหล่านั้นตามเนื้อความที่ได้ร่างเอาไว้ในการประชุม แต่ถ้าเป็นเรื่องการพิจารณาตามปกติก็จะมีมติประกาศ หรือคำสั่งออกไป โดยมอบหมายให้กรมการศาสนาเป็นผู้นำไปเผยแพร่ต่อไป

ในกรณีที่การพิจารณาเรื่องรายยังไม่ได้ข้อยุติ อาจจะมีการจัดทำเป็นวาระสืบเนื่องสำหรับการประชุมในครั้งต่อไป แต่หากคณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นว่า สมควรจะต้องใช้เวลาในการศึกษาข้อมูล หรือต้องการข้อมูลเพิ่มเติม หรือต้องการคำชี้แจงจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะแล้ว ก็อาจจะแต่งตั้งคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการขึ้นมาเพื่อหาข้อยุติในด้านความเห็น มาตรการ หรือใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาเรื่องอื่นๆ ต่อไป

อย่างไรก็ตามหากจะพิจารณาถึงวาระหรือเรื่องราวที่มหาเถรสมาคมพิจารณานั้นจะแบ่งเป็น

1. เรื่องที่เป็นงานปกติที่เกี่ยวข้องกับกิจการสงฆ์โดยรวม เช่น การอนุมัติเพื่อใช้จ่ายงบประมาณศาสนสมบัติกลาง การอนุมัติการใช้ประโยชน์ในศาสนสมบัติกลาง การอนุมัติการเดินทางไปต่างประเทศของพระสงฆ์ การอนุมัติการช่วยเหลือพระภิกษุสงฆ์สงฆ์ในด้านต่างๆ ซึ่งโดยปกติแล้วจะเป็นการให้ความเห็น หรือมีมติ

2. เรื่องที่เป็นการพิจารณาตามวาระ เช่น การพิจารณารายนามพระสงฆ์เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถานปนาสมณศักดิ์ในวันที่ 5 ธันวาคม การพิจารณาแต่งตั้งพระสงฆ์ในระดับต่างๆ ประจำปี รวมทั้งการกำหนดปฏิทินกิจกรรมทางศาสนา การกำหนดการบรรพชาสามเณร

3. เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารปกครอง เช่น การพิจารณาเพื่อออกกฎ ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งต่างๆ การพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการ หรืออนุกรรมการต่างๆ การพิจารณารับรองความเห็นชอบมติ หรือข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ หรืออนุกรรมการต่างๆ หรือ คณะทำงานที่แต่งตั้งขึ้น รวมทั้งการพิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ หรือหน่วยงาน องค์กรอื่นๆ ที่ขอความเห็นมายังมหาเถรสมาคม

4. เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจคดีความหรืออิทธิฤทธิ์ โดยมหาเถรสมาคมจะพิจารณาเฉพาะคดี หรืออิทธิฤทธิ์ที่ยังไม่สิ้นสุดในชั้นเจ้าคณะปกครองในระดับภูมิภาคเท่านั้น ซึ่งหมายความว่าคดีความหรืออิทธิฤทธิ์ใดๆ จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนในระดับภูมิภาคเสียก่อนจึงจะสามารถที่จะให้มหาเถรสมาคมพิจารณาในชั้นฎีกาได้

5. เรื่องอื่นๆ ที่มีความสำคัญ หมายถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปัญหาทางคณะสงฆ์ หรือเรื่อง ที่ได้รับความสนใจจากฝ่ายของสังคมโดยทั่วไป ซึ่งกรรมการมหาเถรสมาคมอาจจะเสนอให้มีการ เรียกประชุม หรือฝ่ายราชการโดยกรมการศาสนาจัดทำเป็นวาระพิเศษ เพื่อให้กรรมการมหาเถร สมาคมนำเข้าสู่การประชุมก็ได้

หลังจากมหาเถรสมาคมประชุมเสร็จสิ้น และมีการพิจารณาเรื่องราวต่างๆ เรียบร้อยแล้ว สมเด็จพระสังฆราชอาจจะมีพระบัญชาผ่านมหาเถรสมาคม ส่วนมหาเถรสมาคมอาจจะมีมติ ข้อคิด เห็น ข้อเสนอแนะ ประกาศ คำสั่ง หรือกฎระเบียบอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา จากนั้นก็จะมอบให้ สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกรมการศาสนา ประสานงานกับ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในกรมการศาสนา เพื่อสนองงานมหาเถรสมาคม แล้วจัดทำเป็นแถลง การณ์คณะสงฆ์แจ้งไปยังสงฆ์ระดับต่างๆ ต่อไป

สำหรับโครงสร้างการสื่อสารระหว่างมหาเถรสมาคมกับพระสงฆ์นั้น จะเป็นไปตามโครงสร้าง การปกครอง คือการไล่เรียงตั้งแต่มหาเถรสมาคม ไปยังเจ้าคณะหน จากเจ้าคณะหนไปยังเจ้า คณะภาค จากเจ้าคณะภาคไปยังเจ้าคณะจังหวัด จากเจ้าคณะจังหวัดไปยังเจ้าคณะตำบล และสิ่งที่ น่าสังเกตก็คือ การสื่อสารระหว่างมหาเถรสมาคมกับสงฆ์ได้อำนาจการปกครองนั้น จะเป็นการ สั่งการจากบนลงล่างอย่างเดียว โดยพระสงฆ์ต้องรับคำสั่งการตามลำดับชั้น และหากจะแสดง ความคิดเห็นใดๆ ก็ต้องเริ่มจากระดับล่างแล้วเสนอความเห็นขึ้นไปยังเจ้าคณะปกครองที่สูงขึ้นไป ตามลำดับ หากเจ้าคณะปกครองไม่เห็นด้วย การแสดงความคิดเห็นเหล่านั้นก็เป็นอันว่าตกไป

อย่างไรก็ตามยังมีทางออกอื่นๆ ที่เป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญก็คือ ช่องทางที่เป็นจารีต ประเพณี ซึ่งพระสงฆ์จะมีการรวมตัวกันเพื่อปฏิบัติสังฆกิจตามพุทธประเพณี และการรวมตัวกันนี้ ก็มักจะมีการใช้การสื่อสารส่วนตัวในการความคิดเห็น หรือร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์กรณีต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง

แนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากได้มีการทำความรู้จักกับมหาเถรสมาคม แล้ว ผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลจากสภาพทั่วไป สิ่งแวดล้อม และกรอบแบบแผนที่มีมหาเถรสมาคมยึดถือปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ต่อการตีปัญหาจากคำถามเพื่อการวิจัยในประเด็นของแนวทางการยอมรับการมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการปกครองของคณะสงฆ์ และการแก้ไขปัญหาการบิดเบือนข่าวสาร โดยจะใช้ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มที่ใช้ในการตรวจสอบข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

ดังนั้น แนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลตามที่คุณวิจัยกำหนดขึ้นก็คือ การให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำคัญอย่างไม่จำกัดในประเด็นที่ต้องการจะทราบจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้คำถามเพื่อการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ จากนั้นจึงใช้

1. ข้อมูลซึ่งผู้วิจัยได้จากพระสังฆาธิการที่เป็นเจ้าคณะปกครอง พระวาสาผู้ที่ทำงานใกล้ชิดกับมหาเถรสมาคม สื่อมวลชน และพระนิสิต-นักศึกษา
2. สภาพความเป็นจริง สิ่งแวดล้อม กรอบธรรมเนียมทางสงฆ์
3. แนวคิด และทฤษฎีที่หลากหลายทั้งด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา สื่อประชาธิปไตย ไซเบอร์เนติกส์ และการสื่อสารในองค์กร

ทั้งนี้ก็เพื่อให้ได้ข้อมูลมาทำการวิเคราะห์หามีมากพอ และได้มุมมองที่หลากหลาย เพื่อนำไปจัดทำตารางจำแนกความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มที่ใช้ในการตรวจสอบ จากนั้นจึงนำไปอภิปรายผลและสรุปผลในบทต่อไป (บทที่ 5)

สำหรับการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ นั้น ผู้วิจัยเลือกดำเนินการโดยแบ่งเป็น

1. กลุ่มตัวอย่าง

จำนวน	5 รูป
การได้มา	คัดจากมหาเถรสมาคมผู้มีบทบาทสำคัญ
รหัสที่ใช้	เถระ (1, 2, 3, 4, 5)
การเก็บสะสมข้อมูล	สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ
ระยะเวลาการเก็บสะสมข้อมูล	พฤศจิกายน 2541- กุมภาพันธ์ 2542

2. กลุ่มที่ใช้ในการตรวจสอบข้อมูล

2.1. กลุ่มพระสังฆาธิการที่เป็นเจ้าคณะปกครอง

จำนวน	10 รูป
การได้มา	คัดเลือกโดยเฉลี่ยตามภูมิภาค และนิกาย
รหัสที่ใช้	สังฆาธิการ (1-10)
การเก็บสะสมข้อมูล	สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ
ระยะเวลาการเก็บสะสมข้อมูล	พฤศจิกายน 2541- กุมภาพันธ์ 2542

2.2. กลุ่มฆราวาสที่ปฏิบัติหน้าที่ใกล้ชิดกับมหาเถรสมาคม

จำนวน	10 คน
การได้มา	คัดเลือกจากผู้ที่สามารถจะติดต่อได้
รหัสที่ใช้	ฆราวาส (1-10)
การเก็บสะสมข้อมูล	สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ
ระยะเวลาการเก็บสะสมข้อมูล	พฤศจิกายน 2541- กุมภาพันธ์ 2542

2.3. กลุ่มสื่อมวลชนที่ปฏิบัติหน้าที่ หรือเคยรายงานข่าวด้านศาสนา

จำนวน	10 คน
การได้มา	คัดเลือกจากผู้ที่ทำหน้าที่จริงในปัจจุบัน
รหัสที่ใช้	สื่อมวลชน (1-10)
การเก็บข้อมูล	สนทนากลุ่ม
ระยะเวลาการเก็บข้อมูล	วันที่ 12 ธันวาคม 2541
เวลา	ประมาณ 13.00 ถึง 19.00 น.
สถานที่	หอประชุมคุรุสภา
ผู้ดำเนินการ	นายพรศักดิ์ ชนพัฒน์พงศ์

2.4.กลุ่มพระนิสิต-พระนักศึกษา

จำนวน	10 รูป
การได้มา	คัดเลือกจาก ฝ่ายมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ มหามกุฏราชวิทยาลัย ฝ่ายละ 5 รูป
รหัสที่ใช้	ยูวสงฆ์ (1-10)
การเก็บข้อมูล	สนทนากลุ่ม
ระยะเวลาการเก็บข้อมูล	วันที่ 23 พฤศจิกายน 2541
เวลา	ประมาณ 12.00 ถึง 17.00 น.
สถานที่	วัดสามพระยา
ผู้ดำเนินการ	นายพรศักดิ์ ธนพัฒน์พงศ์

(หมายเหตุ : ในการเก็บข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ เป็นการรวบรวมแบบ "เก็บสะสมข้อมูล" เนื่องจากสภาพความเป็นจริงในระหว่างการวิจัยนั้น ผู้วิจัยไม่สามารถจะทำการสนทนา หรือการสัมภาษณ์ให้เสร็จสิ้นในคราวเดียวได้ จำเป็นต้องมีการพบปะกับกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มที่ใช้ตรวจสอบข้อมูลหลายครั้ง จึงจะได้ข้อมูลครบถ้วนตามกรอบแนวสัมภาษณ์ซึ่งมีความยาวถึง 50 ข้อ)

การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล

งานวิจัยเรื่อง "มหาเถรสมาคมกับการยอมรับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์" ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสะสมข้อมูลจากการสนทนาเชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มที่ใช้ในการตรวจสอบข้อมูล โดยมีการนำข้อมูลที่ได้ทั้งหลายเหล่านั้นมาประมวลหาคำศัพท์สำคัญใน 2 ส่วนคือ

1. คำศัพท์สำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้เป็นกรอบ
2. คำศัพท์สำคัญที่เป็นเรื่องกิจกรรมภายใน หรือศัพท์เฉพาะของกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อได้คำศัพท์เหล่านี้แล้ว ผู้วิจัยพยายามที่จะสรุปความ และผูกเป็นประโยคที่มีความหมายเหมือน หรือใกล้เคียงกับความคิดเห็นของกลุ่มต่างๆ จากนั้นจึงนำมาจัดทำในรูปแบบของตารางเปรียบเทียบ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ผลดังต่อไปนี้

หมวดการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

1. ท่านคิดว่ามหาเถรสมาคมให้ความสำคัญต่อการลดช่องว่างระหว่างฝ่ายปกครองกับฝ่ายที่อยู่ใต้ปกครองมากน้อยเพียงใด

สรุปการวิเคราะห์ กลุ่มกรรมการมหาเถรสมาคม ให้คำตอบไปในทิศทางเดียวกันว่า กรรมการมหาเถรสมาคมให้ความสำคัญต่อการลดช่องว่างระหว่างฝ่ายปกครองกับสงฆ์ที่อยู่ใต้อำนาจการปกครอง และยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมด้วยว่า ในปัจจุบันมหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับ สติธิ เสรีภาพ หรือการดำเนินการใดๆ ของพระสงฆ์อย่างเต็มที่โดยที่ สติธิ เสรีภาพ หรือการดำเนินการใดๆ เหล่านั้นต้องเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย พระไตรปิฎก กฎหมายสงฆ์ กฎหมายบ้านเมืองที่ครอบคลุมอยู่ รวมไปถึงจนถึงการวางตนให้เหมาะสมกับกาลเทศะของพระสงฆ์ เพื่อมิให้ สังคมสงฆ์ได้รับการติฉินนินทาได้

สิ่งที่มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญอย่างมากหากพิจารณาในประเด็นของการลดช่องว่างด้วยการสื่อสารนั้น ก็คือแนวโน้มของการใช้บทบาททั้งที่เป็นทางการ และไม่ใชทางการของพระสังฆาธิการระดับสูงกับพระสงฆ์ในระดับมากขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น พบข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตรงกันว่า เมื่อมีการพูดถึงประเด็นของการลดช่องว่างทางสังคม กลุ่มตัวอย่างจะคาดการณ์ไปถึงความเป็นประชาธิปไตยในคณะสงฆ์ไทย และก็จะให้คำตอบว่า คณะสงฆ์ไทยเคารพและยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตยตามแบบที่ได้ระบุไว้ในพระไตรปิฎก ซึ่งการลดช่องว่างระหว่างฝ่ายปกครองกับฝ่ายสงฆ์นั้น ไม่จำเป็นต้องคิดถึง เนื่องจากพระสงฆ์ไทยไม่มีช่องว่างทางการปกครอง ดังนั้นในประเด็นนี้ผู้วิจัยได้คำตอบว่า ที่จริงแล้วกรรมการมหาเถรสมาคมส่วนใหญ่ ยังไม่เห็นความสำคัญกับการลดช่องว่างทางการปกครอง คำตอบส่วนใหญ่ที่ปรากฏเป็นการอ้างเหตุผลเพื่อให้ดูเหมือนว่า พระสงฆ์มีความทันสมัย ตามทันฝ่ายอาณาจักรด้านการกระจายอำนาจการปกครองมากกว่า

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญอย่างมาก และคิดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ ทุกวันนี้สังคมฝ่ายฆราวาสมีความเจริญก้าวหน้าไปมาก โดยเฉพาะเรื่องประชาธิปไตย การมีสิทธิมีเสียง แต่พระสงฆ์จะมาทำการแบบฆราวาสทุกอย่างไม่ได้ เนื่องจากคิดที่ความเป็นพระมีพระธรรมวินัยกำกับ มีกรอบของสังคมที่ยึดติดกันมาแต่โบราณครอบงำอยู่อีกชั้นหนึ่ง แต่มหาเถรสมาคมก็พยายามที่จะลดช่องว่างเหล่านั้น และไม่พยายามไปขัดขวางกิจกรรมของสงฆ์ระดับต่างๆ ลงไป ยิ่งกว่านั้นมหาเถรสมาคมถือว่าสงฆ์ระดับล่างคือความมั่นคงทางศาสนาอย่างหนึ่ง
เถระ 2	ช่องว่างทางการปกครองนั้น มหาเถรสมาคมพยายามที่จะลดมันลงไปให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และด้วยวิธีการต่างๆ เท่าที่พระสงฆ์จะมี ไม่ว่าจะเป็นการออกเยี่ยมเยียน การรับเรื่องราวร้องทุกข์ ถ้าจำเป็นก็จะมีการประชุมและออกกฎ ซึ่งขณะนี้เวลาที่มีมติอะไรออกมาสื่อมวลชนก็ช่วยแพร่กระจายข่าวให้อยู่แล้ว และเร็วกว่าประกาศราชการเสียอีก
เถระ 3	การลดช่องว่างในกลุ่มพระสงฆ์นั้นเป็นเรื่องสำคัญมาก สมเด็จพระสังฆราชตรัสเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นประจำ เพราะไม่ต้องการให้สงฆ์หรือพระสงฆ์จาริกในท้องถิ่นมีความรู้สึกว่าถูกทอดทิ้ง และยังคงต้องการให้การพัฒนาคณะสงฆ์โดยรวมเป็นไปอย่างมีปีกแผ่น มีทิศทาง ซึ่งมหาเถรสมาคมเองยินดีให้การช่วยเหลือในทุกรูปแบบอยู่แล้ว
เถระ 4	เรื่องของการลดช่องว่างกับการให้ข่าวสารนั้นเป็นของคู่กัน ปัจจุบันนี้ระบบการสื่อสารก้าวหน้าไปมาก มีอะไรก็ใช้โทรศัพท์ถึงกันโดยตรงได้ เวลาที่มีประกาศของคณะสงฆ์ที่สำคัญ สื่อมวลชนก็ช่วยประโคมข่าวกันอยู่แล้ว และพระผู้ใหญ่ก็ไม่เคยห้ามพระผู้น้อยในการรับรู้ข่าวสาร เพียงแต่ว่าต้องมีการเตือนกันว่า ต้องเลือกดู เลือกฟังกันให้มากๆ เพราะสื่อมวลชนเขาต้องการขายข่าวไปพร้อมๆ กับความจริง
เถระ 5	ทุกวันนี้พระสงฆ์ยังมีอิสระในการรับรู้ข่าวสารไม่พออีกหรือ มหาเถรสมาคมจะไปทำอะไรได้กับอิสระเหล่านั้น เรื่องของช่องว่างที่มีอยู่เป็นเรื่องที่คิดกันไปเอง เพราะที่จริงช่องว่างเหล่านั้นไม่มี เกิดปัญหาอะไรขึ้นก็มาพูดคุยกันได้ จะโดยส่วนตัวหรือผ่านเจ้าคณะต้นสังกัดก็ตามสะดวก ปัญหาอยู่ที่ว่ามีอะไรแล้วไม่พูดจากันก่อนมากกว่า

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	มหาเถรสมาคมเริ่มให้ความสำคัญกับประเด็นของการลดช่องว่างระหว่างฝ่ายมหาเถรสมาคมกับพระสังฆาธิการในปกครอง สิ่งเหล่านี้ยังเป็นเพียงนโยบาย และแนวทางการปฏิบัติที่มหาเถรสมาคมเห็นว่า น่าจะเป็นทิศทางใหม่ในการปกครองสงฆ์เท่านั้น การดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมยังไม่เห็นชัดเจน การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารของพระเป็นไปอย่างเชื่องช้ามาก สงฆ์ส่วนใหญ่จะได้ข้อมูลและความเคลื่อนไหวของมหาเถรสมาคมจากสื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์
ฆราวาส	กลุ่มฆราวาสมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การลดช่องว่างของมหาเถรสมาคมกับพระสงฆ์ในได้ปกครองยังไม่มีวิธีการ หรือแนวทางการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมชัดเจน เนื่องจากกรรมการมหาเถรสมาคมส่วนใหญ่เห็นว่า การปฏิบัติตนของพระสงฆ์มีแนวทางตามพุทธบัญญัติกำหนดเอาไว้ เช่นเดียวกับกฎ ระเบียบ คำสั่ง หรือมติมหาเถรสมาคม แนวโน้มที่จะดีขึ้นในอนาคตก็คือ ระยะเวลาที่ผ่านมากมหาเถรสมาคม "ลดความตึงเครียด" ด้วยการใช้บทบาทส่วนตัวในการแก้ไขปัญหา และใช้การพบปะและออกเยี่ยมเยียนพระสงฆ์ในภูมิภาคมากขึ้น
สื่อมวลชน	แม้มหาเถรสมาคมไม่ชัดเจนว่าต่อกระบวนการรับรู้ข่าวสารของพระสงฆ์ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคก็ตาม ในทางส่วนตัวแล้วกรรมการมหาเถรสมาคมหลายรูปค่อนข้างจะมีอคติต่อการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน ข่าวสารของมหาเถรสมาคมเองที่จัดทำออกมาในรูปประกาศ มติ หรือกฎหมายขาดความคล่องตัวในการจัดทำ ไม่สามารถเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง แต่ยอมรับว่าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พระเถระชั้นผู้ใหญ่ที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม เริ่มเห็นความสำคัญของสื่อมวลชน การให้ข่าวสาร รวมทั้งการใช้การติดต่อแบบ "ส่วนตัว" ที่ไม่เป็นทางการเพื่อให้มีความรู้สึกที่พระเถระชั้นผู้ใหญ่ให้ความสำคัญในการลดช่องว่างระหว่างพระสงฆ์ด้วยกัน
ยุวสงฆ์	พระนิสิต-นักศึกษา โจมตีในประเด็นที่เกี่ยวกับการลดช่องว่างในการติดต่อสื่อสารระหว่างมหาเถรสมาคมกับพระที่อยู่ใต้ปกครองค่อนข้างรุนแรงกว่ากลุ่มอื่น เนื่องจากทุกรูปมีความเห็นในแนวทางเดียวกันว่า ความอ่อนแอของคณะสงฆ์ที่เกิดขึ้นเป็นเพราะมหาเถรสมาคมไม่เอาใจใส่กับการเปิดโอกาสในการรับรู้ข่าวสาร และไม่ต้องทำให้ "พระชั้นผู้น้อย" ขึ้นมาปกครอง เพราะกระทบกระเทือนต่ออำนาจกรรมการมหาเถรสมาคมโดยตรง นอกจากนี้ แนวทางในการลดช่องว่างทางการติดต่อสื่อสารยังขาดการสนับสนุนอย่างจากกรรมการมหาเถรสมาคมหัวเก่า

2. ในความคิดเห็นของมหาเถรสมาคมนั้น มีการกำหนดขอบเขตของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างไรทั้งในด้านสิทธิการตัดสินใจ และการเข้าถึงกระบวนการตัดสินใจ

สรุปการวิเคราะห์ ขอบเขตของการมีส่วนร่วมในการปกครองคณะสงฆ์นั้น มหาเถรสมาคมมิได้กำหนดเอาไว้อย่างแน่ชัด เพียงแต่มีกรอบการปฏิบัติที่วางเอาไว้อย่างหลวมๆ ก็คือ

1. การดำเนินการในการเรียกร้อง หรือเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องอาศัยหลักอาวุโส โดยพิจารณาจากอาวุโสสมณศักดิ์ อวุโสพรรษา อวุโสในหน้าที่

2. มหาเถรสมาคมค่อนข้างจะยึดหลักการของลำดับชั้นการปกครองอย่างสูง หมายความว่า การจะเรียกร้อง การขอมิสิทธิ หรือการจะเข้าถึงกระบวนการตัดสินใจได้นั้นจะต้องทำตามขั้นตอน ตั้งแต่วัด ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และหน จึงจะเข้าสู่ที่ประชุมมหาเถรสมาคม ซึ่งหากแต่ละขั้นตอนนั้น พระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครองไม่เห็นด้วยกับแนวทาง วิธีการ หรือรูปแบบความคิด ก็เป็นอันว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้นสิ้นสุดลงไป

ข้อที่น่าสังเกตก็คือ การดำเนินกิจกรรมที่เป็นส่วนตัวของสงฆ์ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ศาสนสถาน การบำเพ็ญบุญกุศลหรือกิจกรรมอื่นๆ มหาเถรสมาคมจะให้อำนาจในการจัดการอย่างเต็มที่ ตราบเท่าที่ไม่เกี่ยวข้องกับสายการปกครองตามลำดับชั้น

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	<p>ที่จริงแล้วพระสงฆ์ในทุกระดับ และทุกรูปมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็น หรือมีสิทธิที่จะตัดสินใจในการดำเนินการตามที่ต้องการได้อย่างอิสระ ปัญหาอยู่ที่ว่าตอนนี้ปัญหาการออกเสียงทางประชาธิปไตยกำลังมาแรง จึงมีพระบางกลุ่มต้องการมีสิทธิ หรือมีเสียงในการปฏิรูปการปกครอง ซึ่งมหาเถรสมาคมก็เปิดโอกาสให้เสมอ พระบางรูปถึงกับเขียนหนังสือต่อว่ามหาเถรสมาคม บางรูปให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่ามหาเถรสมาคมไม่มีประสิทธิภาพพอในการปกครอง เรื่องแบบนี้มหาเถรสมาคมฟังหมด และก็ให้สิทธิที่จะวิพากษ์วิจารณ์ด้วยตราใบที่ไม่กระทบกระเทือนต่อสถาบันหลักของชาติ แต่สิ่งที่อยากจะให้พิจารณาก็คือ สงฆ์เหล่านี้เคยเรียกร้องตามสายการปกครองหรือเปล่า หรือมีการทำอะไรที่เป็นหลักเป็นฐานหรือไม่</p>
เถระ 2	<p>มหาเถรสมาคมเคารพในสิทธิของพระสงฆ์ทุกรูปอยู่แล้ว แต่ข้อที่จะให้พิจารณาก็คือ การใช้สิทธิของพระสงฆ์ในการเรียกร้องอะไรต่างๆ นั้น มีการทำเป็นหลักฐานหรือไม่ และมีจำนวนมากพอที่จะทำให้เกิดน้ำหนักในการพิจารณาหรือเปล่า สิ่งที่จะอยากให้คิดกันก็คือ เมื่อถึงเวลาที่ไม่แสดงความคิดเห็นกันมักไม่ทำ แต่ตอนที่ตัดสินใจกันไปแล้วกลับมาเรียกร้องกันว่าอยากจะได้แบบนี้บ้าง อย่างนี้บ้าง และที่จริงแล้วการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปตรงนั้นบ้าง ตรงนี้บ้าง เป็นความเห็นของพระสงฆ์บางรูปเท่านั้น</p>
เถระ 3	<p>เรื่องที่ไม่อยากจะให้หลงประเด็นก็คือ การปกครองคณะสงฆ์นั้นมีรูปแบบและขั้นตอนของมันอยู่แล้ว ปัญหาก็คือเราเคารพในส่วนนั้นหรือเปล่า แน่นอนที่สุดก็คือสิทธิในการตัดสินใจในการดำเนินศาสนกิจโดยส่วนตัวของพระสงฆ์นั้น มหาเถรสมาคมไม่เข้าไปก้าวก่าย แต่เรื่องใดที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางศาสนาหรือสถาบันแล้ว เราต้องเคารพตามกติกาและต้องทำอะไรอย่างมีหลักมีฐาน</p>
เถระ 4	<p>ต้องทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้งว่าก่อนว่า ในทางสงฆ์แล้ว การพัฒนานั้นเริ่มขึ้นจากการพัฒนาส่วนบุคคล หากคิดตามหลักศาสนาแล้ว การหลุดพ้นจากกิเลสแม้จะเป็นเรื่องส่วนตัวก็ตาม แต่ก็ทำให้สังคมส่วนรวมเป็นสุข หลักการอันนี้ก็เหมือนกัน มหาเถรสมาคมเคารพในตัวคนของภิกษุทุกรูปที่ต้องการพัฒนาตนเองและสังคมไปพร้อมๆ กัน แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับโครงสร้างการปกครองนั้น จะมีเรื่องทางกฎหมายที่ซับซ้อนมาเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้นมหาเถรสมาคมจะพิจารณาขอบเขตทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมืองประกอบกัน</p>
เถระ 5	<p>มหาเถรสมาคมเปิดโอกาสให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างเต็มที่อยู่แล้ว เพียงแต่ว่าพระสงฆ์ที่ต้องการจะมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นนั้นไม่ได้ใช้หนทางที่ถูกต้องมากกว่า โดยเฉพาะการดำเนินการตามลำดับขั้นตอน อะอะอะอะไรก็ส่งเรื่องมาถึงมหาเถรสมาคมอย่างเดียว ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่ถูกต้อง</p>

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	หากพิจารณาโดยทั่วไปแล้ว มหาเถรสมาคมให้อำนาจกับพระสังฆาธิการและเจ้าคณะปกครองในการใช้อำนาจตามกฎหมายสงฆ์ เพื่อให้แนวทางพุทธศาสนาดามแบบธรรมเนียมที่ไทยใช้อยู่เป็นไปอย่างสงบราบรื่น รวมทั้งการปฏิบัติศาสนกิจที่เป็นความริเริ่มส่วนตัวด้วย แต่สิ่งที่คณะสงฆ์อี้อัดใจก็คือ การเข้าไปแสดงความคิดเห็นในด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหรือรูปแบบการปกครองของมหาเถรสมาคมโดยตรง กระนั้นก็มีข้อน่าสังเกตว่า การหาทางออกของพระสงฆ์ในการวิพากษ์วิจารณ์รูปแบบการปกครองไม่ว่าจะเป็นการเทศนา หรือแต่งหนังสือ มหาเถรสมาคมไม่ค่อยจะเข้ามาแทรกแซงมากนัก ยิ่งพระเหล่านั้นมีชื่อเสียงหรือสังคมยอมรับแล้ว มหาเถรสมาคมแทบไม่แตะต้องเลยด้วยซ้ำ
ฆราวาส	มหาเถรสมาคมค่อนข้างจะให้อำนาจในการปกครองตนเองของพระสงฆ์ระดับต่างๆ อย่างเต็มที่ แต่ปัญหาอยู่ที่การที่จะต้องแสดงความคิดเห็นในระดับที่สูงขึ้นไปกว่าชั้นการปกครอง ซึ่งพระสงฆ์โดยทั่วไปมักเป็นนักรักสันนิษ และไม่ค่อยชอบการเปลี่ยนแปลง มักจะอาศัยวิธีการเดิมๆ ที่เคยปฏิบัติกันมาประยุกต์ใช้มากกว่าการไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องที่เป็นตัวบทกฎหมาย พระสังฆาธิการหรือเจ้าคณะปกครองในระดับล่างมักไม่มั่นใจว่าพระเถระที่อยู่ในระดับสูงขึ้นไปจะ"เล่นด้วย" หรือเปล่า
สื่อมวลชน	พระสงฆ์ได้รับอิสรภาพอย่างมากมายในการตัดสินใจกระทำการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็สิทธิในการตัดสินใจในกิจกรรม หรือศาสนกิจที่ตนเองรับผิดชอบ แต่การจะสามารถเข้าถึงกระบวนการตัดสินใจระดับต่างๆ นั้นพบว่า พระสงฆ์จำนวนมากไม่สนใจที่จะเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ทั้งที่กฎระเบียบมหาเถรสมาคมเปิดโอกาสให้มีการร้องเรียน หรืออุทธรณ์เรื่องราวผ่านเจ้าคณะระดับต่างๆ ได้ เป็นเพราะสงฆ์เหล่านี้ก็เหมือนกับอุปนิสัยของคนไทยโดยทั่วไป ที่ไม่ค่อยจะแสดงความคิดเห็น หรือร่วมกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง ยกเว้นก็แต่ "กลุ่มพระนักเคลื่อนไหว" บางรูปหรือบางกลุ่มเท่านั้น
ยุวสงฆ์	มีความเห็นค่อนข้างจะเป็นไปในแนวทางเดียวกันว่า พระเถระที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคมไม่มีการตีกรอบการใช้สิทธิของพระภิกษุเท่าใดนัก แต่ก็ไม่มีนักเคลื่อนไหวที่จะเปิดโอกาสให้พระสงฆ์รุ่นใหม่ ๆ มีการแสดงออก หรือวิจารณ์การทำงานของมหาเถรสมาคมโดยเปิดเผย เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงเป็นเหตุให้กลุ่มพระนิสิต-พระนักศึกษาดูต้องหาทางออกด้วยการจัดพิมพ์แถลงการณ์ หรือข้อคิดเห็น เพื่ออย่างน้อยพระผู้ใหญ่จะได้รู้ว่า กลุ่มพระนิสิต-นักศึกษามีความคิดอย่างไร

3. ความหมายในการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนานั้น มหาเถรสมาคมยึดถืออะไรเป็นเกณฑ์ หรือให้ระดับของการยอมรับไว้มาก-น้อยเพียงใด

สรุปการวิเคราะห์ ความหมายของการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนานั้น กรรมการมหาเถรสมาคมที่ผู้วิจัยใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างไม่ได้ให้คำตอบอย่างชัดเจนนักในด้านความหมาย แต่ก็มีข้อที่นำให้ความสนใจเอาไว้ก็คือ

1. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาในทางสงฆ์นั้น มหาเถรสมาคมยึดถือการประพฤติตนของสงฆ์แต่ละรูปให้ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย โดยหวังผลว่า การประพฤติตนที่ดีจะเป็นการพัฒนาในองค์รวมของคณะสงฆ์ในที่สุด

2. การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนา ไม่จำเป็นต้องพิจารณาในลักษณะเดียวกับที่ฝ่ายคฤหัสถ์ใช้กันอยู่ เพราะเป็นคนละเรื่อง คนละประเด็นกัน เพราะในพระธรรมวินัย และพระไตรปิฎกมีการกำหนดรูปแบบของสังฆกรรมที่สงฆ์ต้องทำร่วมกันอยู่แล้ว

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ในคำถามที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมนั้น กรรมการมหาเถรสมาคมส่วนใหญ่จะมุ่งประเด็นไปที่การประพฤติ หรือการปฏิบัติตนของพระสงฆ์เป็นรายบุคคลมากกว่าจะพิจารณาเป็นองค์รวม โดยหากมีการถามเจาะลึกลงไปแล้วทุกอย่างจะไปจบสิ้นที่กรอบต่างๆ คือ

1. พระไตรปิฎก และพระธรรมวินัย
2. กรอบพุทธประเพณี ธรรมเนียม จารีต และแนวทางที่เคยปฏิบัติกันมา
3. พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มติมหาเถรสมาคม กฎ ระเบียบ ที่มีใช้กันอยู่

อย่างไรก็ตาม มีประเด็นน่าสนใจที่ว่า มหาเถรสมาคมมีทิศทางที่ไม่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องรูปแบบการปกครองอย่างทันทีทันใด เนื่องจากประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีตนั้น การเปลี่ยนแปลงในด้านรูปแบบการปกครองครั้งสำคัญ เป็นการกระทำโดยฝ่ายบ้านเมืองมากกว่าจะเป็นฝ่ายสงฆ์เอง ดังนั้นจึงไม่มีกรรมการมหาเถรสมาคมรูปใดที่ให้คำตอบที่ชัดเจนในด้านรูปแบบ วิธีการ หรือเกณฑ์ในการยอมรับฟังเสียงจากพระสงฆ์ด้วยตนเอง โดยเฉพาะในระดับที่ต่ำกว่ากรรมการมหาเถรสมาคม เพราะถือว่ากรรมการมหาเถรสมาคมเป็นผู้ผ่านเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เหล่านั้นมาแล้ว

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	มหาเถรสมาคมยอมรับความคิดริเริ่มของสงฆ์ระดับต่างๆ トラบเท่าที่ความคิดริเริ่มเหล่านั้นไม่ขัดกับหลักปฏิบัติของสงฆ์ และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง รวมทั้งประเพณีที่มีสืบต่อกันมาอย่างดีงาม แต่อย่างไรก็ตามก็ต้องยอมรับว่ามหาเถรสมาคมมีกฎ มีระเบียบ มีประเพณีที่ต้องปฏิบัติซึ่งสงฆ์โดยทั่วไปต้องเข้าใจและรู้จักธรรมชาติใน ส่วนนี้ จะให้เป็นไปอย่างฉะวาวาสทุกอย่างไม่ได้
เถระ 2	การมีส่วนร่วมในการพัฒนาความจริงแล้ว สำหรับพระสงฆ์ไม่จำเป็นต้องพูดอะไรมากมาย เพราะหลักธรรมตามคัมภีร์ศาสนา หรือพระไตรปิฎกมีระบุนเอาไว้อย่างครบถ้วน แต่ถ้าจะให้ เป็นไปแบบฉะวาวาสหรือฝ่ายอาณาจักรที่เขาดำเนินการอยู่นั้น เรื่องนี้ต้องพิจารณากันหน่อยว่า กระทบกระเทือนต่อโครงสร้างการปกครอง หรือความสงบเรียบร้อยของพระศาสนาใน ประเทศไทยเราหรือเปล่า พูดถึงประเด็นนี้แล้ว ก็มักจะมองไปถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการปกครองสงฆ์ ซึ่งจะว่าไปแล้วในระยะเวลา 5-6 ปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงหลาย เรื่องในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมหาเถรสมาคมโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการออกกฎระเบียบ หรือการอยู่ในวาระของกรรมการมหาเถรสมาคม สิ่งเหล่านี้ถ้ามีเหตุผลที่ฟัง แต่ถ้าใช้วิธีการ ประโคมข่าว หรือเรียกสื่อมวลชนเป็นพวก มหาเถรสมาคมไม่เล่นด้วยแน่
เถระ 3	เรื่องการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องมองทั้งสิทธิ และหน้าที่ บางครั้งกลุ่มผู้เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงในคณะสงฆ์มักจะมองแต่เรื่องของสิทธิ แต่ไม่ได้มองถึงหน้าที่เท่าใดนั้น ก็เหมือนกับการเปลี่ยนแปลงหรือปฏิรูปสังคมของฝ่ายฉะวาวาสเอง ทุกวันนี้พระสงฆ์เมื่อเทียบกับฉะวาวาส จะได้รับอิสระในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ หรือการจัดการสงฆ์ในปกครองอย่างเต็มที่อยู่ แล้ว แต่ถ้าอะไรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวมคือเกี่ยวข้องกับโครงสร้างของมหาเถรสมาคม และสมเด็จพระสังฆราช เรื่องนี้คงต้องมีการ "ตีกรอบ" และดูกันอย่างรอบคอบที่สุด
เถระ 4	ถ้าจะให้มองกันอย่างที่ฉะวาวาสเข้าใจกันแล้ว . อยากจะให้มองที่ประเด็นของการแก้ไขปัญหา คณะสงฆ์ที่เกิดขึ้น ทุกวันนี้มหาเถรสมาคมให้สิทธิและเสรีภาพในการแก้ไขปัญหาของสงฆ์ ตามลำดับชั้นอย่างมากมาย ถ้าทำกันอย่างมีประสิทธิภาพ ก็ไม่จำเป็นต้องมีการร้องฎีกาถึง มหาเถรสมาคมด้วยซ้ำ ดังนั้นขอบเขตในส่วนนี้ขอให้พิจารณาถึงความสามารถ และความเอาใจใส่ในการแก้ไขปัญหาในระดับต่างๆ นอกเหนือไปจากสิ่งที่ไปกระทบต่อ โครงสร้างของ มหาเถรสมาคมโดยตรง และพระอำนาจของสมเด็จพระสังฆราช
เถระ 5	ขอบเขตของการมีส่วนร่วมของสงฆ์นั้น จะต้องไม่กระทบต่อหลักธรรมในพระไตรปิฎก โครงสร้างทางการปกครองที่กฎหมายกำหนดไว้ และไม่จับจ้วงกระทบกระเทือนต่อองค์ สมเด็จพระสังฆราช

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	มหาเถรสมาคมค่อนข้างจะมองที่ความสงบสุขของสังคม ความเป็นปึกแผ่น และการอยู่ร่วมกันโดยสันติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสั่งสอนที่มีให้คิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎก รวมทั้งพระฐานขององค์สมเด็จพระสังฆราช ดังนั้นความหมายของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของความหมายของมหาเถรสมาคมจึงมองที่แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่กระทำโดยสงฆ์ มากกว่าแนวทางที่จะไปเกี่ยวข้องกับรูปแบบการปกครอง
ภรรยาสาว	การมีส่วนร่วมในการพัฒนาของมหาเถรสมาคม น่าจะมีความหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการขยายขอบเขตการเผยแผ่พระพุทธศาสนาออกไปโดยสงฆ์แต่ละรูปมากกว่า การเข้ามายุ่งเกี่ยวกับรูปแบบหรือวิพากษ์วิจารณ์ระบบการปกครองที่ใช้อยู่ เพราะทางสงฆ์ถือว่า เป็นหน้าที่ของพระเถระชั้นผู้ใหญ่ที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคมโดยตรง และเป็นเรื่องใหญ่ที่ฝ่ายบ้านเมืองหรือรัฐบาลต้องเข้ามารับรู้ ประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ฝ่ายอาณาจักรมักเป็นผู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในคณะสงฆ์มากกว่าการที่สงฆ์จะเปลี่ยนแปลงกันเอง
สื่อมวลชน	แม้สายบังคับบัญชาจะมีลักษณะที่เป็นการสั่งการจากบนลงล่างมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 แล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัตินั้นสงฆ์แต่ละรูปต่างมีสิทธิและเสรีภาพที่จะกระทำการตามพระธรรมวินัย จนในหลายกรณีก็มีการคิดเพี้ยนจากหลักธรรม และกฎหมายบ้านเมือง เมื่อถึงกรณีที่มีความคลาดเคลื่อนจากบรรทัดฐานสังคมแล้ว พระสังฆาธิการจึงเริ่มมีบทบาทในการแทรกแซง ซึ่งในทางปฏิบัตินั้นก็ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบและการเอาใจใส่ต่อเหตุการณ์ของพระสังฆาธิการนั้นๆ หากดำเนินการไม่เป็นผล มหาเถรสมาคมจึงเข้ามามีบทบาท
ยุวสงฆ์	ความหมายของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของมหาเถรสมาคมนั้น หากจะสรุปเป็นประโยคง่ายๆ ก็คือ การดำเนินกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาอะไรก็ได้ ที่ไม่เป็นการละเมิดหรือหมิ่นต่อองค์สมเด็จพระสังฆราช ไม่ก้าวก่ายการปกครองคณะสงฆ์เป็นไปตามพุทธบัญญัติ ไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายสงฆ์และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ซึ่งถ้าทำได้เช่นนี้แล้ว มหาเถรสมาคมถือว่าเป็นการพัฒนาพุทธศาสนา ทั้งนี้มีข้อนำพิจารณาว่า มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับการยกระดับสงฆ์แต่ละรูปด้วยการปฏิบัติตน มากกว่าการจะมองในลักษณะเครือข่ายหรือสายงานการปกครอง

4. มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับความคิดริเริ่ม ตลอดจนโครงการ แผนงาน และแนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์ระดับต่างๆ อย่างไร

สรุปการวิเคราะห์ ข้อนี้นี้เห็นได้ชัดว่า และเป็นการยืนยันได้ว่า หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสงฆ์ในระดับล่างแล้ว ไม่ว่าจะมีความคิดริเริ่ม การกระทำ หรือการปฏิบัติสังฆกรรมใดๆ ไม่ว่าจะออกมาในรูปแบบของโครงการ แผนงาน หรือแนวความคิด มหาเถรสมาคมจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเลย ซึ่งหมายความว่า เป็นการให้อิสระอย่างเต็มที่ต่อสงฆ์ในระดับล่าง สรุปก็คือมหาเถรสมาคมคิดว่ามีหน้าที่ตามหลักการเท่านั้น ส่วนเนื้อหาการบริหารนั้นเป็นเรื่องส่วนบุคคล

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้ เพราะไม่ว่าจะเป็นหลักธรรมวินัย หลักกฎหมายสงฆ์ หรือหลักกฎหมายบ้านเมือง มหาเถรสมาคมมอบอำนาจการตัดสินใจให้กับพระสงฆ์ในแต่ละระดับชั้นในสายการปกครองแล้ว กิจกรรมใดที่ดีหรือเด่นเป็นพิเศษ ก็จะทำให้ทางสนับสนุนให้สงฆ์อื่นๆ ใช้เป็นตัวอย่างต่อไป แต่ถ้าวิปริตผิดเพี้ยนออกไปก็จะแจ้งไปยังเจ้าปกครองเพื่อให้ระงับเป็นการด่วน
เถระ 2	ที่จริงแล้วกิจการ หรือความคิดริเริ่มของพระสงฆ์มีอยู่มากมายและเป็นไปตามลักษณะของพื้นที่ ภาค และสถานที่ต่างๆ ซึ่งมหาเถรสมาคมให้อำนาจอย่างเต็มที่ที่จะดำเนินการลงไป
เถระ 3	ในหลักการแล้วขอให้พิจารณาเป็น 2 ส่วนคือ โครงการที่สงฆ์ดำเนินการเองตามลักษณะของพื้นที่ซึ่งในส่วนนี้มหาเถรสมาคมจะไปเข้าไปขัดขวางหากทำไปโดยความบริสุทธิ์ ไม่ขัดกับหลักการอันดีหรือไม่เป็นภัยต่อพระศาสนา ส่วนโครงการหรือกิจกรรมที่ไปเกี่ยวข้องกับโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ และพระอำนาจของสมเด็จพระสังฆราชนั้น สิ่งเหล่านี้มหาเถรสมาคมต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษอยู่แล้ว
เถระ 4	ถ้าเป็นโครงการพัฒนาโดยทั่วไป มหาเถรสมาคมมักจะไม่วุ่นวายเข้าไปยุ่งเกี่ยวในรายละเอียด ยกเว้นแต่จะมีความเด่นเป็นพิเศษ หรือเป็นประโยชน์อย่างกว้างขวาง แต่ถ้าเป็นโครงการที่มีผลกระทบต่อหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาแล้ว ต้องดูความสำคัญของปัญหาเป็นลำดับๆ ไป ตั้งแต่ระดับวัด ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค ส่วนโครงการหรือแนวคิดที่จะไปเกี่ยวข้องกับโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์นั้นก็ต้องดูตามเหตุผลว่า อะไรทำได้ ถึงเวลาแล้วหรือยัง และกระทบกระเทือนต่อองค์สมเด็จพระสังฆราชหรือไม่
เถระ 5	ขอให้เข้าใจก่อนว่า มหาเถรสมาคมอยู่เหนือระดับของปัญหาในระดับท้องถิ่น มหาเถรสมาคมจะพิจารณาปัญหาที่เกี่ยวข้องต่อองค์กรคณะสงฆ์โดยส่วนรวมเป็นอันดับต้นๆ นั่นก็หมายความว่า มหาเถรสมาคมจะให้ความสำคัญกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักพระธรรมคำสั่งสอนที่ถูกต้องขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ความสงบเรียบร้อยอันดีของคณะสงฆ์โดยส่วนรวม และสิ่งที่จะกระทบกระเทือนต่อองค์สมเด็จพระสังฆราชเป็นอันดับต้นๆ

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	มหาเถรสมาคมค่อนข้างจะเป็นผู้มอบอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดีในลักษณะของการไม่ไปก้าวก้าวยการดำเนินงานในทางส่วนตัว หรือในระดับท้องถิ่น แต่ถ้ามองในแง่ของการติดตามประเมินผลแล้ว มหาเถรสมาคมยังขาดตกบกพร่องในส่วนนี้อย่างมาก ดังนั้นแทบจะเรียกได้ว่า โครงการ แผนงาน หรือกิจกรรมของสงฆ์ในระดับต่างๆ ถูกตัดขาดจากการรับรู้ของมหาเถรสมาคม ยกเว้นเรื่องนั้นบ้านเมืองจะให้ความสนใจเป็นพิเศษ หรือมีคดีความ เป็นเรื่องอริกรรมที่ยังหาข้อยุติไม่ได้
ฆราวาส	สิ่งที่เป็นปัญหาในเรื่องความคิดริเริ่ม โครงการ แผนงาน หรือแนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์ที่เป็นอยู่ในตอนนี้คือต่างคนต่างคิด สงฆ์ในส่วนภูมิภาคอยากจะทำอะไรก็ทำกันลงไป กรรมการมหาเถรสมาคมมีประสบการณ์หรือเห็นตัวอย่างที่ถูกใจก็จะสั่งการลงไปให้ดำเนินการ ซึ่งมักมีความซ้ำซ้อนกันอยู่ในหลายเรื่อง ปัญหาเหล่านี้ที่แท้เกิดจากการไม่พัฒนาช่องทางการรับข่าวสารระหว่างกันและกันมาก่อน ทุกวันนี้แม้จะดีขึ้น แต่ก็ยังเป็นปัญหาอยู่
สื่อมวลชน	ประเด็นนี้ตั้งข้อสังเกตว่าความคิดริเริ่มของสงฆ์ในระดับต่างๆ เป็นเรื่องส่วนบุคคลในทางสงฆ์ พระสงฆ์ตั้งแต่ระดับลูกวัด เจ้าอาวาส หรือพระสังฆาธิการระดับสูงต่างมีสิทธิที่จะริเริ่มโครงการ แผนงาน หรือกิจกรรมอะไรก็ได้ อย่างมีอิสระและแทบจะเรียกได้ว่า "ปราศจากการตรวจสอบ" และก็เป็นที่น่าสังเกตอีกว่า โครงการงานหรือแผนงานของพระสงฆ์ที่จัดทำกันในระดับปัจเจกบุคคลที่ดำเนินการ โดยฆราวาสได้รับผลประโยชน์นั้น มีมากมายจนซ้ำซ้อนกัน ขณะเดียวกันโครงการ แผนงาน และแนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์เองกลับมีน้อย ทั้งยังขึ้นอยู่กับพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครองว่าจะริเริ่มดำเนินการอย่างไร
ยุวสงฆ์	พระนิสิต-พระนักศึกษาส่วนใหญ่มักจะสงวนท่าทีในการแสดงความคิดเห็นอย่างจริงจังต่อปัญหานี้ แต่ก็ให้ความเห็นในทำนองที่ว่า มหาเถรสมาคมมีภาระทางด้านปกครองคณะสงฆ์มากกว่าการที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับโครงการ แผนงาน และแนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์ในทางปฏิบัติ แต่จากประสบการณ์จากพระที่สำเร็จการศึกษาออกไปแล้ว มักจะได้ข่าวว่า การดำเนินงานพัฒนาเป็นไปอย่างอิสระ น้อยโครงการนักที่มหาเถรสมาคมจะให้ความสนใจ หรือนำความคิดริเริ่มจากพระสงฆ์รุ่นใหม่ๆ ไปใช้

5. มหาเถรสมาคมมีแนวทางในการเปิดโอกาสให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการปกครองในทางปฏิบัติอย่างไรบ้าง

สรุปการวิเคราะห์ ในเรื่องของโอกาสในการมีส่วนร่วมในทางปฏิบัตินั้น มหาเถรสมาคมรูปแบบการพิจารณาเป็น 2 หัวข้อหลักคือ

1. ในระดับปัจเจกชน มหาเถรสมาคมยอมรับและเปิดโอกาสให้พระสงฆ์แต่ละรูปสามารถประสานเครือข่ายการทำงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ติดต่อสื่อสาร หรือดำเนินกิจกรรมร่วมกันได้โดยเสรี และก็มีมักจะไม่มี การตรวจสอบ

2. ในระดับองค์กร มหาเถรสมาคมใช้หลักของการกระจายอำนาจการปกครอง โดยแบ่งอำนาจการปกครองให้กับสงฆ์ตามลำดับชั้นต่างๆ ไปแล้ว ดังนั้นโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับสายการปกครองจะต้องกระทำผ่านพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง ซึ่งในระดับนี้มีการตรวจสอบทั้งอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการอย่างละเอียด

สรุปแล้วก็คือ กิจของสงฆ์รูปใดที่ต้องการจะพัฒนาตนเอง วัด หรือชุมชน สงฆ์นั้นสามารถกระทำได้ โดยมหาเถรสมาคมจะไม่เข้าไปขัดขวาง トラบใดที่ไม่ถูกสังคมตินิกิน ผิดกฎหมายบ้านเมือง ไม่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และไม่ขัดกับระเบียบกฎเกณฑ์ที่มหาเถรสมาคมกำหนด แต่ถ้าจะเข้ามาในกระบวนการตัดสินใจ หรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสายการปกครองแล้ว มหาเถรสมาคมจะตั้งข้อสังเกตในการกระทำของพระสงฆ์รูปที่มีใ้ผู้ใช้ได้รับมอบอำนาจเหล่านั้นทันที

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	มหาเถรสมาคมให้การสนับสนุนในการติดต่อสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทุกรูปแบบอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะที่เป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการก็ตาม และหากพิจารณาถึงการมอบอำนาจการจัดการบริหาร รวมทั้งการพัฒนาท้องถิ่นนับได้ว่า มหาเถรสมาคมให้สิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่
เถระ 2	หลักของการอยู่ร่วมกันโดยสามัคคีเป็นสิ่งที่มหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์ยึดถือปฏิบัติอยู่แล้ว ส่วนเรื่องของการพัฒนา การจัดตั้งองค์กรบริหารนอกเหนือจากที่มหาเถรสมาคมกำหนด รวมทั้งการใช้อำนาจในการดำเนินการด้านต่างๆ มหาเถรสมาคมไม่เข้าไปขัดขวางตราบใดที่ไม่ขัดกับหลักศีลธรรม และกฎหมายบ้านเมือง
เถระ 3	ความร่วมมือในองค์กรคณะสงฆ์เป็นหลักการบริหาร โดยพื้นฐานของมหาเถรสมาคมอยู่แล้ว ซึ่งการจะให้มีความร่วมมือเกิดขึ้นนั้นก็ต้องอาศัยการติดต่อสื่อสารที่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ มหาเถรสมาคมมักถูกดำเนินจากนักวิชาการทางฝ่ายฆราวาส และพระรุ่นใหม่ว่า สายบังคับบัญชาที่เป็นอยู่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์นั้นเป็นการสั่งการจากบนลงล่าง ซึ่งประเด็นนี้ มหาเถรสมาคมและพระสังฆาธิการทั้งหลายต่างก็แก้ปัญหาด้วยการติดต่อสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ ตลอดจนเพิ่มความถี่ในการประชุมรับฟังความคิดเห็นของพระสังฆาธิการให้มากขึ้น เพื่อให้เป็นทางออกในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารระหว่างกันและกัน
เถระ 4	มหาเถรสมาคมเปิดโอกาสให้สงฆ์แสดงความสามารถในการพัฒนาอย่างมากมายอยู่แล้ว และยังเปิดโอกาสให้มีการจัดตั้งองค์กรในชื่อต่างๆ เช่น สำนัก ศูนย์ หรือชื่ออื่นๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อให้สงฆ์เหล่านั้นมีความภาคภูมิใจและอิสระในการดำเนินกิจการที่แต่ละรูปมีศรัทธาที่จะทำ
เถระ 5	พระสงฆ์ในทุกวันนี้ได้รับอำนาจอย่างมากมายในการทำงานเพื่อการพัฒนา และในความเป็นจริงนั้น พระสงฆ์ในท้องถิ่นมีความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ เอกชน และกลุ่มชาวบ้านอย่างมากมายแบบที่เรียกว่าเครือข่ายการทำงาน ซึ่งเป็นการยืนยันว่า มหาเถรสมาคมไม่หวงอำนาจ และให้อิสระอย่างเต็มที่ในการจัดการบริหารงาน รวมทั้งไม่เข้าไปแทรกแซงตรวจสอบอีกด้วย เพราะถือว่า พระสงฆ์เป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนและยกระดับจิตใจอย่างมากพอแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่แล้วก็ไม่มีปัญหาอะไร ทั้งยังพอใจกับวิธีการปฏิบัติของมหาเถรสมาคมด้วยซ้ำ

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	<p>การแสดงความคิดเห็นในกลุ่มพระสังฆาธิการนั้น มีทั้งแบบที่เป็นทางการ และไม่ เป็นทางการคือการขอความคิดเห็นโดยตรงจากพระที่มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญ และเชื่อถือ ซึ่งมีน้อยกรณีมาก แต่ระยะไม่กี่ปีที่ผ่านมา น่าสังเกตว่ามีการประชุมพระ สังฆาธิการในระดับสูงมากขึ้นกว่าแต่ก่อน เป็นโอกาสที่จะให้พระในระดับล่างแสดง ความคิดเห็นได้ทั้งที่เป็นทางการ และแบบส่วนตัว แต่โดยปกติแล้วมหาเถรสมาคม มักจะมีคำตอบเอาไว้อยู่แล้ว การเรียกประชุมมักเป็นการตรวจสอบอะไรบางอย่าง มากกว่าจะเอาผลการประชุมไปใช้ ต้องยอมรับว่าอิทธิพลหรือความใกล้ชิดระหว่าง พระผู้ใหญ่ด้วยกันมีผลต่อการตัดสินใจมาก</p>
ภรรยาวาส	<p>การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นของมหาเถรสมาคมนั้น มีข้อน่าสังเกตว่า ถ้าจะ ขอความคิดเห็นมักทำกันอย่างเป็นทางการ คือมีการเรียกประชุม หรือมีการขอความ เห็นลงไปยังส่วนที่เกี่ยวข้องอื่นๆ รวมทั้งผู้ที่มหาเถรสมาคมคิดว่ามีความรู้ ความ สามารถ แต่เวลาตัดสินใจนั้น มักจะอาศัยวินิจฉัยส่วนตัว หรือวินิจฉัยจากกลุ่มที่ได้ รับการมอบอำนาจให้ตัดสินใจลงไปในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง นี่หมายถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น โดยทั่วไป แต่ถ้าเป็นเรื่องที่เป็นข่าวดังๆ หรืออยู่ในความสนใจของประชาชนทั่วไป แล้ว จะระดมความคิดเห็นจากทุกฝ่ายอย่างเต็มที่</p>
สื่อมวลชน	<p>การยอมให้พระสงฆ์ในท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการทรัพยากร หรือจัดตั้งองค์กร อะไรขึ้นมาก็ได้ ทุกอย่างมักเป็นไปอย่างอิสระตามกำลังงบประมาณที่ราชการ สามารถจัดให้ได้ ทั้งยังเปิดโอกาสให้พระสงฆ์สามารถใช้จ่ายเงินที่มาจากการบริหาร หรือการกุศล รวมทั้งการแสวงหาประโยชน์จากที่ดินได้อย่างเต็มที่ ส่วนในเรื่องของ การจัดการกับโครงสร้างการปกครองนั้น มหาเถรสมาคมให้อิสระกับการบริหารจัดการ ในองค์กรที่พระสงฆ์ในท้องถิ่นจัดตั้งขึ้น ยกเว้นกรณีที่จะไปเกี่ยวข้องกับโครง สร้างการบริหารงานของมหาเถรสมาคมตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับปัจจุบัน และที่สำคัญก็คือหลักการเคารพอำนาจอิสระตามสมณศักดิ์ที่ถือได้ว่าเป็น "เรื่องคอขาดบาด ตาย"</p>
ยูวสงฆ์	<p>ปกติแล้วมหาเถรสมาคมมักจะเน้นแนวทางการปกครองคณะสงฆ์แบบที่ให้สงฆ์มี ความร่วมมือกันเอง และร่วมมือกับชาวบ้านในแบบที่ไม่เกิดปัญหา และถ้ามีความจำเป็น ต้องตั้งหน่วยงานของมารองรับแล้ว มหาเถรสมาคมก็มักไม่เข้าไปก้าวก่าย ซึ่ง อาจจะมีความหมายว่า ในระดับท้องถิ่นแล้ว มหาเถรสมาคมให้อิสระเต็มที่ แต่ถ้ามา ยุ่งเกี่ยวกับอำนาจการปกครองที่ส่วนกลางแล้วมีปัญหาแน่ สงฆ์ในระดับล่างจึงฟัง มหาเถรสมาคมมากกว่าจะพูดให้มหาเถรสมาคมฟัง และจะพูดก็ต่อเมื่อมหาเถร สมาคมต้องการจะฟัง</p>

6. มหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์โดยทั่วไปคิดว่า อะไรคืออุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

สรุปการวิเคราะห์ อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของคณะสงฆ์นั้นมหาเถรสมาคมเห็นว่าเกิดจาก

1. หลักประกันในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองนั้นยังไม่มีเพียงพอ เพราะแม้แต่ระบอบประชาธิปไตยของฝ่ายอาณาจักรที่พัฒนาขึ้นมาแล้ว ยังไม่ประสบความสำเร็จ
2. ปัจจัยนำเข้าที่สำคัญต่อคณะสงฆ์ไทยคือ บรรดาผู้ที่จะบวชเข้ามาอยู่ในพุทธศาสนายังไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะเข้ามาบริหารงานศาสนาได้ เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ไม่ให้ความสนใจ หรือให้ความสนใจในระดับที่ต่ำต่อการบวชเพื่อสืบทอดพระศาสนาอย่างจริงจัง ส่วนใหญ่แล้วเป็นการบวชตามประเพณี หรือเพื่อได้รับการศึกษาสายสามัญที่คณะสงฆ์จัดให้

สำหรับในเรื่องของโครงสร้างการปกครอง รูปแบบการกระจายอำนาจ การพึ่งพาตนเองของพระสงฆ์ในภูมิภาค และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการนั้น มหาเถรสมาคมเห็นว่า เป็นอุปสรรคอยู่บ้าง แต่ไม่ใช่ปัญหาหลักที่มหาเถรสมาคมหรือฝ่ายบ้านเมืองจะช่วยกันแก้ไขไม่ได้

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	ต้องยอมรับประการหนึ่งว่า พระสงฆ์ก็คือลูกหลานประชาชนชาวไทย ดังนั้นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการแสดงความคิดเห็น การเคารพในอาวุโสอย่างมากก็เป็นอุปสรรคในการแสดงออกซึ่งความคิดที่ขัดแย้งกับสงฆ์ที่อยู่ในสมณศักดิ์สูงกว่า ส่วนในเรื่องของโครงสร้างการบริหารงานของมหาเถรสมาคมนั้น คิดว่าไม่น่าจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา เพราะจำนวนสงฆ์ประมาณ 3 แสนรูป ไม่จำเป็นต้องมีโครงสร้างอะไรที่ซับซ้อนไปกว่านี้แล้ว และแนวทางของมหาเถรสมาคมก็ให้อิสระ รวมทั้งมอบอำนาจการปกครองตนเองอย่างเต็มที่อยู่แล้ว
เถระ 2	อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของพระสงฆ์นั้น อยู่ที่ว่าสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่เข้าใจว่าการพัฒนาคืออะไรมากกว่า ทั้งที่มหาเถรสมาคมมีความพร้อมที่จะเปิดรับความเห็น และรูปแบบที่จะนำไปพัฒนาจากพระสงฆ์เหล่านี้ ดีกว่าที่จะให้ฝ่ายบ้านเมืองหรือฝ่ายฆราวาสเป็นผู้เสนอขึ้นมาเหมือนในอดีต สรุปแล้วปัญหาจึงอยู่ที่ตัวพระสงฆ์เองไม่น่าจะเป็นที่มหาเถรสมาคม
เถระ 3	พื้นฐานที่สำคัญของปัญหาก็คือ พระสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่ประจำพรรษาเป็นเวลานาน ดังนั้นจึงมีพระส่วนหนึ่งขาดความตื่นตัวในการที่จะพัฒนา นอกจากนี้แล้วพระสงฆ์ที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงและทันทีทันใดก็คือพระนิสิต พระนักศึกษา ซึ่งพระเหล่านี้ก็ไม่มีหลักประกันอะไรที่จะอยู่กับระบบการปกครองคณะสงฆ์แบบยืนยาว และถ้ามองให้ลึกลงไปอีกปัญหาความยากจน โอกาสทางการศึกษา คุณภาพทางการศึกษาของผู้ที่จะเข้ามาเป็นสงฆ์รุ่นใหม่ก็ยังมีปรากฏอยู่ ดังนั้นอุปสรรคของการปกครองคณะสงฆ์ที่จะมีในอนาคตก็คือคุณภาพของพระสงฆ์รุ่นใหม่ๆ นั่นเอง
เถระ 4	ความพร้อมของพระสงฆ์ที่จะเข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนในอนาคต เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด ความพร้อมเหล่านี้ได้แก่ คุณภาพของพระสงฆ์ในด้านวุฒิภาวะ การศึกษา และประสบการณ์ในการปกครองคณะสงฆ์ นอกจากนี้จำนวนพระสงฆ์ที่นับวันจะน้อยลงไปทุกทีทำให้ขาดตัวเลือกที่ดีในการขึ้นมาเป็นผู้ปกครองสงฆ์ในอนาคต
เถระ 5	ความไม่ใส่ใจของพระสงฆ์เป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาอย่างยิ่ง เพราะการพัฒนาต้องมาจากระดับบุคคลก่อน แต่พระสงฆ์โดยมากเป็นผู้มีฐานะยากจนที่มีพึ่งพาร่วมบรรพบุรุษศาสนา จึงขาดความพร้อมในการพัฒนาโดยส่วนรวม

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	มหาเถรสมาคมมักจะมองว่า ได้มอบอำนาจการปกครองลงไปแล้ว ทุกอย่างมีกฎระเบียบ ธรรมเนียมปฏิบัติ รวมทั้งข้อปฏิบัติตามพระไตรปิฎก และภาพลักษณ์ที่ฆราวาสรับรู้อยู่ ซึ่งแนวทางที่มหาเถรสมาคมใช้ก็คือ ทำส่วนย่อยของสังคมพระให้ดีที่สุดคือการพัฒนาองค์กรคณะสงฆ์โดยส่วนรวม
ฆราวาส	ยอมรับว่าทางฝ่ายบ้านเมืองยังให้ความสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับทางพระสงฆ์น้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนพระสงฆ์ และบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตาม กรอบ ธรรมเนียม ประเพณี และความคิดอนุรักษนิยมอย่างสูง ซึ่งกีดกันการเปลี่ยนแปลงอย่างทันทีทันใดเป็นผลให้ การเสนอปรับปรุงโครงสร้างการปกครองของฝ่ายบ้านเมืองหลายครั้งไม่ประสบผลสำเร็จ
สื่อมวลชน	อุปสรรคในการพัฒนาของคณะสงฆ์ก็คือวัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งแวดล้อมที่ยังอาศัยหลักอาวุโสมากเกินไป เรื่องของการสนับสนุนทางทรัพยากร งบประมาณ เทคโนโลยี รวมทั้งขวัญกำลังใจก็เป็นส่วนหนึ่งที่ยอมรับในกลุ่มว่ามีผลต่อการพัฒนาองค์กรคณะสงฆ์ กลุ่มที่เห็นว่าโครงสร้างเป็นอุปสรรคนั้นมองว่า เป็นลักษณะของการสั่งการโดยตรงที่ชอบด้วยกฎหมาย และเป็น "ไม้ตาย" ในทางปฏิบัติของสงฆ์ที่อยู่ในลำดับชั้นที่เหนือกว่า ส่วนกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยให้ความเห็นว่า มีน้อยกรณีเหลือเกินที่จะบ่งบอกว่า พระเถระชั้นผู้ใหญ่ใช้อำนาจในทางมิถูกต้อง สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันคือ พระเถระชั้นผู้ใหญ่ถูกจับตาจากสื่อมวลชน และประชาชนมากขึ้น
ยุวสงฆ์	ยอมรับว่า วัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งแวดล้อม เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการแสดงความคิดเห็นของพระสงฆ์ และยังคงกล่าวโจมตีโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ที่เป็นอยู่ว่า เป็นการรวบอำนาจเอาไว้ที่ส่วนกลาง ถ้าเป็นฆราวาสในขณะนี้เกิดปัญหา รุนแรงไปแล้ว แต่ที่ทางสงฆ์ยังไม่เป็นปัญหามากนัก เพราะพระผู้ใหญ่หลายท่านมีเมตตา ใช้บทบาทส่วนตัวในการระงับเหตุก่อนที่เรื่องราวจะบานปลาย นอกจากนี้ ยังโจมตีการบริหารเงินศาสนสมบัติกลางว่า มหาเถรสมาคมน่าจะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาการศึกษา และการสร้างโครงการพัฒนาอื่นๆ มากกว่าการนำไปใช้ช่วยเหลือพระสงฆ์ที่ประสบอุบัติน้อยๆ เพียง

หมวดสี่ ประชาธิปไตย

1. มหาเถรสมาคมเปิดโอกาสให้คณะสงฆ์ได้รับสิทธิด้านต่างๆ หรือไม่

สรุปการวิเคราะห์ ในประเด็นของสิทธิที่สงฆ์ได้รับจากมหาเถรสมาคมนั้น ทุกกลุ่มทั้งกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นตรงกันว่า พระสงฆ์ทุกรูปได้รับสิทธิอย่างเต็มที่ภายใต้กฎหมาย และกรอบปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	คณะสงฆ์ตั้งแต่ระดับสูงสุดจนถึงระดับต่ำสุด รวมทั้งพระสังฆาธิการทุกรูปได้รับสิทธิในการปกครองตนเองตามกฎหมายสงฆ์ และมีแนวทางปฏิบัติตามหลักพระไตรปิฎกอยู่แล้ว
เถระ 2	สิทธิในด้านต่างๆ ของคณะสงฆ์มีอยู่อย่างเพียงพอแต่ทุกสิ่งทุกอย่างต้องเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย และหลักนิติศาสตร์ และเท่าที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้พระสงฆ์ หรือองค์กรปกครองคณะสงฆ์ไม่ว่าจะเป็นเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะต่างก็มีสิทธิที่จะกระทำการทุกสิ่งทุกอย่างเต็มที่ ซึ่งมหาเถรสมาคมไม่เข้าไปก้าวก่าย
เถระ 3	ไม่ว่าจะเป็นในทางหลักการหรือในทางปฏิบัติ มหาเถรสมาคมให้สิทธิแก่คณะสงฆ์ในการปกครองตนเอง หรือการปกครองในขอบเขตที่รับผิดชอบอย่างเต็มที่ สิทธิของพระสงฆ์ที่จะอยู่ในเพศสมณะนั้นมีข้อกำหนดตามหลักพระธรรมวินัยอย่างชัดเจนอยู่แล้ว ไม่ว่าจะศีลหรือแนวทางปฏิบัติ หากทุกรูปสามารถปฏิบัติได้ตามที่พระธรรมวินัยกำหนดก็จะได้รับสิทธิของตนเองอย่างสมบูรณ์
เถระ 4	มหาเถรสมาคมได้มอบอำนาจตามสายบังคับบัญชาเอาไว้แล้ว ผู้ที่เข้ามาอุปสมบทเป็นพระสงฆ์หรือสามเณรย่อมต้องรู้ว่า สิทธิของตนเองมีอยู่ในขอบเขตเท่าใดทั้งในแง่ของกฎหมายและธรรมเนียมที่ปฏิบัติกันมา
เถระ 5	เรื่องสิทธิของพระสงฆ์นั้น ไม่จำเป็นต้องมาพูดอะไรกันอีกให้มากความ เพราะไม่ว่าจะมองในแง่ของพระธรรมตามที่พระไตรปิฎกบัญญัติไว้ สงฆ์ย่อมมีสิทธิที่จะครองตนตามหลักการที่เหมาะสมอันเป็นการดำเนินรอยตามพุทธบัญญัติที่กำหนดเอาไว้

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	มหาเถรสมาคมให้สิทธิอย่างเต็มที่ตามกฎหมายสงฆ์ และธรรมเนียมพุทธบัญญัติ
ฆราวาส	ถ้าไม่นับการปฏิบัติตนตามพุทธบัญญัติ สงฆ์เป็นกลุ่มที่มีสิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่
สื่อมวลชน	พระสงฆ์มีสิทธิตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และข้อกำหนดทางพระพุทธศาสนาเต็มที่
ยุวสงฆ์	ยอมรับว่ามหาเถรสมาคมให้สิทธิในด้านต่างๆ มากมายเท่าที่กฎหมายสงฆ์ระบุ

2. มหาเถรสมาคมมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในลักษณะใดบ้าง

สรุปการวิเคราะห์ มหาเถรสมาคมมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารใน 2 ลักษณะคือ

1. ข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่โดยมหาเถรสมาคมเอง แบ่งเป็น
  - 1.1. ข้อมูลข่าวสารที่เป็นทางการ ได้แก่ พระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งมหาเถรสมาคม มติ กฎ ระเบียบ ซึ่งมักเป็นการแจ้งโดยลายลักษณ์อักษร
  - 1.2. ข้อมูลข่าวสารที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ คำสั่งหรือข้อปรึกษาหารือที่เกิดกับกรรมการมหาเถรสมาคมด้วยกันเอง หรือระหว่างกรรมการมหาเถรสมาคมไปยังพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครองระดับต่ำลงไป
2. ข้อมูลข่าวสารที่มหาเถรสมาคมมอบหมายให้มีการเผยแพร่ แบ่งเป็น
  - 2.1. ข้อมูลข่าวสารที่มอบให้กับสงฆ์เป็นผู้เผยแพร่ ซึ่งอาจจะเผยแพร่ให้กับสงฆ์ด้วยกัน หรือจากมหาเถรสมาคมไปสู่สื่อของฆราวาส
  - 2.2. ข้อมูลข่าวสารที่มอบให้กับฆราวาสเป็นผู้เผยแพร่ ซึ่งโดยปกติแล้วจะมอบหมายให้กับกรมการศาสนา หรือสำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคมเผยแพร่ไปยังพระสงฆ์ด้วยกัน หรือไปยังสื่อมวลชน

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคมให้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับการแจ้งข่าวสารที่จำเป็นต่อการพัฒนาองค์กรสงฆ์ทุกครั้ง ทุกประเด็น แต่ก็มีปัญหาอยู่ที่ว่า เครื่องมือ กลไก และช่องทางการเผยแพร่ของมหาเถรสมาคมเองมีอยู่อย่างจำกัด จึงจำเป็นต้องมอบหมายให้กับราชการบ้าง หรือพระสงฆ์บางรูปในการเป็นตัวกลางเผยแพร่ต่อไป

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	<p>มีการแจ้งข่าวสารที่จำเป็นต่อการพัฒนาองค์กรคณะสงฆ์เป็นประจำทุกครั้งที่มหาเถรสมาคมมีมติสำคัญออกมา</p> <p>มหาเถรสมาคมยอมรับฟังกระแสความคิดเห็น ความต้องการ ความปรารถนาของคณะสงฆ์ในระดับล่างเพราะถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการปกครอง และความมั่นคงของคณะสงฆ์</p> <p>ระหว่างมหาเถรสมาคมกับสงฆ์ได้การปกครองมีการใช้ช่องทางการสื่อสารทุกอย่างทั้งที่เป็นประกาศ แจ้งความหรือพบปะพูดคุย และการประชุมร่วมกัน</p>
เถระ 2	<p>ไม่เคยละเลยต่อการแจ้งข่าวที่จำเป็น เพียงแต่ว่าหนทางที่มีอยู่ค่อนข้างล่าช้า และเป็นทางการเกินไป</p> <p>ความเห็นหรือความต้องการของสงฆ์ระดับล่างนั้น ต้องดูตามเหตุผลว่าขออะไร หรืออยากจะได้อะไรกัน</p> <p>ส่วนใหญ่จะใช้การติดต่อกันโดยส่วนตัวถ้าเป็นเรื่องเร่งด่วน แต่ส่วนใหญ่เจ้าคณะแต่ละระดับจัดการอยู่แล้ว</p>
เถระ 3	<p>ทุกครั้งของการมีมติสำคัญมีการแจ้งให้คณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ทราบอยู่แล้ว ส่วนจะทั่วถึงหรือไม่ต้องดูความใส่ใจด้วย</p> <p>การรับฟังความคิดเห็นต้องดูเหตุผล และลำดับขั้นตอน ตลอดจนความสำคัญของเรื่องด้วย</p> <p>ระหว่างมหาเถรสมาคมกับคณะสงฆ์มีการใช้ทุกช่องทางที่มีอยู่ทั้งที่เป็นไปตามระเบียบราชการ และส่วนตัว</p>
เถระ 4	<p>มีการแจ้งข่าวสารที่เห็นว่าสำคัญกับสงฆ์ในระดับต่างๆ เป็นประจำ แต่ก็มีอุปสรรคว่าถึงสงฆ์แต่ละรูปจริงหรือเปล่า</p> <p>ในทางปฏิบัติที่พุทธศาสนาก็มีความเป็นประชาธิปไตยอยู่แล้ว ไม่ต้องหวังว่าจะไม่ฟังพระสงฆ์ในระดับล่าง</p> <p>การจะเลือกให้ข่าวสารนั้นต้องดูว่าอะไรเป็นทางการ อะไรพูดกันส่วนตัวได้ อะไรที่ต้องชี้แจงในการประชุม</p>
เถระ 5	<p>มหาเถรสมาคมไม่เคยละเลยต่อการแจ้งข่าวสารที่จำเป็นต่อคณะสงฆ์เลย</p> <p>การยอมรับฟังความคิดเห็น ต้องเป็นไปตามระเบียบขั้นตอน และความสำคัญของเรื่อง เพราะมหาเถรสมาคมไม่สามารถตัดสินใจได้ทุกเรื่อง</p> <p>ทางออกในการส่งข่าวสารข้อมูลนั้นมีมากมายทั้งที่ราชการกำหนด เป็นประกาศแจ้งความ จดหมายถึงพระสังฆาธิการโดยตรง การประชุม หรือในแถลงการณ์คณะสงฆ์</p>

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	<p>เรื่องการพัฒนาองค์กรคณะสงฆ์เป็นหน้าที่หลักอย่างหนึ่งของพระสังฆาธิการอยู่แล้ว แต่เมื่อมีเหตุการณ์ที่จำเป็นมหาเถรสมาคมก็จะแจ้งให้กับเจ้าคณะปกครอง และพระสังฆาธิการทราบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ได้มีการปรึกษาหารือกันแล้วว่า ทางออกควรจะเป็นอย่างไร คณะสงฆ์ส่วนใหญ่มีกษัตริย์ที่จะปฏิบัติตาม เพราะถือว่าทางพระผู้ใหญ่ใช้ความละเอียดรอบคอบในการพิจารณาตามขั้นตอนแล้ว</p>
ฆราวาส	<p>ในทางส่วนตัวหรือไม่เป็นทางการ กรรมการมหาเถรสมาคมจะอธิบายถึงเหตุผลความจำเป็น หรือผลของนโยบายหรือเรื่องราวที่มหาเถรสมาคมมีมติอย่างไรอย่างหนึ่งลงไป</p> <p>ส่วนที่เป็นทางการ มหาเถรสมาคมจะแจ้งมติ ประกาศ คำตัดสิน หรือแม้แต่บัญชาของสมเด็จพระสังฆราชผ่านแถลงการณ์คณะสงฆ์ไปยังเจ้าคณะปกครอง หรือพระสังฆาธิการต่างๆ ซึ่งเหตุผล ความจำเป็น หรือทางเลือกต่างๆ ไม่จำเป็นต้องมี เพราะต้องการคำชี้ขาดเป็นแนวทางปฏิบัติมากกว่า</p>
สื่อมวลชน	<p>มหาเถรสมาคมใช้ช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในการเผยแพร่ข่าวสารหรือข้อมูลด้านต่างๆ โดยแยกเป็น</p> <p>นโยบาย แนวทางปฏิบัติ หรือสิ่งที่เป็นคำสั่ง กฎ ระเบียบ ที่ต้องการให้การดำเนินงานเป็นไปในแนวทางเดียวกันจะแจ้งโดยตรงโดยสื่อทางการที่มหาเถรสมาคมมีอยู่ เรื่องไม่สำคัญ หรือเรื่องที่สามารถทำความเข้าใจกับสงฆ์อย่างไม่เป็นทางการได้ กรรมการมหาเถรสมาคมมักใช้ช่องทางที่ไม่เป็นทางการ หรือในโอกาสที่เป็นการประชุมปะกันตามประเพณี</p>
ยุวสงฆ์	<p>ข่าวสารที่จำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนา มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญน้อยมาก ส่วนใหญ่แล้วจะให้ความสำคัญกับสิ่งที่เป็นกฎ ข้อบังคับ ระเบียบปฏิบัติ หรือคำสั่งที่ต้องการให้ยึดถือเป็นแนวเดียวกัน สิ่งเหล่านี้ใช้กลไกที่มีอยู่ที่เป็นราชการเต็มตัว</p> <p>ในทางส่วนตัวของกรรมการมหาเถรสมาคมนั้น จะให้ความสำคัญกับโครงการ แผนงาน หรือความคิดริเริ่มบางอย่างตามอัธยาศัย ซึ่งมักจะใช้การชี้แจงเหตุผล หรือการทำความเข้าใจในแบบตัวต่อตัว ซึ่งพระสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่ค่อยจะปฏิเสธ เพราะเคารพในสมณศักดิ์ ความอาวุโส หรือบางทีก็เป็นครูอาจารย์ของกันและกัน</p>

3. มหาเถรสมาคมพิจารณาเห็นความแตกต่าง หรือมีข้อเปรียบเทียบระหว่างสื่อมวลชนกับ แนวทางการสื่อสารซึ่งมหาเถรสมาคมใช้อยู่อย่างไร

สรุปการวิเคราะห์ มหาเถรสมาคมส่วนใหญ่แล้วจะให้ข้อเปรียบเทียบระหว่างสื่อที่มหาเถรสมาคมมีอยู่กับสื่อมวลชนในประเด็นต่างๆ คือ

1. ความถูกต้องแม่นยำ เป็นสิ่งที่มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญมากที่สุด และมักจะกล่าวควบคู่ไปกับคำว่า "ความน่าเชื่อถือ" เพราะกรรมการมหาเถรสมาคมส่วนใหญ่มองภาพลักษณ์ของสื่อมวลชนในเชิงลบ โดยเฉพาะการนำข่าวในทางเสียหายของคณะสงฆ์มาเผยแพร่ และพยายามกดดันให้มหาเถรสมาคมปฏิรูปการปกครอง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า เป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำอย่างยิ่ง

2. อัตราการเผยแพร่ มหาเถรสมาคมยอมรับตรงกันว่า สื่อมวลชนมีอัตราการเผยแพร่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องปริมาณข่าวสาร หรือความเร็ว หรือความทั่วถึงมากกว่าสื่อของทางราชการที่มหาเถรสมาคมใช้อยู่

อย่างไรก็ตามผู้วิจัย พยายามที่จะเจาะลึกลงไปถึงการใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนและสื่ออื่นๆ ที่เป็นของมหาเถรสมาคมเอง ซึ่งได้คำตอบว่า

การใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนนั้น คงจะหวังได้ยาก เพราะมหาเถรสมาคมหรือพระสงฆ์โดยทั่วไปมักไม่มีเงินลงทุนเพื่อจะซื้อเวลาเอง และก็คงไม่เหมาะสมด้วย ยกเว้นบางรายการเท่านั้นที่เป็นการเผยแพร่ธรรมะ ซึ่งก็ไปอยู่ในช่วงเวลาที่ไม่มีคนสนใจเท่าใดนัก ส่วนการใช้ประโยชน์เป็นครั้งคราวในเรื่องของการชี้แจงข่าวสารบางเรื่องบางกรณีนั้น ถ้าเป็นข่าวที่สื่อมวลชนสนใจจริงๆ แล้ว มักจะควบคุมประเด็นการนำเสนอไม่ได้ ซึ่งมหาเถรสมาคมก็เคยมีการปรึกษากันแล้ว ทางออกที่ดีที่สุดก็คือ การมอบให้อธิบดีกรมการศาสนา เป็นผู้ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวกับสื่อมวลชนจะดีกว่า

สำหรับการใช้สื่อบุคคลที่เป็นพระสงฆ์เอง ปัจจุบันถึงมหาเถรสมาคมไม่ได้มีคำสั่ง หรือขอความร่วมมืออย่างเป็นทางการลงไป แต่ก็มีการกระทำกันอยู่ และสื่อพระสงฆ์นี้ก็เป็นที่สะดุดตาเฉพาะ บางครั้งมหาเถรสมาคมอยากจะให้ช่วยแต่ก็ประสบปัญหาค้านความสนใจ การเอาใจใส่จากพระสังฆาธิการระดับต่างๆ และก็ไม่สามารถจะตรวจสอบผลได้อย่างแน่ชัดด้วย

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	ช่องทางการสื่อสารที่มหาเถรสมาคมใช้เป็นช่องทางราชการ มีความถูกต้องแม่นยำ และเที่ยงตรง พระสงฆ์ทุกรูปสามารถเชื่อถือเป็นแนวทางปฏิบัติได้ ส่วนสื่อมวลชนนั้นมักจะมองโลกในแง่ร้าย มุ่งธุรกิจเป็นสำคัญ ความถูกต้องแม่นยำมีน้อย ถึงจะมีความรวดเร็วแต่ไม่สามารถเอาไปเป็นเกณฑ์ปฏิบัติได้
เถระ 2	การติดต่อสื่อสารของมหาเถรสมาคมกับพระสงฆ์เป็นเรื่องภายในที่ต้องรู้เรื่องกันเอง คนวงนอกไม่จำเป็นต้องมาเข้าใจ แต่ของสื่อมวลชนนั้นเป็นเรื่องส่วนรวมทุกคนเข้าใจได้ แต่อาจไม่มีความเข้าใจลึกซึ้งในประเด็นเนื้อหาที่พุดจาสื่อสารกันอยู่ตามแบบของสงฆ์
เถระ 3	การติดต่อสื่อสารของมหาเถรสมาคมเป็นเรื่องเฉพาะวงการ และใช้รูปแบบที่คณะสงฆ์กำหนดขึ้นมาเองไม่ว่าจะเป็นประกาศทางราชการ หรือการติดต่อส่วนตัว ส่วนสื่อมวลชนนั้นเป็นการสื่อสารของฝ่ายฆราวาสไม่สามารถที่จะถ่ายทอดความรู้สึกของพระสงฆ์ได้อย่างครบถ้วน แต่ก็ที่มีความเร็วและไปได้ไกลๆ
เถระ 4	ช่องทางที่มหาเถรสมาคมใช้มีทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ ส่วนสื่อมวลชนนั้นเข้าลักษณะที่ไม่เป็นทางการในความเห็นของสงฆ์ ซึ่งจะเอาไปอ้างอิงอะไรไม่ได้ ไม่เหมือนกับที่มหาเถรสมาคมสื่อสารกันเองไม่ว่าจะเป็นประกาศ คำสั่ง กฎระเบียบใหม่ๆ รวมทั้งการประชุมชี้แจงเรื่องราวสำคัญ
เถระ 5	การสื่อสารของมหาเถรสมาคมเป็นการสื่อสารที่เชื่อถือได้ คณะสงฆ์หรือพระแต่ละรูปสามารถนำไปยืนยัน หรือปฏิบัติตาม ผิดกับสื่อมวลชนที่มีความเร็วในการเผยแพร่แต่จะเอาหลักการถูกต้องไม่ได้ เพราะมีลักษณะของการขายข่าว

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	มหาเถรสมาคมไม่ค่อยให้ความสำคัญเชื่อถือสื่อมวลชน การเห็นประโยชน์ของสื่อมวลชนมีน้อยมาก ยกเว้นในกรณีของการตรวจสอบข่าวสาร หรือนำบทความ สารคดี และเนื้อหาบางอย่างมาแนะนำเป็นตัวอย่าง
ฆราวาส	มหาเถรสมาคมหลายรูปยังไม่เข้าใจถึงการดำเนินธุรกิจ หรือกิจการแบบสื่อสารมวลชน ดังนั้นจึงมองว่าสื่อมวลชนมีหน้าที่เฉพาะการขายข่าว หรือการทำข่าวเพื่อการแข่งขันกันในวงการ ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือ แต่ในระยะ 4-5 ปีที่ผ่านมา ธุรกรรมมหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับสื่อมวลชนมากขึ้น มีการศึกษาในทางส่วนตัวมากขึ้น บางรูปมีการติดต่อกับสื่อมวลชนเป็นประจำ สำหรับการสื่อสารที่มหาเถรสมาคมใช้อ้อยู่ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตาม มหาเถรสมาคมเห็นว่า จะดีไม่เทียบเท่าสื่อมวลชนในเรื่องจำนวน และอัตราความเร็วในการเผยแพร่เท่านั้น แต่มีความแน่นอน และใช้ยืนยันได้
สื่อมวลชน	มหาเถรสมาคมมองสื่อมวลชนว่าเป็นเรื่องทางธุรกิจเสียส่วนมาก ประโยชน์ในการให้การศึกษา การแจ้งข่าวสารที่รวดเร็ว และได้จำนวนมากในขณะเดียวกันนั้น แม้มหาเถรสมาคมจะมีท่าทียอมรับขึ้นมาบ้าง แต่ก็ไม่ค่อยจะสนับสนุนให้มีการคบค้าติดต่อกับผู้สื่อข่าวมากนัก แนวโน้มที่ดีก็มีในประเด็นที่พระผู้ใหญ่บางรูปหันมาสนใจและศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับการรายงานข่าวมากขึ้น ส่วนสื่อที่มหาเถรสมาคมใช้อ้อยู่ นอกเหนือจากความน่าเชื่อถือ การมีอำนาจบังคับตามกฎหมายแล้ว ธุรกรรมมหาเถรสมาคมเริ่มยอมรับว่า ช่องทางที่ใช้อ้อยู่ไม่พอกับกระแสข่าวสารที่เพิ่มมากขึ้นในทุกวันนี้
ยุวสงฆ์	มหาเถรสมาคมไม่ให้ความสำคัญเชื่อถือสื่อมวลชน แต่ก็นำแปลกที่มหาเถรสมาคมในปัจจุบันเฝ้าติดตามข่าวสารเกี่ยวกับพระสงฆ์ที่ปรากฏทางสื่อมวลชนมากขึ้น สำหรับสื่อที่มหาเถรสมาคมใช้อ้อยู่ไม่ว่าจะเป็นประกาศ มติ หรือคำสั่ง รวมทั้งแถลงการณ์คณะสงฆ์ เท่าที่ทราบมหาเถรสมาคมก็รู้ว่าช้า ไม่ทันใจ และอาจไม่ได้รับความสนใจ แต่มหาเถรสมาคมก็ถือว่าไม่มีหน้าที่จะดำเนินการในส่วนนี้ สมควรให้ทางราชการเป็นผู้ดำเนินการหาวิธีสนองงานสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่

4. มหาเถรสมาคมมีนโยบายอย่างไรในการเปิดโอกาสให้พระสงฆ์แสดงความคิดเห็นผ่านสื่อประเภทต่างๆ

สรุปการวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคมยังไม่มียุทธศาสตร์แต่อย่างใด ในการที่จะกำหนดรูปแบบ วิธีการ แนวทางในการให้พระสงฆ์แสดงความคิดเห็นผ่านสื่อต่างๆ

ยิ่งไปกว่านั้นการเผยแพร่ของพระสงฆ์ไม่ว่าจะเป็นการเขียนหนังสือ ให้สัมภาษณ์ หรือ รายงานข่าว มหาเถรสมาคมก็มักจะไม่ใช่ไปแทรกแซง ยกเว้นจะเป็นเรื่องที่สำคัญ เช่น

วิพากษ์วิจารณ์ต่อองค์สมเด็จพระสังฆราช

การต่อต้าน หรือบิดเบือนคำสอนของพระพุทธเจ้าจนทำให้คณะสงฆ์เกิดความแตกแยก

เผยแพร่ข้อความ หรือภาพที่เป็นภัยต่อบ้านเมืองและพระพุทธศาสนา

แสดงความคิดเห็นต่อข่าวสารที่สังคมสนใจอย่างมากในช่วงเวลานั้น โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากมหาเถรสมาคม

เผยแพร่เอกสาร หรือข้อความที่เป็นการสร้างความเข้าใจผิด หรือก่อความไม่สงบสุขในวงการสงฆ์

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	มหาเถรสมาคมไม่มีข้อห้ามแต่ประการใด เว้นแต่การกระทำที่จวนจ้วงต้องศีลสมเด็จพระสังฆราช เป็นพิษภัยต่อการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นการบิดเบือนคำสั่งสอนขององค์พุทธเจ้าที่บัญญัติเอาไว้ในพระไตรปิฎก
เถระ 2	มหาเถรสมาคมให้อิสระเสรีภาพต่อการแสดงออกทางความเห็นอย่างมากมาอยู่แล้ว ยกเว้นเรื่องที่จะไปทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยของบ้านเมือง อาทิ วิพากษ์วิจารณ์องค์สมเด็จพระสังฆราช ต่อด้านรูปแบบการปกครองของคณะสงฆ์ไทย และบิดเบือนคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
เถระ 3	มหาเถรสมาคมถือหลัก "นานาสังवास" คือการอยู่ร่วมกันของการต่างคนต่างคิด และให้ไม่ขัดขวางต่อการแสดงออกของพระสงฆ์ในเรื่องต่างๆ ยกเว้นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะในส่วนของศาสนานั้น ให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการบิดเบือนคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า หลักประเพณีที่ติงามของคณะสงฆ์ การละเมิดต่อองค์สมเด็จพระสังฆราช และการกระทำที่เป็นภัยต่อการปกครองคณะสงฆ์ไทย
เถระ 4	มหาเถรสมาคมให้โอกาสในการแสดงความคิดเห็นกับพระสงฆ์อย่างเต็มที่ แต่ก็ต้องดูตามกรอบประเพณีและธรรมเนียมด้วยว่า เคยปฏิบัติกันมาอย่างไร ไม่เช่นนั้นก็จะข้ามขั้นตอนกันไปหมด นอกจากนี้แล้วเรื่องอะไรที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระสังฆราช ความมั่นคงของพระศาสนา และการบิดเบือนคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าก็ต้องมีการว่ากล่าวตักเตือนกัน
เถระ 5	มหาเถรสมาคมไม่ได้ใส่ใจกับการแสดงความเห็นของพระสงฆ์ หรือเข้าไปยุ่งเกี่ยวน้อยมาก แต่ถ้าการแสดงออกของพระสงฆ์รูปใดก็ตามเกี่ยวข้องกับแบบแผนการปกครองคณะสงฆ์ การบิดเบือนต่อพระไตรปิฎก และแสดงตนเป็นศัตรูของพระพุทธศาสนาโดยเปิดเผยแล้ว มหาเถรสมาคมถือว่ายอมรับไม่ได้

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	ไม่เคยรู้หรือรับทราบมาว่า มหาเถรสมาคมมีนโยบายอย่างไรในเรื่องนี้
ฆราวาส	คงเป็นไปตามหลักของความสงบเรียบร้อย และกรอบปฏิบัติที่เหมาะสมแก่กาลเทศะ
สื่อมวลชน	หลีกเลี่ยงการแสดงความเห็นผ่านสื่อมวลชนให้มากที่สุด ทำเท่าที่จำเป็น หรือได้รับมอบหมาย
ยุวสงฆ์	ปิดกั้นอย่างมาก พระระดับล่างมักไม่ได้รับการสนับสนุนหากทำตัวเป็นผู้ชอบแสดงความคิดเห็น

5. มหาเถรสมาคมพิจารณาถึงสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ และนำมาใช้ในการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย หรือสร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆ อย่างไร

สรุปการวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญอยู่บ้างกับการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมที่เกิดขึ้น แต่ในที่สุดทุกรูปก็ให้ความเห็นตรงกันว่า แม้พระสงฆ์จะอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาก็ตาม แต่ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องนำเงื่อนไขของความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นมาพิจารณาทุกเรื่อง โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ที่จะต้องมองแยกกันระหว่างสังฆมณฑลกับสังฆมณฑล เนื่องจาก

1. ตามที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ในคำถามที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งพระเถระกรรมการมหาเถรสมาคมยังยืนยันว่า ปราบกฏการณ์การเปลี่ยนแปลงหรือปฏิรูปการปกครองของทางโลกนั้น ไม่ใช่สิ่งที่คณะสงฆ์จะยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติได้ เพราะทางโลกพิสูจน์ชัดว่า ไม่ถึงเวลาที่จะใช้รูปแบบประชาธิปไตย หรือการยอมรับฟังเสียงประชาชนในการปกครองได้อย่างเต็มที่

2. การวิเคราะห์ถึงสภาพสังคมในปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่แล้วจะกระทำผ่าน หรือโดยข้อมูลข่าวสารที่รายงานผ่านสื่อมวลชนซึ่งยังไม่สามารถจะปักใจเชื่อได้อย่างเต็มที่

3. ไม่มีความจำเป็นแต่ประการใดที่จะต้องรีบร้อนเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครอง หรือหันมาใช้วิธีการยอมรับเสียงจากพระสงฆ์ เพราะองค์กรปกครองทางสงฆ์ต่างจากทางโลกมาก แม้จะไม่มี ความซับซ้อนมากไปกว่าสังคมฆราวาส แต่พระสงฆ์มีกรอบพุทธประเพณี และกรอบธรรมเนียมที่ต่างจากฆราวาสมากนัก สิ่งเหล่านี้ยังสามารถควบคุมได้ด้วยพระธรรมวินัย พระไตรปิฎกซึ่งให้หลักการเอาไว้อย่างครบถ้วน เพียงแต่ว่า ในช่วงเวลาใดที่คิดว่าการดำเนินการของคณะสงฆ์มีอุปสรรค ก็สามารถแก้ไขกฎหมายสงฆ์บางส่วนเพื่อรองรับได้ และทางคณะสงฆ์คิดว่า มีประสิทธิภาพมากกว่า กฎหมายทางโลกเสียอีก

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	มหาเถรสมาคมตระหนักเป็นอย่างดีในเรื่องความเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะในเรื่องของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของฝ่ายชรวาต ที่ต้องการให้ประชาชนมีสิทธิมีเสียงในการปกครองประเทศมากขึ้น ซึ่งคณะสงฆ์เองก็รู้ว่า สักวันหนึ่งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง แต่สิ่งเหล่านี้ต้องค่อยเป็นค่อยไป เพราะสงฆ์มีข้อจำกัดในเรื่องสถานะทางสังคมและกรอบประเพณีจะทำอะไรแบบรีบร้อนไม่ได้ ทุกวันนี้มหาเถรสมาคมก็นับว่าก้าวตามกระแสของการเปลี่ยนแปลงมากแล้ว เพียงแต่อาจยังไม่ทันใจพระนักเคลื่อนไหวบางรูปเท่านั้น
เถระ 2	สังคมนชรวาตกับสังคมสงฆ์นั้นเป็นคนละเรื่องกัน แต่มหาเถรสมาคมก็ติดตามเรื่องนี้อย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะเรื่องการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น แต่เรื่องนี้เป็นเรื่องที่กระทบต่อความเชื่อมั่นและศรัทธาของชาวพุทธทั้งในและนอกประเทศโดยตรง มหาเถรสมาคมไม่เดินตามกระแสเป็นอันขาด เพราะมหาเถรสมาคมมีวิธีการของมหาเถรสมาคมเอง ซึ่งต้องค่อยเป็นค่อยไป จะเอาทางโลกมาเปรียบกันไม่ได้
เถระ 3	การเปลี่ยนแปลงของสังคมนชรวาตนั้นมีผลกระทบต่อมหาเถรสมาคมแน่ และมหาเถรสมาคมก็เข้าใจในเรื่องนี้เป็นอย่างดี ส่วนการจะเอามาเป็นส่วนประกอบในการตัดสินใจอะไรหรือไม่ นั้น ก็ต้องดูว่าเหมาะสมหรือเปล่า สังคมสงฆ์มีระเบียบแบบแผนของสงฆ์ จะเอาแบบชรวาตมาใช้ทุกอย่างไม่ได้ ไม่อย่างนั้นพระสงฆ์ก็เหมือนประชาชนทั่วไป ไม่มีแก่นสารให้นับถือ ทุกวันนี้มหาเถรสมาคมก็มีการเปลี่ยนแปลงกว่าช่วงแต่ก่อนมากทั้งในเรื่องการกระจายอำนาจลงไปไปยังสงฆ์ส่วนภูมิภาค พระสงฆ์เหล่านี้ใช้อำนาจไม่เป็นกัน
เถระ 4	การเปลี่ยนแปลงทางโลกกับการเปลี่ยนแปลงทางธรรมเป็นคนละเรื่องกัน แต่มหาเถรสมาคมก็มองว่าไม่ช้าก็เร็วย่อมมีผลกระทบต่อมหาเถรสมาคม ซึ่งมหาเถรสมาคมจะพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไม่ใช่จะเอาทุกประเด็นมาเป็นข้อพิจารณา สงฆ์กับชรวาตมีหน้าที่ต่างกันอยู่แล้ว ดังนั้นการจะให้บรรดารุการกิจของสงฆ์จึงไม่จำเป็นต้องเอาเรื่องทางชรวาตมาเป็นเกณฑ์ตัดสินหรือเลียนแบบทุกอย่าง การเปลี่ยนแปลงต้องเป็นไปอย่างช้าๆ และรอบคอบพอที่จะให้สงฆ์ปรับตัวทัน เพราะอย่าลืมว่าสงฆ์ไม่ได้ได้อยู่ภายใต้กฎหมายคณะสงฆ์อย่างเดียว ยังมีกฎพระธรรมวินัย และจารีตประเพณีอีกหลายอย่างที่ควรปฏิบัติให้เป็นเคารพต่อประชาชนทั่วไปด้วย
เถระ 5	สังคมนชรวาตที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงนั้น ประเด็นอยู่ที่ว่าเปลี่ยนแปลงแล้วพัฒนาขึ้นจริงหรือ พระสงฆ์ควรจะเอาตามอย่างหรือไม่ สภาวะที่เห็นทั่วไปของการปกครองในทางโลกเป็นที่ประจักษ์อย่างดี เพราะฉะนั้นจึงเป็นคำตอบว่า พระสงฆ์ควรจะเอาอย่างทางโลกหรือไม่

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากขึ้นกว่าแต่ก่อน แต่ก็ยังไม่พอต่อการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย หรือสร้างสรรค์กิจกรรมที่สำคัญหรือมีผลกระทบต่อกิจกรรมทางสงฆ์โดยรวม ในขณะที่มหาเถรสมาคมยังต้องพึ่งพาข้อมูลจากฝ่ายฆราวาสอย่างมาก ที่จริงแล้วมหาเถรสมาคมน่าจะมีการพัฒนาข้อมูล ความรู้ในส่วนของสงฆ์เองอย่างจริงจัง ตอนนี้ยังต้องอาศัยภูมิความรู้ ประสบการณ์ หรือแนวทางการตัดสินใจตามพระเถระชั้นผู้ใหญ่ และผู้ที่มีมหาเถรสมาคมมีความใกล้ชิด ซึ่งยังไม่น่าจะพอเพียง
ฆราวาส	มหาเถรสมาคมในปัจจุบัน มีท่าทีที่มองโลกกว้างขึ้น ลึกซึ้งขึ้น และสามารถตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย หรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่ปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น และต้องยอมรับในความเพียรพยายามของกรรมการมหาเถรสมาคมหลายรูปที่พยายามศึกษาหาความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทางโลก ซึ่งเป็นแนวโน้มที่ดีในอนาคตว่า มหาเถรสมาคมจะสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางโลกได้อย่างดี
สื่อมวลชน	ยอมรับว่า มหาเถรสมาคมมีการพิจารณาในประเด็นของการเปลี่ยนแปลงทั้งของระดับโลก ระดับประเทศ และระดับชุมชนมากขึ้น กรรมการมหาเถรสมาคมรุ่นใหม่ ๆ สามารถตอบคำถามสื่อมวลชนโดยใช้ศัพท์ที่เป็นธรรมดา สามารถเข้าใจร่วมกันได้ทั้งสองฝ่าย แต่ก็ต้องยอมรับอีกว่ายังมีพระผู้ใหญ่บางรูปที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคมที่ยังหัวโบราณ มองตัดขาดกันระหว่างเรื่องทางโลกและทางธรรม แต่ก็มีประเด็นที่น่าเป็นห่วงว่า พระเถระได้แต่ตรีกตรอง และติดตาม ส่วนการนำไปเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจนั้นยังน้อยมาก
ยุวสงฆ์	ยอมรับว่า ในระยะที่ผ่านมากกรรมการมหาเถรสมาคมเข้าใจ และตามทันเหตุการณ์ทางโลก โดยสามารถนำประเด็นปัญหาต่างๆ มาอธิบายให้กับพระสงฆ์ในระดับล่างหรือพระนวกะฟังได้อย่างเข้าใจ แต่ก็มีสิ่งที่น่าสังเกตว่า ยิ่งพระเถระศึกษาและเข้าใจเรื่องทางโลกมากขึ้นเท่าใด ความเข้มงวดในการกำชับให้พระสงฆ์อยู่ในระเบียบวินัยมากขึ้น ผลที่ตามมาก็คือ การปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีเพิ่มมากขึ้น

หมวดไซเบอร์เนติกส์

หลักการทั่วไป

1. มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับข่าวสารที่ปรากฏในสังคมประเภทใดมากที่สุด และประเภทใดในระดับรองลงไป

สรุปการวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับข่าวสารในลักษณะที่ตรงกันคือ ข่าวที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ด้วยกันเอง ซึ่งแบ่งลำดับได้เป็น

1. กลุ่มที่ให้ความสำคัญสูงสุด ได้แก่ ข่าวที่เกี่ยวข้องกับองค์สมเด็จพระสังฆราช ข่าวที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของมหาเถรสมาคม ข่าวที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

2. กลุ่มที่ให้ความสำคัญรองลงมา ได้แก่ ข่าวการทำผิดพระธรรมวินัยร้ายแรงของพระสงฆ์ ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกรณีอิทธิฤทธิ์แต่เจ้าคณะปกครองระดับท้องถิ่นไม่สามารถจัดการให้สิ้นสุดลงไปได้

3. กลุ่มที่ให้ความสนใจแต่ไม่สำคัญ ได้แก่ ข่าวพระสงฆ์ทั่วไป ข่าวพระสงฆ์ไปมีคดีทางโลก และข่าวที่ประชาชนทั่วไปให้ความสนใจ

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
<p>เถระ 1</p>	<p>ข่าวที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์โดยตรง โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงทางศาสนา เช่น การปกครองคณะสงฆ์ การทำผิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ที่ร้ายแรง รวมทั้งข่าวสารที่มีการวิพากษ์วิจารณ์ศาสนา</p> <p>ข่าวที่สนใจในระดับรองลงไปคือความประพฤติของพระสงฆ์ทั่วไป นอกนั้นก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับข่าวสารบ้านเมือง</p>
<p>เถระ 2</p>	<p>มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับข่าวที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางศาสนาเป็นอันดับแรก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์สมเด็จพระสังฆราช - การปกครองคณะสงฆ์ การประพฤติผิดในชั้นร้ายแรงของพระสงฆ์</p> <p>อันดับรองลงไปก็คือความเคลื่อนไหวในวงการสงฆ์ทั่วไป</p>
<p>เถระ 3</p>	<p>มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะกระทบกระเทือนต่อองค์สมเด็จพระสังฆราช ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา โครงสร้างและอำนาจการปกครองของมหาเถรสมาคม</p> <p>อันดับรองลงไปได้แก่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดพระธรรมวินัยที่เจ้าคณะปกครองระดับท้องถิ่นจัดการเองไม่ได้ นอกนั้นก็จะเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์โดยทั่วไป</p>
<p>เถระ 4</p>	<p>ความสำคัญอันดับแรกของการดูข่าวสารก็คือ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถาบันศาสนา ซึ่งจะรวมถึงข่าวขององค์สมเด็จพระสังฆราช การเคลื่อนไหวครั้งสำคัญๆ ในวงการคณะสงฆ์ การวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการปกครองของมหาเถรสมาคมที่บิดเบือนจากความเป็นจริง</p> <p>อันดับรองลงไปคือ เรื่องทั่วไปเกี่ยวกับพระสงฆ์ เช่นการละเมิดพระธรรมวินัย การไปมีคดีความทางโลก</p>
<p>เถระ 5</p>	<p>มหาเถรสมาคมให้ความสนใจอย่างมากเกี่ยวกับ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของการปกครองคณะสงฆ์ เช่นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์สมเด็จพระสังฆราช การปรับปรุงรูปแบบการปกครองที่เกี่ยวข้องกับมหาเถรสมาคม ซึ่งโดยทั่วไปมักไม่ค่อยปรากฏให้เป็น</p> <p>เรื่องที่น่าสนใจในลำดับต่อมาคือ การประพฤติผิดของพระสงฆ์ โดยเฉพาะที่เป็นปัญหาการก่อกองชังจัดการไม่สำเร็จโดยเร็ว</p>

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆปริณายก	<p>ข่าวสารที่ให้ความสำคัญก็คือ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยขั้นร้ายแรง และเจ้าคณะปกครองไม่สามารถจัดการอะไรลงไปได้ หรือทำได้แต่ยังไม่ถึงที่สุด ส่วนข่าวที่มหาเถรสมาคมระวางเป็นพิเศษแต่ไม่ค่อยเกิดขึ้นก็คือ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระอำนาจขององค์สมเด็จพระสังฆราช</p> <p>ข่าวที่ให้ความสำคัญระดับรองลงไป คือข่าวทั่วไปของพระสงฆ์ หรือเหตุการณ์บ้านเมืองที่สำคัญ</p>
ภรรยาส	<p>ข่าวที่มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญก็คือ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะกระทบกระเทือนต่อพระอำนาจขององค์สมเด็จพระสังฆราช การวิพากษ์วิจารณ์อย่างเปิดเผยเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ พิษภัยที่จะเกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนาในประเทศไทย และการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยอย่างร้ายแรงของสงฆ์</p> <p>ข่าวในระดับรองลงไป ได้แก่ ข่าวสารที่เป็นเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมือง และเรื่องที่จะมาเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์</p>
สื่อมวลชน	<p>ข่าวที่มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญก็คือ เรื่องที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับองค์สมเด็จพระสังฆราชในทางที่มีบงกช การวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับคณะสงฆ์ในด้านลบอย่างร้ายแรง การประพฤติดิของพระสงฆ์ที่เจ้าคณะปกครองแก้ไขไม่คล่อง และเหตุการณ์ที่จะส่งผลร้ายต่อพระพุทธศาสนาในประเทศไทย</p> <p>ข่าวในระดับรองลงไป ได้แก่ การทำผิดพระธรรมวินัยในระดับที่ร้ายแรง นอกนั้นเป็นเหตุการณ์บ้านเมืองที่สำคัญ</p>
ยูวสงฆ์	<p>ข่าวที่มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญก็คือ ข่าวความเคลื่อนไหวในวงการคณะสงฆ์ โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางพระพุทธศาสนา เช่น เรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์สมเด็จพระสังฆราช ความสงบเรียบร้อยของคณะสงฆ์</p> <p>ข่าวในระดับรองลงไป ได้แก่ การทำผิดวินัยของสงฆ์โดยเฉพาะเรื่องที่ยังเป็นปัญหา</p>

2. มหาเถรสมาคมมีการตอบสนองต่อข่าวสารที่เกิดขึ้นในด้านดี-ร้าย ที่รายงานผ่านสื่อมวลชนอย่างไร

สรุปการวิเคราะห์ ข้อนี้มีสิ่งที่น่าสนใจเกิดจากกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

1. ในกรณีที่เกิดข่าวดีปรากฏขึ้นทางสื่อมวลชน พระเถระซึ่งเป็นกรรมการมหาเถรสมาคมส่วนใหญ่จะแสดงท่าทีที่จะวางเฉย หรือเพียงแค่พยายามรับรู้ในสิ่งที่ดีๆ แต่เมื่อมีการพูดคุยขยายความกันก็พบว่า พระเถระส่วนใหญ่พึงพอใจกับข่าวดีที่ปรากฏทางสื่อมวลชนเป็นอย่างมาก และพยายามที่จะตรวจสอบข่าวสาร หรือแสดงความยินดีให้แก่กันและกันอย่างไม่เป็นทางการ เช่นการใช้โทรศัพท์ การส่งโทรสารหรือจดหมาย หรือเรียกตัวมาพูดคุยด้วย

2. ในกรณีที่เกิดข่าวร้ายปรากฏขึ้นทางสื่อมวลชน แม้ว่าพระเถระจะพยายามอธิบายว่า จะต้องดูตามสายบังคับบัญชาว่าเป็นของตนเองหรือไม่ก่อน แต่แท้ที่จริงแล้ว ปฏิบัติที่เกิดขึ้นอย่างทันทีก็คือ การสั่งให้มีการตรวจสอบข่าวว่ามีโอกาสเป็นจริงได้แค่ไหน ใครบ้างที่รู้เรื่องนี้ และสิ่งที่แทบจะเป็นกฎตายตัวก็คือ การตรวจสอบว่า สื่อมวลชนฉบับไหน (ช่องไหน) เสนอไปแล้วบ้าง จากนั้นจึงเริ่มหันมาให้ความสนใจกับสายบังคับบัญชา และการประสานงานอย่างกับราชการอย่างเช่นกรรมการศาสนา

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	<p>ข้าวดิ ซึ่งไม่ค่อยปรากฏให้เห็น จะแจ้งไปยังกรมการศาสนา และเจ้าคณะต้นสังกัด</p> <p>ข้าวย้าย พิจารณาก่อนว่าร้ายแค่ไหน ถ้าร้ายแรงมากก็จะแจ้งไปยังพระสังฆาธิการที่รับผิดชอบ ถ้าเป็นข่าวสาธารณคาก็จะรอรับฟังรายงานจากเจ้าคณะต้นสังกัด</p>
เถระ 2	<p>ข้าวดิ คู่ก่อนว่า ส่งผลต่อส่วนรวมหรือเปล่า ถ้าส่งผลถึงส่วนรวมก็จะแจ้งให้ทางการทราบ ถ้าเป็นเรื่องส่วนตัวก็มีมุทิตาจิตไปด้วย</p> <p>ข้าวย้าย ถ้าร้ายมากก็รีบแจ้งไปยังพระสังฆาธิการต้นสังกัดให้รายงานผลการดำเนินงานโดยเร็ว แต่ถ้าเป็นเรื่องธรรมดาก็รอติดตามดูว่าเจ้าคณะต้นสังกัดดำเนินการอย่างไร</p>
เถระ 3	<p>ข้าวดิ แสดงความยินดีด้วย แต่ข่าวประเภทนี้สำหรับพระสงฆ์แล้วไม่ค่อยจะพบเห็นตามหน้าหนังสือพิมพ์หรือวิทยุ</p> <p>ข้าวย้าย พิจารณาว่าเกี่ยวข้องกับสายการบังคับบัญชาหรือไม่ ถ้าเกี่ยวข้องก็รีบดำเนินการตามระเบียบมหาเถรสมาคม ถ้าไม่ร้ายแรงก็รอฟังว่าเจ้าคณะต้นสังกัดดำเนินการอย่างไร ผลเป็นอย่างไร</p>
เถระ 4	<p>ข้าวดิ ถ้าเป็นเรื่องที่น่ายินดีมากก็จะแสดงความยินดีด้วยแล้วแจ้งให้พระสงฆ์ในสายการปกครองพิจารณาเป็นตัวอย่าง แต่ถ้าเป็นเรื่องปกติก็วางเฉยเพราะถือว่าเป็นกิจของท่านที่สมควรจะได้ผลตอบแทนตามปกติ</p> <p>ข้าวย้าย ถ้าร้ายแรงมากก็จะรีบแจ้งต่อทางการและสายงานที่เกี่ยวข้อง แล้วรอฟังผลการดำเนินงาน</p>
เถระ 5	<p>ข้าวดิ แสดงความยินดีด้วยตามโอกาสอันควร</p> <p>ข้าวย้าย ถ้าเกี่ยวข้องกับสายบังคับบัญชาโดยตรงจะรีบดำเนินการสอบถามข้อเท็จจริง และรอผลสอบสวน</p>

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	ส่วนใหญ่แล้วจะคล้ายกับความเห็นของกลุ่มพระเถระที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม
ฆราวาส	ส่วนใหญ่แล้วจะคล้ายกับความเห็นของกลุ่มพระเถระที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม
สื่อมวลชน	ส่วนใหญ่แล้วจะคล้ายกับความเห็นของกลุ่มพระเถระที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม
ยูวสงฆ์	ส่วนใหญ่แล้วจะคล้ายกับความเห็นของกลุ่มพระเถระที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม

3. มหาเถรสมาคมมีการควบคุมข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นอย่างไรบ้าง

สรุปการวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคมมีการกระทำแยกเป็น 2 กรณี
คือ

1. ข่าวสารที่เกิดจากสื่อมวลชน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าไม่สามารถควบคุมได้โดยตรง แต่จะควบคุมได้โดยการใช้

1.1. พระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลข่าวสารเท่าที่จำเป็นตามกรอบของมหาเถรสมาคม

1.2. กรรมการศาสนาในการให้ข้อมูลข่าวสารตามที่เห็นสมควรตามกรอบของมหาเถรสมาคม

2. ข่าวสารที่เกิดขึ้นจากพระสงฆ์ด้วยกัน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าสามารถควบคุมได้โดยตรง แต่มักไม่ค่อยทำกัน

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	ข่าวที่เกิดจากสื่อมวลชนมหาเถรสมาคมไม่สามารถเข้าไปควบคุมหรือแทรกแซงอะไรได้ ข่าวที่เกิดจากวงการสงฆ์ด้วยกัน จะมีการพิจารณาโดยพระสังฆาธิการต้นสังกัดว่า เป็นภัยต่อ พระพุทธศาสนาไม่น้อยเพียงใด หากคิดว่าไม่เหมาะสมจะมีการตักเตือนกัน
เถระ 2	ข่าวที่เกิดขึ้นโดยสื่อมวลชนนั้น มหาเถรสมาคมได้แต่ติดตามและหวังว่าผู้ทำข่าวจะเข้าใจถึง ผลร้ายที่เกิดขึ้น ทางที่ดีที่สุดของพระสงฆ์คือการนิ่งเฉยจนกว่าเรื่องจะยุติ หรือมหาเถร สมาคมจะมีมติอย่างใดออกมา หากข่าวที่เกิดขึ้นจากการกระทำของคณะสงฆ์ เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะปกครองที่จะดูแลตาม ลำดับชั้น
เถระ 3	ข่าวที่เกิดขึ้นจากสื่อมวลชนคงต้องปล่อยให้ผ่านไปตามนั้น เพราะเผยแพร่ไปแล้วแก้ไขอะไรไม่ ได้ ยกเว้นในกรณีใหญ่จริงๆ ก็จะมีการกำชับจากมหาเถรสมาคมไปยังเจ้าคณะปกครองเพื่อให้ ชี้แจงความจริงต่อสงฆ์ ในแต่ละภูมิภาค และนานๆ ครั้งก็จะบอกกล่าวกันในการประชุมพระ สังฆาธิการ ข่าวที่เกิดขึ้นจากสงฆ์ด้วยกันเอง เจ้าคณะปกครองจะดำเนินการตามความเห็นสมควร
เถระ 4	ข่าวที่รายงานโดยสื่อมวลชนนั้นคงแก้ไขหรือควบคุมยาก แต่ก็หวังว่านักข่าวจะโตขึ้นพอที่จะ เห็นอะไรผิดอะไรถูก และหวังดีกับศาสนาขึ้นมาบ้าง ข่าวที่เกิดขึ้นโดยพระสงฆ์ด้วยกันเอง ต้องดูก่อนว่าร้ายแรงแค่ไหน ถ้าไม่ร้ายแรงบางทีก็ปล่อย เลยตามเลย แต่ถ้าร้ายแรงพระที่ปกครองอยู่จะจัดการเอง
เถระ 5	ข่าวที่มาจากสื่อมวลชนถ้าเป็นเรื่องพระทำผิดธรรมดาๆ ก็ต้องปล่อยไป แต่ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง กับความสงบเรียบร้อยของคณะสงฆ์แล้ว มหาเถรสมาคมจะมอบหมายให้ทางราชการ แถลงข่าวเป็นกรณีไป ข่าวที่เกิดขึ้นจากพระสงฆ์ด้วยกันเอง จะมีการสืบสวนสอบสวน โดยพระเถระที่ดูแลโดยตรง

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	ปกติแล้วจะจะไม่ค่อยพบว่ามหาเถรสมาคมเข้าไปควบคุมอะไร
ฆราวาส	มีการวิพากษ์วิจารณ์แต่ก็ไม่แสดงปฏิกิริยาในการควบคุมออกมาอย่างเด่นชัด
สื่อมวลชน	ในทางการแล้วไม่มีการควบคุม แต่ในทางส่วนตัวมักขอร้องให้ระงับการรายงานข่าว
ยุวสงฆ์	มักตัดไฟแต่ต้นลมโดยหาผู้ที่เป็นแหล่งข่าว แล้วคาดโทษเอาไว้ในระดับต่างๆ

4. ข้อมูลที่ใช้ในการพิจารณาเกี่ยวกับข่าวสารที่เกิดขึ้นมีอะไรบ้าง

สรุปการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ใช้ในการพิจารณาเกี่ยวกับข่าวสารกลุ่มตัวอย่างให้มีความสำคัญตามลำดับคือ

1. บุคคลผู้ให้ข่าว ข้อนี้เป็นการพิสูจน์ได้อย่างชัดเจนจากการสนทนากับกรรมการมหาเถรสมาคมและพระสงฆ์หลายรูปว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่จะให้ความเชื่อถือต่อบุคคล โดยเฉพาะบุคคลที่เป็นคนสำคัญ มีชื่อเสียง หรือเป็นที่เคารพจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของมหาเถรสมาคมอย่างมาก

2. บุคคลที่ถูกอ้างอิงถึง ซึ่งกรรมการมหาเถรสมาคมจะพิจารณาถึงโอกาสความเป็นไปได้ที่บุคคลไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ หรือฆราวาสสามารถจะสร้างเหตุการณ์ใดขึ้นมา

3. พยานบุคคลอื่นๆ ที่จะมาประกอบ หรือเกี่ยวข้องกับเรื่องราว

4. พยานวัตถุ

5. สิ่งแวดล้อม

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า สำหรับมหาเถรสมาคมแล้วจะให้ความสำคัญกับบุคคลเป็นอันดับแรก ตามด้วยพยานวัตถุ และสภาพแวดล้อม

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	ประจักษ์พยานที่เกิดขึ้น ความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ ใครเป็นคนให้ข่าว หรือเผยแพร่ข่าวสาร
เถระ 2	ดูว่าข่าวนั้นเกิดขึ้นจากอะไร ใครเป็นบุคคลที่อยู่ในข่าวบ้าง ความเป็นไปได้ว่าเหตุการณ์อย่างนั้น ปรากฏการณ์อย่างนี้มีทางที่จะเกิดขึ้นได้หรือไม่ พยานยืนยันที่อ้างอิงในข่าว
เถระ 3	สาเหตุที่แท้จริงของการออกข่าวนั้นเป็นอย่างไร ใครเป็นคนปล่อยข่าว หรือแหล่งข่าวสารมาจากไหน ประจักษ์พยานมีอะไรเป็นเครื่องยืนยัน ทั้งบุคคลและวัตถุ ความเป็นไปได้ที่จะเกิดเหตุการณ์เหล่านั้น
เถระ 4	ใครเป็นคนให้ข่าว มีเหตุผลที่น่าเชื่อหรือเปล่า อะไรเป็นประจักษ์พยาน มีใครเกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นบ้าง
เถระ 5	สภาพแวดล้อมของข่าวนั้นเป็นอย่างไร มีโอกาสเกิดขึ้นได้หรือไม่ใครบ้างที่ถูกกล่าวถึง ลักษณะของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมด้วยประจักษ์พยาน และพยานบุคคล

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นไปในแนวทางเดียวกับกลุ่มพระเถระ
ฆราวาส	ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นไปในแนวทางเดียวกับกลุ่มพระเถระ
สื่อมวลชน	ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นไปในแนวทางเดียวกับกลุ่มพระเถระ
ยุวสงฆ์	ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นไปในแนวทางเดียวกับกลุ่มพระเถระ

5. อะไรคือจุดวิกฤตที่มหาเถรสมาคมไม่ต้องการให้เกิดขึ้นในเชิงข่าวสาร

สรุปการวิเคราะห์ จุดวิกฤตที่มหาเถรสมาคมเห็นว่ามีความสำคัญนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่สามารถที่จะจัดลำดับความสำคัญเอาไว้ได้ เพราะถือว่าเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวพันกันอย่างแยกไม่ออก ซึ่งจุดวิกฤตเหล่านั้นได้แก่

1. ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา
2. การกระทำที่กระทบต่อพระฐานะขององค์สมเด็จพระสังฆราช
3. ความแตกแยกในพุทธศาสนิกชน
  - พระสงฆ์กับพระสงฆ์
  - พระสงฆ์กับประชาชน
  - การเกิดลัทธิใหม่
4. การบิดเบือนคำสอนของพระพุทธเจ้าตามคัมภีร์พระไตรปิฎกฝ่ายเถรวาท

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	ความแตกแยกระหว่างพุทธศาสนิกชนด้วยกันเอง ทั้งสงฆ์กับสงฆ์ และสงฆ์กับฆราวาส ฐานะขององค์สมเด็จพระสังฆราชในฐานะประมุขแห่งสงฆ์ไทยได้รับความกระทบกระเทือน ระบบการปกครองคณะสงฆ์ไทยได้รับความกระทบกระเทือน
เถระ 2	การเผยแพร่ข่าวสารที่ไม่สมควรซึ่งจะกระทบต่อองค์สมเด็จพระสังฆราช ความแตกแยกระหว่างพระสงฆ์ด้วยกัน ความแตกแยกระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน
เถระ 3	ความเสื่อมศรัทธาของชาวพุทธที่มีต่อสถาบันศาสนา การล่วงละเมิดต่อพระราชอำนาจขององค์สมเด็จพระสังฆราช การทำให้คณะสงฆ์เกิดความแตกแยก
เถระ 4	การทำให้ชาวพุทธไม่เคารพและยึดมั่นในพุทธศาสนา การทำให้ชาวพุทธด้วยกันเองเกิดความแตกแยก การทำให้สมเด็จพระสังฆราชได้รับความกระทบกระเทือนไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม
เถระ 5	การทำให้องค์สมเด็จพระสังฆราชได้รับความกระทบกระเทือนไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม การทำให้ชาวพุทธเกิดความแตกแยก การทำให้สงฆ์และฆราวาสไม่เคารพและยึดมั่นในหลักปฏิบัติที่ถูกต้องตามพุทธพจนะ

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นไปในแนวทางเดียวกับกลุ่มพระเถระที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม
ฆราวาส	ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นไปในแนวทางเดียวกับกลุ่มพระเถระที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม
สื่อมวลชน	ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นไปในแนวทางเดียวกับกลุ่มพระเถระที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม
ยุวสงฆ์	ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นไปในแนวทางเดียวกับกลุ่มพระเถระที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม

การบิดเบือนข่าวสาร

1. มหาเถรสมาคมคิดว่า การบิดเบือนข่าวสารที่เกิดจากสื่อมวลชนนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร

สรุปการวิเคราะห์ ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นตรงกันอย่างมากในขั้นแรกก็คือ ความเห็นว่าสื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อประเภทหนังสือพิมพ์เป็นผู้บิดเบือนข่าวสารของคณะสงฆ์ ส่วนความเห็นในด้านสาเหตุนั้นแบ่งออกเป็น

1. การขาดความรับผิดชอบของสื่อมวลชน ประเด็นนี้ผู้วิจัยพบว่า กรรมการมหาเถรสมาคมให้ความสำคัญและหยิบเป็นประเด็นสำคัญกว่าประเด็นอื่นๆ

2. การที่สื่อมวลชนไม่สนใจศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าอย่างน้อยสื่อมวลชนควรจะอ่านประวัติพุทธศาสนาโดยย่อ พระไตรปิฎกฉบับประชาชน และหนังสือเกี่ยวกับกฎหมายสงฆ์ที่พิมพ์ขายกันอยู่ทั่วไป เพื่อที่จะได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับพระสงฆ์ ในด้านวิถีชีวิต ตลอดจนกฎระเบียบ

3. คุณภาพของสื่อมวลชนที่ทำข่าวด้านพระศาสนายังไม่ดีพอ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความเห็นว่า ความรู้ของสื่อมวลชนในการรายงานข่าวเกี่ยวกับศาสนานั้นมีน้อยมาก บุคลิกภาพ ลักษณะส่วนใหญ่ยังไม่เป็นที่น่าเชื่อถือในการติดต่อสัมพันธ์ด้วย

4. ระบบของสงฆ์ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการแสวงหาข่าวสาร โดยที่กลุ่มตัวอย่างยอมรับว่า สำหรับสื่อมวลชนแล้วสังคมสงฆ์ยังเป็นสังคมที่ปิดอยู่ จะต้องอาศัยเวลา พัฒนาการ และการสร้างความสัมพันธ์ระยะหนึ่งก่อนที่จะทำให้มหาเถรสมาคมมีความไว้วางใจสื่อมวลชนอย่างเปิดเผย และสามารถจะเสนอช่องทางกรรายงานข่าวโดยตรงให้กับสื่อมวลชน

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	<p>สื่อมวลชนต้องการจะขายข่าวมากกว่าการที่จะช่วยแก้ปัญหาของคณะสงฆ์ด้วยการเสนอข่าวสารที่ถูกต้องและสร้างสรรค์</p> <p>สื่อมวลชนไม่ให้ความสนใจกับเรื่องราวทางสงฆ์ทั้งความรู้พื้นฐาน ระเบียบ ประเพณี และกฎหมายสงฆ์</p> <p>สื่อมวลชนชอบที่จะแปลความหมายของคำพูด เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แล้วด่วนสรุปตามความเข้าใจของตัวเอง หรือนโยบายของหนังสือพิมพ์ มากกว่าที่จะถ่ายทอดความรู้สึกและความจริงของเหตุการณ์</p>
เถระ 2	<p>สื่อมวลชนไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพียงแต่เสนอข่าวเป็นครั้งคราวแบบไม่รับผิดชอบ</p> <p>สื่อมวลชนมักจะมีการกำหนดเหตุการณ์และความเป็นไปของข่าวเอาไว้ล่วงหน้า แล้วนำเหตุการณ์หรือคำพูดบางคำไปผูกโยงเพื่อให้ได้สิ่งที่ตัวเองต้องการ</p>
เถระ 3	<p>สื่อมวลชนขาดความรับผิดชอบต่อศาสนาเป็นอย่างมาก น้อยคนนักที่จะทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาจริง และมักจะตีความหมายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างผิดๆ ตามความคิดของตัวเอง</p> <p>สื่อมวลชนมักให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้ามากกว่าการสืบสวนหาความจริง และมีการสร้างประเด็นข่าวขึ้นมาเพื่อแข่งขันกันขายข่าว มากกว่าจะเสนอข่าวเพื่อพุทธศาสนิกชนได้เข้าใจถึงเหตุการณ์ที่แท้จริง</p>
เถระ 4	<p>สื่อมวลชนมักไม่สนใจข่าวของพระสงฆ์อย่างจริงจัง เรื่องที่เสนอเป็นข่าวมักจะมองในแง่ร้ายก่อนเสมอ ขาดความยั้งคิดที่จะพิจารณาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละกรณีอย่างแท้จริง</p> <p>สื่อมวลชนมักตีความหมายของเหตุการณ์ และสิ่งที่พบเห็นตามความเข้าใจของตัวเอง มากกว่าการศึกษาเหตุการณ์อย่างถ่องแท้แล้วรายงานข่าว</p>
เถระ 5	<p>สื่อมวลชนขาดความรับผิดชอบอย่างมากต่อการนำเสนอข่าว ชอบที่จะแข่งขันทำข่าวกันมากกว่าการแสวงหาความจริง</p> <p>สื่อมวลชนมักจะตีความหมายของข่าวผิดไปจากความเป็นจริงโดยเฉพาะเรื่องทางสงฆ์ เพราะไม่ค่อยจะมีพื้นฐานในเรื่องนี้ และก็ไม่ค่อยจะศึกษาให้ละเอียดลึกซึ้งก่อนนำเสนอข่าว</p>

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	<p>สื่อมวลชนมักจะสร้างประเด็นข่าวขึ้นมาเองจากสิ่งที่พบเห็นหรือเกิดขึ้น</p> <p>สื่อมวลชนมักมองพระสงฆ์ในแง่ร้าย แล้วพยายามนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไปสร้างเป็นข่าวเพื่อให้ขายข่าว หรือแข่งขันกับสื่อมวลชนอื่นๆ ได้</p> <p>สื่อมวลชนฟังข้อมูลจากคนบางคน และพระบางรูปโดยไม่เปิดรับฟังข้อมูลหลายๆ ด้านเพื่อการตัดสินใจ</p>
ภรรยาส	<p>สื่อมวลชนบางคนไม่พยายามศึกษาข้อมูลที่แท้จริงก่อนการนำเสนอ</p> <p>สื่อมวลชนไม่ได้รับความร่วมมือจากพระสงฆ์ที่ดูแลเรื่องนั้นอยู่ให้ได้รับความกระจ่าง</p> <p>สื่อมวลชนมีข้อมูลในการนำเสนอไม่เพียงพอ</p> <p>พระสงฆ์ที่ทำความผิดมีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสื่อมวลชนบางคนจะมองประเด็นเหมือนกันไปหมด โดยไม่พิจารณาถึงความแตกต่างในรูปคดี หรือกรณีอิทธิพลที่เกิดขึ้น</p>
สื่อมวลชน	<p>ปฏิเสธว่า สื่อมวลชนส่วนใหญ่มีอคติต่อการทำผิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ หรือไม่ยอมศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เพราะมีผู้สื่อข่าวประจำแผนก / ฝ่าย ต้องรับผิดชอบด้านนี้โดยเฉพาะ</p> <p>ด้านข้อมูลเพื่อการนำเสนอ และการวิเคราะห์ ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากฝ่ายพระสงฆ์ และทางราชการที่ดูแลในเรื่องนี้อย่างเต็มที่</p> <p>สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ ในระยะเวลาที่ผ่าน 4-5 ปี คดีความที่เกี่ยวข้องกับสงฆ์มีมากขึ้น และก็มีผู้ที่นำข้อมูลมาให้กับสื่อมวลชนเพื่อการนำเสนอมีจำนวนมาก ยากที่จะแยกแยะว่า ใครหรือกลุ่มใดให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และการตรวจสอบข้อมูลก็มักไม่ได้รับความร่วมมือจากสงฆ์ที่รับผิดชอบ</p>
ยุวสงฆ์	<p>สื่อมวลชนไม่มีความสามารถที่จะวิเคราะห์ หรือแยกข่าวใดควรนำเสนอในประเด็นใด</p> <p>นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังอ้างอิง หรืออาศัยข้อมูลน้อยด้านเกินไป ทำให้ขาดมุมมองในประเด็นของการนำเสนอ</p>

2. ปัญหาของคณะสงฆ์คิดว่าป็นสาเหตุให้สื่อมวลชนบิดเบือนข่าวสารน่าจะเป็นจากอะไรบ้าง

สรุปการวิเคราะห์ คำถามนี้เป็นคำถามที่ตั้งขึ้นมาเพื่อตรวจสอบว่ากลุ่มตัวอย่างคิดว่ามหาเถรสมาคมเป็นสาเหตุให้เกิดการบิดเบือนข่าวสารหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยพยายามที่จะสอบถามอย่างมากโดยพบว่า

1. มหาเถรสมาคมมองว่า องค์กรสงฆ์อย่างมหาเถรสมาคมเองมีความน่าเชื่อถือในเกณฑ์ที่สูงมากจึงไม่ใช่สาเหตุสำคัญให้เกิดการบิดเบือนข่าวสารขึ้นมา ปัญหาการบิดเบือนข่าวสารนั้นน่าจะเกิดจากฝ่ายสื่อมวลชนมากกว่า

2. โครงสร้างและระบบของมหาเถรสมาคมแม้ว่าจะเป็นองค์กรที่ปิดด้านข่าวสาร แต่มหาเถรสมาคมก็คิดว่าเป็นหน้าที่ของสื่อมวลชนที่จะแสดงความรับผิดชอบต่อการนำเสนอข่าวด้วยการศึกษา ตรวจสอบ และสร้างความน่าเชื่อถือให้กับมหาเถรสมาคมเพื่อที่จะได้มาซึ่งข้อมูลบางอย่าง

3. วิจารณ์ญาณและความปรารถนาดีของผู้รายงานข่าวเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง กลุ่มตัวอย่างพยายามที่จะอธิบายว่า การที่มหาเถรสมาคม หรือ องค์กรสงฆ์บางแห่งไม่เปิดเผยข้อมูลต่อสื่อมวลชนนั้นก็เพราะคิดว่า สื่อมวลชนยังขาดวิจารณ์ญาณ และความปรารถนาดีในการเผยแพร่ข่าวสาร ซึ่งเป็นสิ่งที่คณะสงฆ์ไม่สามารถคาดเดาเหตุการณ์ล่วงหน้า รวมทั้งไม่มีมาตรการที่จะควบคุมพฤติกรรม

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
<p>เถระ 1</p>	<p>ยอมรับว่าโครงสร้างและระบบของมหาเถรสมาคม เป็นสิ่งใหม่ที่สื่อมวลชนจะเข้ามาเรียนรู้ และแสวงหาข่าวสาร แต่สิ่งเหล่านี้เป็นหน้าที่ของสื่อมวลชนต้องรับผิดชอบและทำหน้าที่ให้ได้สมบูรณ์</p> <p>ความไม่ชัดเจนของข่าวสารที่เกิดขึ้น เป็นเพราะสื่อมวลชนไม่พยายาม หรือไม่ขยันเพียงพอที่จะรายงาน</p> <p>เป็นที่แน่นอนว่าสื่อมวลชนยังไม่มีความสามารถพอที่จะวิเคราะห์ข่าวสารของสงฆ์อย่างถูกต้อง เพราะสื่อมวลชนไม่พยายามที่จะแสวงหาความรู้ด้านนี้</p>
<p>เถระ 2</p>	<p>มหาเถรสมาคมก็เหมือนกับหน่วยงานอื่นๆ ที่สื่อมวลชนต้องเข้าไปศึกษา ทำความรู้จักให้ดีพอ ข่าวที่บิดเบือนจากความจริงนั้น สื่อมวลชนคือต้นเหตุในการไม่ค้นหาความจริงที่ครบถ้วน เป็นเรื่องของสื่อมวลชนที่ต้องทำความเข้าใจวงการสงฆ์ เช่นเดียวกับที่สงฆ์ต้องศึกษาสื่อมวลชนไว้บ้าง เพื่อจะได้รู้เขารู้เรา</p>
<p>เถระ 3</p>	<p>ยอมรับว่า ระบบของมหาเถรสมาคมยังเป็นระบบปิดสำหรับสื่อมวลชน แต่ก็น่าจะใช้ความพยายามได้</p> <p>ข่าวที่ถูกรายงานโดยสื่อมวลชนในเรื่องที่เกี่ยวกับสงฆ์จะมีการเสนออย่างครบถ้วนชัดเจน เรื่องที่จะทำความเข้าใจกับข่าวที่เกิดขึ้นนั้น เป็นหน้าที่ของสื่อมวลชนที่จะทำการวิเคราะห์ทุกแง่มุม และเสนอประเด็นที่สร้างสรรค์มากกว่าการมุ่งขย่าวข่าว</p>
<p>เถระ 4</p>	<p>รูปแบบที่มหาเถรสมาคมใช้อยู่คงไม่เกี่ยวกับการเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนที่จะรับผิดชอบต่อข่าวที่เกิดขึ้น</p> <p>การให้ข่าวสารที่ชัดเจนเป็นเรื่องของราชการที่จะชี้แจงอยู่แล้ว สื่อมวลชนชอบที่จะไม่ถามคนที่ไม่รู้จริงมาเป็นข่าว</p> <p>ข่าวที่เกิดขึ้นในวงการสงฆ์แม้จะยากต่อการทำความเข้าใจในบางเรื่อง แต่สื่อมวลชนหากมีเจตนาดีจริงก็คงไม่เสนอเรื่องราวในแง่ลบเป็นส่วนใหญ่</p>
<p>เถระ 5</p>	<p>สื่อมวลชนมักจะโทษมหาเถรสมาคมว่าไม่ให้ข่าว แต่ไม่ได้มองว่านักข่าวทำตัวให้หน้าไว้วางใจหรือเปล่า</p> <p>การที่ข่าวไม่ชัดเจนพอที่จะวิเคราะห์ หรือตีพิมพ์ หรือออกอากาศนั้น เป็นเรื่องของนักข่าวที่จะต้องแสวงหาและใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ก่อนว่า อะไรควรเผยแพร่ให้ประชาชนรับรู้ และที่ไม่ควรเผยแพร่</p>

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	ยอมรับว่า รูปแบบการปกครองของสงฆ์ ระเบียบประเพณี และการที่พระสงฆ์มองข่าวสารที่ปรากฏทางสื่อมวลชนเป็นสิ่งที่น่ากลัว จึงไม่พยายามที่จะติดต่อสื่อสารกับสื่อมวลชนในเรื่องที่จะเป็นความเสี่ยง ส่งผลให้การหาข้อมูลข่าวสารนั้นไม่ครบถ้วนชัดเจน แต่สื่อมวลชนก็ต้องพยายามที่จะศึกษาหาข้อมูลในส่วนนี้ด้วย เรียกว่า "พบกันครึ่งทาง" ดีกว่า
ภรรยาส	คณะสงฆ์ไม่มีความมั่นใจในตัวนักข่าว หรือสื่อสารมวลชนว่าจะเสนอข่าวไปในทิศทางใด และสงฆ์ก็พิจารณาด้วยว่า เรื่องสื่อมวลชนนั้น ทางสงฆ์เข้าไปควบคุมไม่ได้ ปรากฏการณ์ในทางเลวร้ายของพระสงฆ์มักจะถูกนำเสนอทางสื่อมวลชนมากกว่าเรื่องที่ดีงาม พระสงฆ์จึงไม่มีความไว้วางใจสื่อมวลชน หรือการเสนอข่าวผ่านสื่อมวลชน จะทำก็เท่าที่จำเป็น และใช้วิธีที่สื่อมวลชนบิดเบือนได้น้อยที่สุด
สื่อมวลชน	ทัศนคติ การให้ความร่วมมือ คำสั่งจากพระเถระชั้นผู้ใหญ่ และความหวาดกลัวผู้สื่อข่าว ทุกอย่างเป็นเหตุให้เกิดอุปสรรคในการนำเสนอข่าวสาร แต่ยอมรับว่า มีสื่อมวลชนบางคนนำเสนอข่าวที่ไม่เป็นธรรม หรือบิดเบือนความเป็นจริงอย่างไม่น่าให้อภัย ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้สื่อข่าวอิสระ ผู้สื่อข่าวภูมิภาค และผู้กลั่นกรองข่าวภายในองค์กรที่ไม่ได้สัมผัสกับบรรยากาศหรือข้อมูลโดยตรง
ยุวสงฆ์	พระเถระมักไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการนำเสนอข่าว ไม่มีระบบการแถลงข่าวของพระอย่างเป็นทางการ มีแต่ประชาสัมพันธ์ของกรมการศาสนาเท่านั้น ซึ่งทำหน้าที่ได้ไม่เต็มที่ นักข่าวที่รายงานข่าวเกี่ยวกับพระยังไม่ค่อยมีคุณภาพเท่าที่ควร

ปฏิกริยาตอบกลับ

1. มหาเถรสมาคมมีการพิจารณาถึงสิ่งแวดล้อมและความเป็นจริงทางสังคมอย่างไร

สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล ในคำถามข้อนี้เห็นได้อย่างชัดเจนว่ากลุ่มตัวอย่างทุกรูปพยายามที่จะให้คำตอบโดยให้ผู้วิจัยพิจารณาว่าสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เกิดขึ้นนั้นต้องแยกออกจากเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์

อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ก็ให้ความสนใจในการตอบปัญหาข้อนี้โดยพยายามที่จะอธิบายว่า ตั้งแต่สมัยพุทธกาลนั้น สังคมก็มีลักษณะไม่ต่างจากปัจจุบันนัก คือมีสังคมฆราวาสเป็นคนส่วนใหญ่ และสังคมสงฆ์ซึ่งเป็นสังคมย่อย แต่พระพุทธรเจ้าก็สามารถจะบริหารงาน หรือสามารถอยู่ร่วมกับสังคมส่วนใหญ่ได้โดยมีหลักปฏิบัติที่แยกขาดออกจากกันส่วนหนึ่ง และมีกิจที่ต้องอาศัยพึ่งพากันส่วนหนึ่งเพื่อให้พระพุทธรศาสนาดำรงสืบต่อไปได้ ซึ่งวิธีการของพระพุทธรเจ้านั้นเป็นแนวทางให้พระสงฆ์ในปัจจุบันอยู่ร่วมกับสังคมโลกได้

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	ใช้หลักปัญญา 3 คือ หลักการที่เกี่ยวข้องกับความรอบรู้ในทางธรรมเพื่อให้เกิดความรู้ครบถ้วน สามารถทำความเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ และรู้ซึ่งถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น โดยหลักปัญญา 3 คือ ปัญญาที่เกิดจากการพิจารณาหาเหตุผล ปัญญาที่เกิดจากการเล่าเรียน และปัญญาที่เกิดจากการฝึกอบรมลงมือปฏิบัติ
เถระ 2	พิจารณาโดยแยกเรื่องทางธรรมออกจากทางโลก โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์นั้น เป็นคนละเรื่องกับการปกครองแบบที่ทางโลกจัดการอยู่ แต่ก็มีบางส่วนของพระสงฆ์เข้าไปเกี่ยวข้องกับคดีทางโลก หรือได้รับการตักเตือนโทษ ซึ่งก็ต้องคว่าประเด็นไหนเข้าหลักตามที่กำหนดไว้ในพระไตรปิฎก หรือแนวทางปฏิบัติของสงฆ์อย่างไร
เถระ 3	สิ่งแวดล้อมของโลกและสังคมเป็นคนละเรื่องกับที่พระสงฆ์ครองเพศอยู่ ฉะนั้นจึงไม่ควรนำเรื่องเหล่านั้นมาปะปนกัน สงฆ์ก็มีกฎเกณฑ์ของสงฆ์ต้องปฏิบัติ เหมือนกับสังคมทางโลกที่มีระเบียบกฎหมาย
เถระ 4	สภาพแวดล้อมทางโลกและทางธรรมอยู่รวมกันมาตั้งแต่สมัยก่อนพุทธกาลนานมาแล้ว และตอนนี้ก็ยังเป็นอยู่เช่นนั้น ผิดแต่เราได้มีการพัฒนาด้านความเป็นอยู่และสิ่งอำนวยความสะดวกขึ้นไปทุกทีๆ คำสั่งสอนหรือแนวทางของพระพุทธเจ้าที่ให้เอาไว้ บัดนี้ก็ยังคงใช้ได้อยู่และถือเป็นแนวทางสูงสุดที่สงฆ์จะต้องยึดถือเอาไว้ ซึ่งแนวทางเหล่านั้นมีการกล่าวถึงการอยู่ในสภาพแวดล้อมและสังคมอย่างพร้อมสมบูรณ์แล้ว
เถระ 5	ในตามปรกติแล้วพระก็อยู่ส่วนพระ ฆราวาสก็อยู่ส่วนฆราวาสต่างมีกฎระเบียบ ประเพณีที่ต้องปฏิบัติให้สังคมสงบสุข ถ้าพระทุกรูปคนทุกคนปฏิบัติให้ถูกต้องตามหน้าที่ที่มีอยู่ก็ไม่น่าจะเกิดปัญหาอะไรขึ้นมา

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	มองความเป็นจริงทางสังคมตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งมีแนวทางปฏิบัติที่สงฆ์ยึดถืออยู่อย่างครบถ้วนแล้ว เพียงแต่ว่าจะปรับใช้ในส่วนใดให้สอดคล้องกับแต่ละเหตุการณ์เท่านั้น
ฆราวาส	มองแยกกันระหว่างความเป็นจริงทางสังคม กับความเป็นจริงทางธรรมที่เป็นไปตามคำสั่งสอนขององค์พระพุทธเจ้า
สื่อมวลชน	มักไม่ค่อยมองความเป็นจริงทางสังคมเท่าใดนัก
ยุวสงฆ์	มักปฏิเสธความเป็นจริงทางสังคม

2. มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับปรากฏการณ์ ข่าวสาร และกระแสการเรียกร้องต่างๆ ที่เกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร

สรุปการวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่างแบ่งปรากฏการณ์ ข่าวสาร และกระแสการเรียกร้องออกเป็น 3 ระดับคือ

1. ระดับที่ไม่ต้องให้ความสนใจ คือเรื่องที่เป็นเรื่องส่วนบุคคล ไม่เกี่ยวข้องหรือกระทบต่อการปกครองสงฆ์โดยรวม รวมทั้งเรื่องที่ถือว่าสิ้นสุดไปแล้วเป็นกรณีไป

2. ระดับที่ให้ความสนใจติดตาม คือเรื่องที่อยู่ในกระบวนการพิจารณาของมหาเถรสมาคม หรือพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง รวมทั้งเรื่องที่สังคมทั่วไปให้ความสนใจและเกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์

3. ระดับที่ให้ความสำคัญ คือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมหาเถรสมาคมโดยตรง ซึ่งได้แก่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์สมเด็จพระสังฆราช การปกครองของมหาเถรสมาคม อริกรณ์หรืออคติความที่สงฆ์ได้รับความกระทบกระเทือนและต้องอาศัยการตัดสินใจโดยคณะกรรมการมหาเถรสมาคม

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	มหาเถรสมาคมพิจารณาก่อนว่าการเรียกร้องนั้นสมเหตุสมผลหรือเปล่า ใครเป็นผู้เรียกร้อง เรียกร้องทำไม มีอะไรอยู่เบื้องหลัง ที่สำคัญคือเกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์หรือเปล่า รวมทั้งจะกระทบกระเทือนต่อองค์สมเด็จพระสังฆราชด้วยหรือไม่
เถระ 2	การเรียกร้องในเรื่องต่างๆ ของพระสงฆ์มีอยู่ตลอดเวลา มหาเถรสมาคมต้องพิจารณาเป็นเรื่องๆ โดยดูว่าเรื่องไหนสำคัญกว่ากัน รวมทั้งเรื่องที่เคยเสนอมีการพิจารณามาแล้วหรือไม่ เพราะกระแสการเรียกร้องทุกวันนี้เป็นเรื่องเก่าๆ ที่มีการพูดกันมาแล้วทั้งนั้น
เถระ 3	ดูความสำคัญว่าเรื่องที่ร้องเรียนเป็นอย่างไร เป็นระดับที่มหาเถรสมาคมต้องเข้าไปมีหน้าที่ตัดสินใจหรือเปล่า หลายๆ เรื่องที่ร้องเรียนกันเป็นเรื่องระดับจังหวัด หรือเป็นเรื่องในทางปฏิบัติที่เจ้าคณะปกครองสามารถดำเนินการเองได้โดยไม่ต้องขึ้นมาถึงมหาเถรสมาคม ส่วนเรื่องที่สำคัญๆ ที่มหาเถรสมาคมต้องดูแลก็คือ การอุทธรณ์หรือฎีกาอุทธรณ์ที่ยังไม่สิ้นสุด เรื่องที่เกี่ยวกับความมั่นคงของศาสนา และเรื่องที่จะมากระทบต่อองค์สมเด็จพระสังฆราช
เถระ 4	ก็ต้องดูก่อนว่าเรื่องที่ร้องเรียนหรือเรียกร้องเป็นเรื่องที่อยู่ในระเบียบขั้นตอนที่มหาเถรสมาคมจะดำเนินการได้หรือไม่ บางเรื่องที่ร้องกันมายังไม่ถึงขั้นตอนของมหาเถรสมาคม บางเรื่องก็ไม่ใช่หน้าที่ของมหาเถรสมาคม
เถระ 5	มหาเถรสมาคมให้ความสนใจกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นทุกเรื่องไม่ไหว เพราะมีอยู่มากเหลือเกิน กรรมการมหาเถรสมาคมแต่ละรูปก็มีหน้าที่ของตัวเองอยู่แล้ว ถ้าพระทุกรูปปฏิบัติตามหลักการที่กำหนดกันไว้ก็ไม่เห็นจะเป็นปัญหาอะไร ให้ต้องมาร้องเรียนกัน

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	พิจารณาว่าเป็นเรื่องเดิมหรือประเด็นใหม่ และดูว่าใครเป็นคนเสนอ
ฆราวาส	ดูว่าเป็นเรื่องอะไร ใครนำเสนอ มีหลักเกณฑ์วางไว้อย่างไร
สื่อมวลชน	ดูตามเหตุการณ์ว่าได้รับกระแสกดดันหรือเปล่า
ยุวสงฆ์	มีน้อยครั้งมากที่จะหยิบยกขึ้นมาพิจารณา

3. มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับการอธิบายถึง "เหตุและผล" ของการตัดสินใจต่างๆ อย่างไร

สรุปการวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคมส่วนใหญ่จะให้น้ำหนักกับคำตอบที่ว่า การตัดสินใจในคดีความ กรณีพิพาท หรือมีการลงมติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งลงไปนั้น เป็นไปอย่างมีเหตุผลและรอบคอบที่สุดแล้ว และไม่จำเป็นต้องชี้แจงซ้ำอย่างเป็นทางการ

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	การตัดสินใจในเรื่องราวต่างๆ ของมหาเถรสมาคมถือเป็นอันสิ้นสุดตามประเด็นปัญหาที่รับมาพิจารณา ซึ่งได้มีการใช้เวลาประกอบกับหลักฐานพยานต่างๆ อย่างมากมาย จึงมีเหตุมีผลในตัวของมติหรือคำตัดสินของมหาเถรสมาคมเองไม่จำเป็นต้องอธิบายอะไรเพิ่มเติม แต่ถ้าต้องการเหตุผลแล้วในทางปฏิบัติก็สามารถสอบถามมาได้
เถระ 2	การตัดสินใจในปัญหาต่างๆ มีมหาเถรสมาคมรับมาพิจารณานับได้ว่าผ่านกระบวนการต่างๆ มามากเพียงพอแล้ว ซึ่งได้มีการพิจารณาถึงผลกระทบ เหตุผล และเหตุการณ์ที่จะมีขึ้นในอนาคตต่อไปอย่างละเอียด จึงไม่จำเป็นต้องชี้แจงอะไรให้มากขึ้นไปอีก
เถระ 3	การตัดสินใจปัญหาของมหาเถรสมาคมอาศัยข้อมูล หลักการตามหลักพระธรรมวินัย และข้อกำหนดในกฎหมายสงฆ์อย่างครบถ้วนแล้ว และเรื่องราวที่จะมาถึงมือคณะกรรมการมหาเถรสมาคมก็เป็นเรื่องที่ต้องการคำชี้ขาดในเรื่องแนวทางปฏิบัติ ดังนั้นเหตุผลที่จะต้องอธิบายเพิ่มเติมนั้นคงไม่จำเป็น เพราะมติที่ออกไปจะมีการกล่าวอ้างถึงหลักเกณฑ์การพิจารณาประกอบอยู่แล้ว และภายหลังที่ได้มีมติอะไรออกมา มหาเถรสมาคมก็มอบหมายให้กับทางราชการชี้แจงผ่านสื่อมวลชนทุกครั้ง ซึ่งพระรูปไหนต้องการทำความเข้าใจเพิ่มเติมก็สามารถได้ที่สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม
เถระ 4	เหตุผลในการพิจารณาปัญหาสำคัญๆ ที่เข้ามาสู่การพิจารณาของมหาเถรสมาคมนั้น ไม่จำเป็นต้องอธิบายเพิ่มเติม เพราะมติแต่ละครั้งมีความชัดเจนอยู่กับตัวเองแล้ว เพราะผ่านการพิจารณาผลกระทบในด้านต่างๆ อย่างมากมาย และที่สำคัญก็คือ มหาเถรสมาคมต้องรักษาประโยชน์ของสงฆ์โดยส่วนรวมเอาไว้ไม่ใช่มุ่งเอาใจสงฆ์ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นการเฉพาะ
เถระ 5	เรื่องเหตุผลของการตัดสินใจนั้นมหาเถรสมาคมให้ความสำคัญอย่างมาก แต่คงไม่มีความจำเป็นที่ต้องชี้แจงในรายละเอียดทุกเรื่อง เพราะเรื่องราวต่างๆ มีการสืบสวน สอบสวน และปรึกษาผู้รู้คนสำคัญเอาไว้เป็นส่วนประกอบในการพิจารณาเอาไว้แล้ว

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	มหาเถรสมาคมมีเหตุผลในส่วนของกรรมการแต่ละรูป รวมทั้งสภาพแวดล้อมในการพิจารณา แต่ปกติแล้วยอมรับได้
ภราวาส	มหาเถรสมาคมมีเหตุผลที่จะใช้อธิบายคำสั่ง มติ ระเบียบ ข้อปฏิบัติ หรือคำวินิจฉัยทุกอย่าง และมักจะเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป
สื่อมวลชน	มหาเถรสมาคมมีเหตุผลในการดำเนินงานต่างๆ ก็จริง แต่ก็เป็นเรื่องที่ผ่านการ "วัดกระแส" เป็นเวลานานในแต่ละเรื่อง ส่วนเหตุผลที่ยกมาอย่างนั้น มักเป็นไปตามบทบัญญัติที่เป็นตัวบทกฎหมาย เพราะมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรที่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้อย่างสูงมาก
ยูวสงฆ์	มหาเถรสมาคมมีเหตุผลในการอธิบายมติ หรือคำสั่งที่เป็นผลมาจากการตัดสินใจทุกครั้ง และมักจะได้รับที่ยอมรับ เพราะอิงตามเกณฑ์ของบทบัญญัติ และกฎหมายที่รองรับ

4. มหาเถรสมาคมมีหลักการอย่างไรที่จะพิจารณาถึงปฏิริยาตอบกลับของคณะสงฆ์หลังจากที่ มหาเถรสมาคมตัดสินใจ กำหนดนโยบาย หรือดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งลงไป

สรุปการวิเคราะห์ สำหรับคำถามข้อนี้ผู้วิจัยต้องการคำตอบว่า อะไรคือความสำเร็จสูงสุดที่ มหาเถรสมาคมต้องการ และหากมีการแสดงปฏิริยาต่อต้านขึ้นมาแล้วมหาเถรสมาคมจะจัดการอย่างไรซึ่งได้คำตอบว่า

ในเรื่องของความสำเร็จสูงสุดของมหาเถรสมาคมนั้น กลุ่มตัวอย่างแต่ละรูปให้ความเห็นต่างกันออกไป เช่น ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ความสงบสุขของชาวพุทธ การยุติปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และการเผยแผ่พระศาสนาอย่างถูกต้องตามพระธรรมวินัย

แต่การที่จะก้าวเข้าสู่ผลสำเร็จเหล่านั้นมหาเถรสมาคมย่อมต้องแสดงบทบาทของตนเองออกมาไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย หรือการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป ซึ่งวิจัยพบว่า มหาเถรสมาคมค่อนข้างจะมั่นใจต่อการกระทำหรือการแสดงบทบาทของตนเองอย่างมากว่าจะไม่ได้รับการต่อต้านจากสงฆ์ในระดับล่าง ดังนั้นจึงไม่จำเป็น หรือไม่ให้ความสำคัญต่อการสร้าง "ภาพฉายในอนาคต" ให้กับพระสงฆ์ภายใต้ระบอบการปกครองอย่างเป็นระบบแบบแผน

นอกจากนี้แล้วในเรื่องของมาตรการการจัดการกับปัญหาที่จะมีขึ้นในอนาคต (โดยเฉพาะปัญหาเชิงลบ หรือไม่พึงปรารถนา) มหาเถรสมาคมก็ไม่ได้เตรียมเอาไว้ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า ยังไม่มีความจำเป็น และคาดว่าสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	<p>เกณฑ์ความสำเร็จที่มหาเถรสมาคมใช้ก็คือ ความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย การอธิบายถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั้น เป็นเรื่องที่ยอมรับได้ยาก แต่เชื่อมั่นว่ามหาเถรสมาคมกระทำการอย่างถูกต้อง มีหลักเกณฑ์ และยึดถือประโยชน์ของสงฆ์ส่วนใหญ่</p> <p>มาตรการกับการจัดการปัญหาล่วงหน้าจะพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป ส่วนใหญ่แล้วจะมีหลักการตามพระธรรมบัญญัติ และแนวพระดำริของสมเด็จพระสังฆราชองค์ก่อนๆ วางเอาไว้เป็นกรอบอยู่แล้ว</p>
เถระ 2	<p>เกณฑ์ความสำเร็จที่มหาเถรสมาคมต้องการให้เกิดขึ้นคือการยุติปัญหาที่เกิดขึ้นให้รวดเร็วที่สุด การอธิบายถึงผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั้น คงจะยากที่จะมีผู้พอใจด้วยกันทุกฝ่ายไม่ว่าสงฆ์หรือฆราวาส</p> <p>มาตรการจัดการกับปัญหาล่วงหน้านั้น จะพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไป ส่วนใหญ่มีแนวทางกำหนดเอาไว้แล้ว</p>
เถระ 3	<p>เกณฑ์ความสำเร็จที่มหาเถรสมาคมต้องการให้เกิดขึ้นคือ ความสงบสุขในร่วมบวรพุทธศาสนาเดียวกัน โดยสงฆ์ทุกรูปสามารถปฏิบัติธรรมเพื่อสืบต่อพระพุทธศาสนาตามพุทธบัญญัติที่กำหนดไว้</p> <p>การอธิบายถึงผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั้น เป็นเรื่องยากที่จะทำแต่ทุกอย่างก็มีเหตุผลของการตัดสินใจรองรับอยู่แล้ว</p> <p>มาตรการจัดการกับปัญหาล่วงหน้านั้น มหาเถรสมาคมไม่สามารถกำหนดเป็นแนวทางได้ทุกเรื่อง แต่ก็มีเกณฑ์ที่จะพิจารณาคือแนวทางตามพระไตรปิฎกทั้ง 84,000 พระธรรมขันธ์</p>
เถระ 4	<p>มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรการปกครองทางสงฆ์ก็ต้องอยากให้เห็น คณะสงฆ์ภายใต้การปกครองเกิดความสงบสุขโดยทั่วกัน</p> <p>การอธิบายถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั้น กรรมการมหาเถรสมาคมส่วนใหญ่จะใช้โอกาสต่างๆ ที่จะทำความเข้าใจกับพระสังฆาธิการระดับรองๆ ลงไปเพื่อให้อธิบายต่อพระอื่นๆ แต่ก็หวังอะไรมากไม่ได้</p> <p>มาตรการจัดการกับปัญหาล่วงหน้า มหาเถรสมาคมมีแนวทางตามพุทธบัญญัติหรือตามพระไตรปิฎกเป็นประการแรก ปัญหาที่จะเกิดขึ้นมาก็คงไม่หนีจากเหตุการณ์ในอดีตมากนัก แต่ถ้ามีปัญหาจริงๆ ก็สามารถประชุมระดมความคิดเห็นได้ไม่ยาก</p>
เถระ 5	<p>มหาเถรสมาคมต้องการให้สงฆ์ทั่วไปสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง</p> <p>อนาคตเป็นสิ่งที่อธิบายยาก แต่กรรมการมหาเถรสมาคมก็พยายามทำความเข้าใจเท่าที่จะทำได้</p> <p>มาตรการจัดการกับปัญหาล่วงหน้านั้น คงต้องพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไป</p>

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	พิจารณาถึงความมั่นคงของพระพุทธศาสนาโดยรวม ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดความวุ่นวาย หรือความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นมา
ฆราวาส	พิจารณาถึงความมั่นคงของพระพุทธศาสนาโดยรวม ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดความวุ่นวาย หรือความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นมา
สื่อมวลชน	พิจารณาถึงความมั่นคงของพระพุทธศาสนาโดยรวม ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดความวุ่นวาย หรือความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นมา
ยูวสงฆ์	พิจารณาถึงความมั่นคงของพระพุทธศาสนาโดยรวม ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดความวุ่นวาย หรือความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นมา

การวิเคราะห์แบบไซเบอร์เนติกส์ในองค์กรทางสังคมที่มีความซับซ้อน

1. มหาเถรสมาคมพิจารณาหรือไม่ว่า การตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย หรือการดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของคณะสงฆ์ในส่วนต่างๆ จะกระทบต่อคณะสงฆ์ทั้งหมด

สรุปการวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่างทุกรูปมีความเห็นตรงกันว่า การกระทำของมหาเถรสมาคมจะกระทบต่อคณะสงฆ์ทั้งหมด

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	ยอมรับว่า การตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย หรือการดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งลงไปย่อมจะมีผลต่อคณะสงฆ์โดยรวม เพราะมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรส่วนรวม
เถระ 2	ยอมรับว่า การกระทำของมหาเถรสมาคมมีผลต่อพระสงฆ์ทั่วราชอาณาจักร เพราะมหาเถรสมาคมเป็นทั้งองค์กรสูงสุดในการปกครอง และเป็นศาลที่จะตัดสินอธิกรณ์ต่างๆ หากมีมติหรือประกาศอะไรออกไปก็จะมีผลอย่างเป็นทางการ ส่วนแนวทางที่มหาเถรสมาคมใช้ก็จะ เป็นประเพณีสืบต่อกันสำหรับสงฆ์รุ่นต่อไป
เถระ 3	ยอมรับว่า การตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย หรือการกระทำของมหาเถรสมาคมจะมีผลทั้ง โดยทางตรงต่อพระสงฆ์โดยทั่วไป ไม่ว่าพระสงฆ์เหล่านั้นจะเคารพมติหรือกฎเหล่านี้หรือไม่ ก็ตาม นอกจากนี้วิธีการปฏิบัติ ข้อคิด หรือคำริต่างๆ ของมหาเถรสมาคมก็จะกลายเป็น ระเบียบแบบแผนให้กับพระสงฆ์ในรุ่นต่อไปด้วย
เถระ 4	ยอมรับว่า ไม่ว่ามหาเถรสมาคมจะดำเนินการอะไรลงไปจะมีผลกระทบต่อคณะสงฆ์ส่วนใหญ่ เพราะสิ่งที่มหาเถรสมาคมกำหนดถือว่าเป็นบรรทัดฐานสำหรับการดำเนินกิจกรรมของพระสงฆ์ทั้งปัจจุบันและอนาคต แต่ขณะเดียวกันพระสงฆ์บางส่วนไม่ค่อยได้เห็นความสำคัญของ มหาเถรสมาคมในฐานะองค์กรส่วนรวม
เถระ 5	ยอมรับว่า มหาเถรสมาคมมีผลต่อการปฏิบัติคน และกฎระเบียบของสงฆ์ทั่วประเทศ ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องทางกฎหมายที่ต้องบังคับปฏิบัติ หรือแบบแผนประเพณีที่สมควร

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	ยอมรับว่า มหาเถรสมาคมมีอิทธิพลต่อคณะสงฆ์ทั้งหมด แต่การดำเนินการทุกเรื่องของมหาเถรสมาคมนั้นก็อาศัยแนวทาง และกระบวนการพิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว
ฆราวาส	ยอมรับว่า ไม่ว่าจะมหาเถรสมาคมจะตัดสินใจ กำหนดนโยบาย หรือมีบทบาทอย่างไร จะส่งผลกับคณะสงฆ์โดยรวมแทบทั้งสิ้น ถึงกระนั้นประสบการณ์ของทุกคนก็พบว่า การดำเนินกิจกรรมทุกอย่างนั้นมีการพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนที่สุดเท่าที่จะทำได้
สื่อมวลชน	ยอมรับว่า มหาเถรสมาคมมีบทบาทเหนือการกระทำของคณะสงฆ์ส่วนใหญ่ แต่ที่ผ่านมามหาเถรสมาคมก็พิจารณาเรื่องราวก่อนที่จะมีมติ คำสั่ง หรือกฎระเบียบโดยใช้ข้อมูลเท่าที่มหาเถรสมาคมจะหาได้ โดยเฉพาะเรื่องที่มีความสำคัญมาก
ยุวสงฆ์	ยอมรับว่า มหาเถรสมาคมสามารถที่จะกำหนดชะตาของคณะสงฆ์ได้แทบทุกอย่าง ส่วนการพิจารณาในเรื่องสำคัญก่อนที่จะตัดสินใจอะไรอย่างใดอย่างหนึ่งลงไปนั้น คิดว่าให้ข้อมูล และหลักฐานอย่างละเอียดรอบคอบ แต่ก็ไม่คำนึงถึงจิตใจของพระสงฆ์ในระดับล่าง

2. มหาเถรสมาคมมีความเห็นอย่างไรต่อการเปลี่ยนแปลง หรือการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ที่จะเกิดขึ้น

สรุปการวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่างซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ในอนาคตรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง หรือได้รับการปฏิรูปอย่างค่อยเป็นค่อยไป

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	ยอมรับว่า ในอนาคตรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง หรือมีการปฏิรูป แต่คงจะไม่ใช่วันนี้ พรุ่งนี้ เดือนนี้ หรือปีนี้ เมื่อเปลี่ยนแปลงหรือปฏิรูปขึ้นมาแล้ว ไม่ใช่หลักประกันว่า คณะสงฆ์จะมีความสุขขึ้นไปมากกว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นมีผลมาจากการพัฒนาสังคมของฝ่ายโลก ดังนั้นฝ่ายโลกต้องแก้ปัญหาในส่วนนี้ให้มีหลักประกันที่แน่นอนก่อน
เถระ 2	ยอมรับว่า ในอนาคตจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงหรือปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ แต่คงอีกยาวนาน และไม่สามารถกำหนดไว้ว่า เป็นเมื่อใด เมื่อเปลี่ยนแปลงหรือปฏิรูปขึ้นมาแล้ว ไม่มีใครพิสูจน์หรือให้เหตุผลได้ว่า คณะสงฆ์จะพัฒนาขึ้นมา เพราะปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นผลกระทบมาจากทางโลกแทบทั้งสิ้น ทางโลกจึงต้องแก้ไขเรื่องนี้ให้สำเร็จลุล่วงในระดับที่น่าพอใจก่อน
เถระ 3	ยอมรับว่า ในอนาคตรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง เพราะทุกสิ่งในโลกเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงแท้แน่นอน มีการเปลี่ยนแปลงเสมอ เมื่อเปลี่ยนแปลงหรือปฏิรูปขึ้นมาแล้ว ความหวังที่มีก็คือการบริหารการคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งขึ้น แต่รูปแบบที่เคยมีการนำเสนอขึ้นมา ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ทางโลกสมมุติหรือจำลองเหตุการณ์ขึ้นมาเอง ไม่ได้มองสภาพที่แท้จริงของสงฆ์ จึงไม่น่าจะเป็นรูปแบบที่พระเถระในมหาเถรสมาคมยอมรับให้นำไปใช้
เถระ 4	ยอมรับว่า ในอนาคตรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง เมื่อเปลี่ยนแปลงหรือปฏิรูปขึ้นมาแล้ว คงไม่ทำให้ปัญหาที่มีอยู่ในคณะสงฆ์ได้รับการสะสางออกไป เพราะปัญหาที่มีอยู่เป็นเรื่องของผลกระทบที่มาจากความเสื่อมโทรมของฝ่ายฆราวาส ดังนั้น การจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองจึงเป็นเรื่องใหญ่กว่าที่สงฆ์จะพูดจากันเองฝ่ายเดียว
เถระ 5	ยอมรับว่า ในอนาคตจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงหรือปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง แต่คงไม่ใช่ในเวลาอันใกล้ เมื่อเปลี่ยนแปลงหรือปฏิรูปขึ้นมาแล้ว คณะสงฆ์คงไม่ได้พัฒนาไปมากกว่านี้ เพราะคุณภาพของคนที่จะมาเป็นพระในอนาคตไม่ได้รับการพัฒนาตามไปด้วย และฝ่ายฆราวาสก็ไม่ได้มีความจริงใจในการปฏิรูปการปกครอง ทุกวันนี้เป็นแต่การดำเนินปัญหาที่เกิดขึ้นเท่านั้น

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	ยอมรับว่า ในท้ายที่สุดองค์กรคณะสงฆ์จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีความยืดหยุ่น คล่องตัว และมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาการทำผิดพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์มากขึ้น แต่กระบวนการเหล่านี้มิใช่จะเกิดในระยะเวลาอันรวดเร็ว ต้องอาศัยประสบการณ์ การเรียนรู้ และประจักษ์พยานทางสังคม นอกจากนี้ยังต้องรอเวลาให้แนวคิดเชิงอนุรักษ์นิยมของพระสงฆ์บางรูปที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจหมดไปก่อน
ฆราวาส	ยอมรับว่า ในท้ายที่สุดองค์กรคณะสงฆ์จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีความยืดหยุ่น คล่องตัว และมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาการทำผิดพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์มากขึ้น แต่กระบวนการเหล่านี้มิใช่จะเกิดในระยะเวลาอันรวดเร็ว ต้องอาศัยประสบการณ์ การเรียนรู้ และประจักษ์พยานทางสังคม นอกจากนี้ยังต้องรอเวลาให้แนวคิดเชิงอนุรักษ์นิยมของพระสงฆ์บางรูปที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจหมดไปก่อน
สื่อมวลชน	ยอมรับว่า ในท้ายที่สุดองค์กรคณะสงฆ์จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีความยืดหยุ่น คล่องตัว และมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาการทำผิดพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์มากขึ้น แต่กระบวนการเหล่านี้มิใช่จะเกิดในระยะเวลาอันรวดเร็ว ต้องอาศัยประสบการณ์ การเรียนรู้ และประจักษ์พยานทางสังคม นอกจากนี้ยังต้องรอเวลาให้แนวคิดเชิงอนุรักษ์นิยมของพระสงฆ์บางรูปที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจหมดไปก่อน
ยุวสงฆ์	ยอมรับว่า ในท้ายที่สุดองค์กรคณะสงฆ์จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีความยืดหยุ่น คล่องตัว และมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาการทำผิดพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์มากขึ้น แต่กระบวนการเหล่านี้มิใช่จะเกิดในระยะเวลาอันรวดเร็ว ต้องอาศัยประสบการณ์ การเรียนรู้ และประจักษ์พยานทางสังคม นอกจากนี้ยังต้องรอเวลาให้แนวคิดเชิงอนุรักษ์นิยมของพระสงฆ์บางรูปที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจหมดไปก่อน

3. มหาเถรสมาคมพิจารณาถึงความมั่นคงของคณะสงฆ์โดยรวมอย่างไร ในประเด็นของการสื่อสาร

สรุปการวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า สื่อมวลชนหันมาให้ความสำคัญ และนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากขึ้น โดยเฉพาะการทำผิดวินัยของพระสงฆ์ และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการปฏิรูปองค์กรคณะสงฆ์ ทำให้ระดับชั้นผู้ใหญ่ต้องหันมาระวังตัวกันมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้ให้ข้อมูลที่บ่งชี้ว่าสื่อมวลชนจะส่งผลกระทบต่อวงการพระพุทธศาสนา

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	สื่อมวลชนในระยะ 3-4 ปีที่ผ่านมาเสนอข่าวเกี่ยวกับพระสงฆ์มากขึ้นมาก จนพระเถระต้องหันมาให้ความสนใจมากขึ้น ขณะเดียวกันมหาเถรสมาคมไม่มีสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือ ได้แต่ใช้การประชุม การออกประกาศ หรือแจ้งกับพระสังฆาธิการแบบส่วนตัว ซึ่งไม่เร็วและไม่แพร่หลายเท่าสื่อมวลชน โดยเฉพาะการแก้ข่าวที่เสียหาย
เถระ 2	ตอนนี้นั่งสื่อพิมพ์ให้ความสำคัญกับการโจมตีพระที่ทำผิดพระธรรมวินัยหรือต้องอธิกรณ์อย่างมาก ซึ่งทางมหาเถรสมาคมไม่มีสื่ออะไรมาเป็นช่องทางในการโต้ตอบ หรือทำความเข้าใจ ได้แต่มอบกรมการศาสนาให้ช่วยออกข่าวหลังมีมติมหาเถรสมาคม แต่สื่อมวลชนก็ไม่ค่อยให้ความร่วมมือที่จะลงข่าวแก้ไขให้อย่างครบถ้วน จะให้พระออกไปได้ข่าวเองก็ทำไม่ได้เป็นเรื่องน่าอึดอัดใจมาก
เถระ 3	ข่าวที่โจมตีพระสงฆ์มีมากเหลือเกินในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ซึ่งก็เป็นธรรมดาของการทำข่าวที่จะหาดลาดใหม่ๆ แต่ในทางกลับกันมหาเถรสมาคมกลับไม่มีช่องทางที่จะสกัดกั้นสื่อมวลชนนอกจากทำงานให้รอบคอบขึ้น ออกข่าวเท่าที่จำเป็น หรือมอบให้กรมการศาสนาจัดการกับการชี้แจงแก้ไขข่าว พระสงฆ์เองจะไปออกข่าวแก้ไขก็ดูจะไม่เหมาะสมมากนัก ได้แต่เตือนพระสงฆ์ให้ระวังนักข่าว
เถระ 4	ข่าวเกี่ยวกับพระทุกวันนี้มีมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เกือบจะร้อยทั้งร้อยเป็นเรื่องในทางเสียหาย ทำให้มหาเถรสมาคมต้องระวังให้มาก และพยายามชี้แจงกำกับพระสังฆาธิการทุกระดับให้ดูแลพระได้ปกครองอย่างใกล้ชิดมากขึ้น มิเช่นนั้นแล้วจะตกเป็นข่าวอย่างช่วยไม่ได้
เถระ 5	ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับพระมีมากขึ้นทุกวัน หนังสือพิมพ์เล่นข่าวประเภทนี้กันมาก และพยายามที่จะซุกซนเรื่องราวที่ไม่ดีไม่งามมาเสนอกัน มหาเถรสมาคมคงไม่มีหนทางที่จะสกัดกั้นสื่อมวลชนเหล่านี้ ได้แต่กำชับและเตือนพระด้วยกันว่า ระวังตัวในการพูดคุยกับนักข่าวให้มาก ถ้าเลี้ยงได้ก็ควรระวัง เลี่ยงให้ทางราชการคือกระทรวงศึกษาฯ ออกข่าวจะดีกว่า

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	มองว่าสื่อมวลชน เข้ามามีบทบาทต่อความมั่นคงของศาสนามากกว่าแต่ก่อน
ภราวาส	มองว่าสื่อมวลชน เข้ามามีบทบาทต่อความมั่นคงของศาสนามากกว่าแต่ก่อน
สื่อมวลชน	มองว่าสื่อมวลชน เข้ามามีบทบาทต่อความมั่นคงของศาสนามากกว่าแต่ก่อน
ยุวสงฆ์	มองว่าสื่อมวลชน เข้ามามีบทบาทต่อความมั่นคงของศาสนามากกว่าแต่ก่อน

4. มหาเถรสมาคมมีการพิจารณาในรายละเอียดหรือไม่ว่า รูปแบบ เนื้อหา และวิธีการเผยแพร่ข่าวสารของมหาเถรสมาคมนั้น เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ หรือไม่

สรุปการวิเคราะห์ เป็นที่น่าสังเกตว่ามหาเถรสมาคมไม่ได้ให้ความสำคัญต่อเนื้อหา รูปแบบ และวิธีการเผยแพร่ข่าวสารของมหาเถรสมาคมเลย เพราะถือว่า มติ คำสั่ง ประกาศ หรือแถลงการณ์ของมหาเถรสมาคมเป็นสิ่งที่ต้องยึดถือตามตัวอักษร ส่วนการนำไปเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนนั้น เป็นหน้าที่ของฝ่ายฆราวาสที่จะสนองงาน โดยเฉพาะกรมการศาสนา

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	กลุ่มเป้าหมาย คือ พระสงฆ์ทั่วไป และประชาชน การกำหนดรายละเอียดของในเรื่องต่างๆ หากเป็นมติ ประกาศ หรือแถลงการณ์ของมหาเถรสมาคมนั้น ฝ่ายกฎหมาย หรือฝ่ายที่เกี่ยวข้องของสำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคมจะเป็นผู้จัดทำ โดยความเห็นชอบของมติที่ประชุมมหาเถรสมาคม
เถระ 2	กลุ่มเป้าหมาย คือ พระสงฆ์ทั่วไป และประชาชน มหาเถรสมาคมจะเป็นผู้พิจารณาก่อนว่า จะมีเนื้อหาในประกาศ แถลงการณ์ หรือมติที่จะเผยแพร่อย่างไร แล้วมอบให้อธิบดีกรมการศาสนามาดำเนินการ
เถระ 3	กลุ่มเป้าหมายคือ พระสงฆ์ทั่วไป และประชาชน จะต้องมีการประชุมกลั่นกรองอย่างรอบคอบว่า เรื่องใดบ้างที่สมควรจะออกข่าว หรือเผยแพร่ รวมทั้งจะให้เผยแพร่ด้วยวิธีการใดบ้าง จากนั้นจึงมีการร่างประกาศ มติ หรือแถลงการณ์เพื่อให้พิจารณา จากนั้นให้กรมการศาสนาเป็นผู้ดำเนินการ
เถระ 4	กลุ่มเป้าหมายคือ พระสงฆ์ทั่วไป และประชาชน ถ้าเป็นเรื่องที่มหาเถรสมาคมเป็นผู้พิจารณาไม่จำเป็นจะต้องพิจารณาถึงผู้ที่รับรู้ สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงก็คือ การพิจารณาและร่างให้เป็นไปตามความเห็นของคณะกรรมการมหาเถรสมาคม ซึ่งได้มีการสืบสวน สอบสวนตามหลักเกณฑ์ และการวินิจฉัยที่ถูกต้องแล้ว
เถระ 5	กลุ่มเป้าหมายคือ พระสงฆ์ทั่วไป และประชาชน ข่าวของมหาเถรสมาคมต้องมีความถูกต้อง ชัดเจน ตรงประเด็น จะใช้สื่อบันทึกแบบหนังสือพิมพ์ หรือโทรทัศน์ไม่ได้ แต่หากจะต้องมีการนำไปเผยแพร่ เป็นหน้าที่ของทางราชการคือกรมการศาสนาที่จะพิจารณาความเหมาะสมในการนำไปเสนอให้กับสื่อมวลชน

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	เรื่องที่มหาเถรสมาคมพิจารณาตัดสิน มีคำสั่ง หรือมีวินิจฉัยประการใด มติเหล่านั้นต้องเป็นไปตามที่คณะกรรมการมหาเถรสมาคมเห็นชอบและลงนาม รวมไปถึงข้อวินิจฉัยในเรื่องต่างๆ ของคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการ หรือพระสงฆ์ที่มหาเถรสมาคมมอบหมายให้ไปดำเนินการ จะผิดเพี้ยนบิดเบือนไปจากต้นร่างไม่ได้ ส่วนหน้าที่ในการเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน หรือสื่อทางราชการเพื่อความเหมาะสมนั้น ให้เป็นดุลยพินิจของกรรมการศาสนา หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่มหาเถรสมาคมให้การรับรอง หรือมอบอำนาจเอาไว้
ภราวาส	เรื่องที่มหาเถรสมาคมพิจารณาตัดสิน มีคำสั่ง หรือมีวินิจฉัยประการใด มติเหล่านั้นต้องเป็นไปตามที่คณะกรรมการมหาเถรสมาคมเห็นชอบและลงนาม รวมไปถึงข้อวินิจฉัยในเรื่องต่างๆ ของคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการ หรือพระสงฆ์ที่มหาเถรสมาคมมอบหมายให้ไปดำเนินการ จะผิดเพี้ยนบิดเบือนไปจากต้นร่างไม่ได้ ส่วนหน้าที่ในการเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน หรือสื่อทางราชการเพื่อความเหมาะสมนั้น ให้เป็นดุลยพินิจของกรรมการศาสนา หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่มหาเถรสมาคมให้การรับรอง หรือมอบอำนาจเอาไว้
สื่อมวลชน	เรื่องที่มหาเถรสมาคมพิจารณาตัดสิน มีคำสั่ง หรือมีวินิจฉัยประการใด มติเหล่านั้นต้องเป็นไปตามที่คณะกรรมการมหาเถรสมาคมเห็นชอบและลงนาม รวมไปถึงข้อวินิจฉัยในเรื่องต่างๆ ของคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการ หรือพระสงฆ์ที่มหาเถรสมาคมมอบหมายให้ไปดำเนินการ จะผิดเพี้ยนบิดเบือนไปจากต้นร่างไม่ได้ ส่วนหน้าที่ในการเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน หรือสื่อทางราชการเพื่อความเหมาะสมนั้น ให้เป็นดุลยพินิจของกรรมการศาสนา หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่มหาเถรสมาคมให้การรับรอง หรือมอบอำนาจเอาไว้
ยุวสงฆ์	เรื่องที่มหาเถรสมาคมพิจารณาตัดสิน มีคำสั่ง หรือมีวินิจฉัยประการใด มติเหล่านั้นต้องเป็นไปตามที่คณะกรรมการมหาเถรสมาคมเห็นชอบและลงนาม รวมไปถึงข้อวินิจฉัยในเรื่องต่างๆ ของคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการ หรือพระสงฆ์ที่มหาเถรสมาคมมอบหมายให้ไปดำเนินการ จะผิดเพี้ยนบิดเบือนไปจากต้นร่างไม่ได้ ส่วนหน้าที่ในการเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน หรือสื่อทางราชการเพื่อความเหมาะสมนั้น ให้เป็นดุลยพินิจของกรรมการศาสนา หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่มหาเถรสมาคมให้การรับรอง หรือมอบอำนาจเอาไว้

5. มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับปฏิริยาตอบกลับของสังคมหรือไม่ และมีแนวทางอย่างไรในการจัดการกับปฏิริยาตอบกลับในเชิงลบ รวมทั้งมีการตรวจสอบหรือไม่ว่า ส่วนใดของสังคมเป็นผู้มีอิทธิพลของข่าวสาร

สรุปการวิเคราะห์ ในคำถามข้อนี้แยกคำตอบออกเป็น 3 ส่วนคือ

1. การให้ความสำคัญกับปฏิริยาตอบกลับของสังคม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ไม่จำเป็นจะต้องให้ความสำคัญต่อปฏิริยาตอบกลับของสังคมมากนัก เนื่องจากมหาเถรสมาคมดำเนินการอย่างมีขั้นตอนอย่างละเอียดรอบคอบอยู่แล้ว
2. การจัดการกับปฏิริยาตอบกลับในเชิงลบ พบว่า มหาเถรสมาคมไม่มีรูปแบบ วิธีการ หรือกระบวนการอย่างแน่ชัด มักจะใช้การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นกรณีๆ มากกว่า
3. ผู้มีอิทธิพลต่อข่าวสาร กลุ่มตัวอย่างชี้ชัดลงไปว่า คือสื่อมวลชน โดยเฉพาะผู้สื่อข่าว โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับแหล่งข่าวที่สำคัญคือมหาเถรสมาคมเอง และสภาพแวดล้อมในขณะที่เกิดข่าว

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	มหาเถรสมาคมไม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับปฏิริยาของคนในสังคมทุกเรื่อง เพราะสังคมทางโลกเป็นคนละส่วนและไม่มีความเข้าใจระบบการปกครองทางสงฆ์ ผู้มีอิทธิพลต่อข่าวสารทุกวันนี้คือสื่อมวลชน ทั้งโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวิทยุ
เถระ 2	ปฏิริยาของฆราวาสที่มีเกี่ยวกับกิจกรรมทางสงฆ์นั้น ต้องพิจารณาก่อนว่า ใครหรือส่วนไหนเป็นผู้มีปฏิริยา และมีปฏิริยาในเรื่องอะไร ถ้าเป็นเรื่องสำคัญและมีเหตุผลก็จะฟัง ผู้มีอิทธิพลต่อข่าวสารคือสื่อมวลชน
เถระ 3	ปฏิริยาทางสังคมที่มีต่อคณะสงฆ์และมหาเถรสมาคมนั้น ต้องพิจารณาว่าใครเป็นผู้เคลื่อนไหว เรื่องอะไร ทำเป็นขั้นตอนหรือเปล่า ผู้มีอิทธิพลต่อข่าวสารคือสื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์
เถระ 4	ปฏิริยาของสังคมในเรื่องของการปกครองทางสงฆ์นั้น แทบไม่ได้อยู่ในประเด็นที่จะนำมาพิจารณา เพราะเป็นคนละส่วนกัน จะแสดงความเห็นก็ได้ไม่ขัดข้อง แต่ต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล ผู้ที่มีอิทธิพลต่อข่าวสารคือสื่อมวลชน
เถระ 5	ใครจะแสดงปฏิริยาอะไรแล้วต้องมาฟังทุกเรื่องก็ไม่ต้องทำอะไรกันแล้ว ต่างฝ่ายต่างมีวิธีการของตัวเอง ไม่จำเป็นต้องมากำกัวยกัน ที่สงฆ์ยังไม่เข้าไปยุ่งเรื่องการตัดสินใจทางโลกเลยแล้วพวกฆราวาสทำไมต้องมาวิพากษ์วิจารณ์กันด้วย ผู้มีอิทธิพลต่อข่าวสารก็คือพวกนักข่าว

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	ไม่มีปฏิกิริยาต่อคำตัดสิน หรือข้อวินิจฉัยทั้งหลายที่ผ่านไปแล้ว ผู้มีอิทธิพลในด้านข่าวสารมากที่สุดก็คือ สื่อมวลชน
ภรรยา	ไม่มีปฏิกิริยาต่อคำตัดสิน หรือข้อวินิจฉัยทั้งหลายที่ผ่านไปแล้ว ผู้มีอิทธิพลในด้านข่าวสารมากที่สุดก็คือ สื่อมวลชน
สื่อมวลชน	น้อยครั้งมากที่จะทบทวนต่อปฏิกิริยาที่เกิดขึ้น หลังจากนำกรณีคดีความเข้าสู่การพิจารณาของมหาเถรสมาคมแล้ว ผู้มีอิทธิพลในด้านข่าวสารมากที่สุดก็คือ แหล่งข่าวโดยเฉพาะกรรมการมหาเถรสมาคม
ยุวสงฆ์	จะมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อคำวินิจฉัย คำสั่ง หรือนโยบายต่างๆ หากได้รับแรงกดดันจากมวลชนหลายๆ ฝ่าย ผู้มีอิทธิพลในด้านข่าวสารมากที่สุดก็คือ สื่อมวลชน

6. มหาเถรสมาคมมีการบังคับใช้ และจัดการกับผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบในสังคมอย่างไร

สรุปการวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดให้ความเห็นตรงกันว่า ในการจัดการกับผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบในสังคมของมหาเถรสมาคม แบ่งเป็นกรณีต่างๆ คือ

1. หากผู้ฝ่าฝืนเป็นสงฆ์ จะใช้วิธีการของสงฆ์ตั้งแต่ที่กำหนดเป็นพุทธประเพณี ข้อปฏิบัติตามพระไตรปิฎก และกฎหมายสงฆ์

2. หากผู้ฝ่าฝืนเป็นฆราวาส ปกติแล้วไม่สามารถที่จะเข้าไปบังคับใช้กฎหมายหรือควบคุมได้ ยกเว้นกรณีที่เป็นการล่วงละเมิดต่อพระอำนาจขององค์สมเด็จพระสังฆราช ซึ่งสามารถจะดำเนินการตามกฎหมายได้

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	มีการลงโทษตามพระธรรมวินัย และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ตามลำดับขั้นตอนอยู่แล้ว
เถระ 2	เรื่องของฆราวาสทางมหาเถรสมาคมคงไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว แต่ของสงฆ์นั้นมีขั้นตอนทั้งทางพุทธบัญญัติและทางกฎหมายคณะสงฆ์
เถระ 3	มีการลงโทษทั้งตามแบบพุทธประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติกันมา ซึ่งพระสังฆาธิการตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาสจนถึงเจ้าคณะปกครองจะพิจารณาตามความเหมาะสม ถ้าเป็นการละเมิดพระธรรมวินัยในระดับที่ร้ายแรงขึ้นก็จะมีหลักเกณฑ์ตามหลักพระธรรมวินัย ซึ่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้มีการกำหนดขั้นตอนแล้วแนวทางเอาไว้มากมายเพียงพออยู่แล้ว
เถระ 4	มหาเถรสมาคมมีการบังคับใช้กฎหมายตามที่ระบุเอาไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ รวมทั้งกฎ ระเบียบ ประกาศ แลกสการณที่เคยมีมาก่อนหน้านี้
เถระ 5	มหาเถรสมาคมถือทั้งกฎหมายสงฆ์ การดำเนินการพุทธประเพณี และแนวทางที่อดีตสมเด็จพระสังฆราชของค้ก่อนๆ เคยปฏิบัติกันมา

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย และกฎหมายสงฆ์
ฆราวาส	เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย และกฎหมายสงฆ์
สื่อมวลชน	เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย และกฎหมายสงฆ์ แต่ก็มี การเลือกปฏิบัติในบางครั้ง
ยุวสงฆ์	เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย และกฎหมายสงฆ์ แต่ก็มี การเลือกปฏิบัติในบางครั้ง

7. มหาเถรสมาคมพิจารณาหรือไม่ว่า ข้อมูลข่าวสารที่ปรากฏขึ้นในปัจจุบันนั้น จะผลดีในด้านต่างๆ ต่อคณะสงฆ์

สรุปการวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่างให้คำตอบไปในทิศทางเดียวกันว่า ข้อมูลข่าวสารที่ปรากฏอยู่ในขณะนี้ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นข่าวเชิงลบ หรือเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับความเสียหาย การตีแผ่ปัญหา มากกว่าจะเป็นข่าวในเชิงการพัฒนาซึ่งพระสงฆ์จะนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างจริงจัง เป็นเพียงแต่การรู้เพื่อทราบปัญหาที่เกิดขึ้น หรือรู้เพื่อจะตรวจสอบว่า มีเรื่องเสียหายในวงการสงฆ์เกิดขึ้นในส่วนใดบ้าง ซึ่งในเรื่องของการเสนอข่าวการทำผิดพระธรรมวินัย หรือกฎหมายบ้านเมืองนั้น กลุ่มตัวอย่างค่อนข้างจะให้ความเชื่อมั่นกับพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครองว่าจะสามารถดำเนินการได้

อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างยังมองภาพในด้านดีของสื่อมวลชน หรือข่าวสารอยู่บ้างในแง่ที่จะใช้เป็นตัวอย่างในการเทศนาสั่งสอนอบรมประชาชนไม่ให้ทำผิด ซึ่งในประเด็นนี้กลุ่มตัวอย่างคิดว่าเป็นวิจารณ์ญาณส่วนบุคคลของพระสงฆ์ที่จะนำไปประยุกต์หรือปรับใช้อย่างระมัดระวัง หรือใช้อย่างทันเหตุการณ์

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	ข่าวที่ปรากฏอยู่ก็มีส่วนคือขู่บ้างที่มหาเถรสมาคมจะได้ทราบถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในวงการคณะสงฆ์ แต่ในส่วนอื่นที่จะนำมาปรับใช้นั้นมีอยู่น้อยเหลือเกิน เพราะข่าวเดี๋ยวนี้นี้ไม่ค่อยจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับความจริงและการพัฒนาสังคมอย่างจริงจัง เป็นการสร้างความขัดแย้งให้กับวงการต่างๆ มากกว่า
เถระ 2	ข่าวที่พูดถึงถ้าเป็นข่าวหนังสือพิมพ์ ก็ได้แต่เอาไว้ตรวจข่าวว่าวันนี้พระรูปไหนจะตกเป็นข่าวอีก เพราะเดี๋ยวนี้นี้สื่อมวลชนมีนโยบายลงข่าวพระราชวังวันมากกว่า แต่ก็ดีที่เอาไว้ตรวจสอบว่าเจ้าคณะปกครองท่านเอาใจใส่กับการแก้ไขปัญหาทางสังฆาธิการหรือเปล่า
เถระ 3	ถ้าเป็นข่าวสารที่พระสงฆ์ใช้กันเองมีไม่ค่อยมาก ส่วนใหญ่จะเป็นการบอกถึงแนวทางการดำเนินการด้านต่างๆ ส่วนข่าวที่เป็นสื่อมวลชนนั้น พวกกันตามความจริงแล้ว ไม่ค่อยจะพัฒนาวงการสงฆ์เท่าไรนัก เพราะมองพระในแง่ร้ายเกินไป และบางครั้งก็ใช้จำนวนคำพูดที่จวบจ้วงต่อพระสงฆ์อย่างไม่น่าให้อภัยกัน
เถระ 4	ข่าวที่ออกทางสื่อมวลชนน้อยข่าวนักที่พระจะเอาไปใช้ประโยชน์ได้อย่างจริงจัง เพราะข่าวส่วนใหญ่เป็นประเด็นหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับทางโลกเสียมากกว่า การได้ประโยชน์ทางตรงไม่ค่อยจะมี ยกเว้นจะใช้วิจรรณญาณและปัญญาของท่านในการสกัดเอาเนื้อหาดีๆ ไปอบรมสั่งสอนประชาชนเพื่อเป็นตัวอย่าง
เถระ 5	สื่อมวลชนตอนนี้เชื่อถือยาก เพราะมุ่งแต่จะเอาประเด็นเนื้อหาความขัดแย้งของพระสงฆ์ซึ่งมีไม่ก็รูปในแต่ละปีไปขายข่าวกันให้ได้ทั้งปี พระสงฆ์จะไม่สนใจก็ไม่ได้เพราะเดี๋ยวนี้นี้โดนลากเข้ามาเกี่ยวข้องกับจนได้ ญาติโยมเขาดูเอาที่ ต้องอธิบายเขาได้ ส่วนที่จะช่วยให้พระพัฒนาขึ้นมาที่มีอยู่บ้าง

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	มหาเถรสมาคมมองเห็นประโยชน์จากข่าวสารที่ปรากฏขึ้นมาอย่างมากในขณะนี้
ฆราวาส	มหาเถรสมาคมสามารถใช้ประโยชน์ และเป็นเครื่องมือในการช่วยบริหารมากขึ้น
สื่อมวลชน	มหาเถรสมาคมใช้ประโยชน์การตรวจสอบการทำผิดพระธรรมวินัยเป็นส่วนใหญ่
ยุวสงฆ์	มหาเถรสมาคมใช้เป็นเครื่องมือในการสำรวจกระแสความเคลื่อนไหวในวงการสงฆ์

8. มหาเถรสมาคมพิจารณาถึงเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่การพัฒนาในทางที่เหมาะสมในประเด็นต่างๆ หรือไม่

สรุปการวิเคราะห์ ในคำถามข้อนี้ให้เป็นการให้ความสำคัญกับสิ่งที่เรียกว่า ปัจจัยการพัฒนาที่เป็นวัตถุ ซึ่งก็พบว่า ในกลุ่มตัวอย่างทุกรูป หรือแม้แต่กลุ่มที่ใช้ในการตรวจสอบข้อมูลต่างเห็นว่า ปัจจัยในการพัฒนาทุกอย่างล้วนขาดแคลนอย่างมาก และเป็นเช่นนี้มานานแล้ว

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	ถ้ามองในแง่ของวัตถุแล้ว อุปกรณ์ต่างๆ ที่จะใช้ในการสื่อสาร หรือทำงานของพระนั้น ยังขาดแคลนอยู่มาก ทางราชการก็ไม่ค่อยจะช่วยเหลือในด้านนี้ พระส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยจะมีความรู้เพียงพอเพราะขาดปัจจัยที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ การขยายโอกาสการศึกษาของทางโลก ยังไม่ครอบคลุมถึงพระสงฆ์อย่างเต็มที่
เถระ 2	ปัจจัยเครื่องมือการอำนวยความสะดวกนั้น พระขาดแคลนมานาน และทุกวันนี้ก็ไม่มีอะไรดีขึ้นมากนัก ทำให้การพัฒนาพระในด้านการสื่อสารติดต่อ หรือการทำงานกิจกรรมทางสังคมติดขัดไปหมด หน่วยงานที่จะสนองงานด้านนี้ก็ไม่มีโดยตรง งานราชการที่เกี่ยวกับพระในต่างจังหวัดนั้นเป็นงานฝากไว้กับศึกษาธิการจังหวัด ซึ่งก็แล้วแต่ศรัทธาของเขาวouldจะหันมาดูแลแค่ไหน ผลที่ตามมาก็คือคุณภาพของพระ และประสิทธิภาพในการทำงานของพระยังสู้ทางโลกไม่ได้เลย .
เถระ 3	เครื่องมือเครื่องมือของพระในการติดต่อสื่อสาร หรือแม้แต่สื่อสารมวลชนที่พระจะเข้าไปมีบทบาทเองมีจำกัด ที่ทำได้ในทุกวันนี้เป็นความพยายามส่วนตัว และศรัทธาของญาติโยมที่มอบให้ทั้งนั้น การราชการมีส่วนเข้าสม่าช่วยเหลือไม่มากนักทั้งนี้จะเป็นไปได้มากกว่านี้ หากจะมองในแง่ของการยกระดับความรู้ของพระนั้น . ก็ยังไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมโดยทั่วไป พระรุ่นใหม่มักไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนทางบาลีซึ่งเป็นการสืบต่อพระศาสนาโดยตรง แต่กลับหันไปสนใจการเรียนในสายสามัญและเรื่องทางโลกมากขึ้น จนทำให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านแนวคิดพระผู้ใหญ่อย่างรุนแรงในทุกวันนี้
เถระ 4	พระสงฆ์มีความขาดแคลนในทุกๆ ด้าน ดังนั้นการจะหวังจะให้พระภิกษุสามเณรมีความคิด หรือมีคุณภาพแบบเดียวกับที่ทางโลกต้องการคงจะยาก
เถระ 5	เรื่องอุปกรณ์ เครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่ต้องมาถามเลย พระท่านไม่ค่อยจะมีกันเท่าไร ถ้าจะอยู่อย่างพระก็อยู่ได้ เพราะพระพุทธรเจ้าทรงสอนให้สมณะ ซึ่งพระเถระทุกรูปก็ยอมรับในเรื่องนี้ แต่ถ้าจะหวังว่าสิ่งที่มีอยู่เท่านี้พอที่จะพัฒนาพระก็คงจะไม่ได้ พระรุ่นใหม่ๆ ท่านจะต้องทันโลก แต่สิ่งที่จะให้ส่งเสริมให้ท่านได้พัฒนาตัวเอง ทางราชการกลับช่วยได้น้อยมาก ในการพัฒนาด้านความรู้หรือเรื่องทางวิชาการของพระนั้น ทางพระคัมภีร์ตนเองเสียมาก

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	อุปกรณ และเครื่องมือพื้นฐานในการพัฒนาข้างขาดแคลนอย่างมาก รวมทั้งงบประมาณ แต่ที่สำคัญก็คือ พระสงฆ์ต้องการขวัญและกำลังใจจากพระผู้ใหญ่ เพราะปัจจัยทางโลกนั้นญาติโยมช่วยได้มากในปัจจุบันตามลักษณะของสังคมแบบพุทธ ส่วนขวัญกำลังใจนั้น แม้ว่าในทางพุทธศาสนาแล้ว จะถึงขั้นโดยและหลักพรหมวิหาร แต่ก็เป็นธรรมดาที่จะบอกกล่าว และให้พระเถระรู้ซึ่งถึงปัญหา และความสำเร็จที่มีในพื้นที่จริง
ภรรยา	ยอมรับว่า พระสงฆ์ยังขาดแคลนปัจจัย และอุปกรณที่จำเป็นอีกมาก
สื่อมวลชน	ยอมรับว่า พระสงฆ์ยังขาดแคลนปัจจัย และอุปกรณที่จำเป็นอีกมาก
ยุวสงฆ์	ยอมรับว่า พระสงฆ์ยังขาดแคลนปัจจัย และอุปกรณที่จำเป็นอีกมาก

8. รูปแบบการสื่อสาร และการตรวจสอบประเมินผลการสื่อสารของมหาเถรสมาคมทำกันอย่างไร

สรุปการวิเคราะห์ ในด้านรูปแบบการสื่อสารนั้น กลุ่มตัวอย่างทุกรูปให้ความเห็นอย่างชัดเจนในทิศทางเดียวกันว่า มหาเถรสมาคมไม่มีหน้าที่ในด้านการสื่อสาร หรือการข่าวแต่อย่างใด การสื่อสารในความหมายของพระสงฆ์นั้นจะเป็นความหมายไปในทำนองที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากกว่าการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารในแบบของฝ่ายฆราวาส ดังนั้นเมื่อผู้วิจัยถามประเด็นนี้ หรือประเด็นที่คล้ายคลึงกัน มหาเถรสมาคมจะมอบให้เป็นภาระของฝ่ายราชการคือกรมการศาสนา

ในด้านการตรวจสอบและประเมินผลของข่าวสารนั้น มหาเถรสมาคมมีแนวทางอยู่ใน 2 กรณีคือ

1. ในกรณีที่เป็นการสื่อสารภายในองค์กรคณะสงฆ์ หมายถึงการสื่อสารที่จะนำคำสั่ง มติ ประกาศ หรือแถลงการณ์ของมหาเถรสมาคมไปสู่พระสงฆ์ได้อำนาจการปกครองนั้น มหาเถรสมาคมใช้กลไกของราชการคือกรมการศาสนาซึ่งทำหน้าที่สนองงาน ส่งต่อไปยังพระสังฆาธิการระดับท้องถิ่น และก็มีจะไม่เข้าไปแทรกแซงการปฏิบัติงาน ซึ่งมักไม่มีการประเมินผล หรือติดตามว่าไปถึง และได้รับการตอบสนองอย่างไร

2. ในกรณีที่ต้องอาศัยสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข่าวสาร พบว่า คำสั่ง มติ ประกาศ หรือแถลงการณ์ของคณะสงฆ์ที่สำคัญ สื่อมวลชนมักให้ความสำคัญที่จะนำเสนอ และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ ส่วนการจะตรวจสอบนั้น จะมีก็แต่เฉพาะข่าวที่เป็นที่สนใจของมหาเถรสมาคมในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งกรมการศาสนาจะเป็นผู้สนองงานในส่วนนี้ ร่วมกับพระสงฆ์ที่ได้รับมอบหมายอย่างไรก็ตามหากพิจารณาในภาพรวมแล้ว ยังไม่มีระบบการติดตามและตรวจสอบข่าวสารอย่างแน่ชัด

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	ยอมรับว่า หากพิจารณาตามสายการบังคับบัญชาแล้ว จะเป็นการสั่งการจากฝ่ายปกครองลงไป ยังฝ่ายใต้ปกครอง แต่กระนั้นกรรมการมหาเถรสมาคมพยายามที่จะใช้รูปแบบที่ไม่เป็นทางการเพื่อให้รับทราบถึงความในใจ และปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากการสั่งการเรื่องใดเรื่องหนึ่งลงไป และยังเปิดโอกาสให้มีการรายงานผลหรือร้องเรียนของมายังเจ้าคณะต้นสังกัดได้ตามลำดับ
เถระ 2	มหาเถรสมาคมพยายามทำความเข้าใจกับพระใต้ปกครองว่า หากมีปัญหาทางการปกครองแต่ประการใดก็สามารถแจ้งไปยังเจ้าคณะปกครองได้ โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะทำให้พระภายใต้การปกครองถูกบีบบังคับด้วยคำสั่งจากเบื้องบน
เถระ 3	ทุกวันนี้มหาเถรสมาคมได้มอบอำนาจการปกครองไปยังเจ้าคณะปกครองส่วนภูมิภาค ซึ่งได้แก่เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล หรือแม้แต่เจ้าอาวาสวัด โดยมหาเถรสมาคมจะพิจารณาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปกครองโดยส่วนรวมเท่านั้น แต่ปัญหามีอยู่ว่า เจ้าคณะทั้งหลายมักไม่ค่อยจะตัดสินใจเองในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของท่านโดยตรง มักต้องฟังความเห็นของกรรมการมหาเถรสมาคมโดยตรงเสมอ ทำให้ดูเหมือนว่า กรรมการมหาเถรสมาคมไม่ยอมมอบอำนาจให้อย่างแท้จริง ซึ่งเมื่อพิจารณาดีแล้ว มีพระหลายรูปที่ทำการอะไรเองอย่างเป็นอิสระ โดยไม่ต้องให้มหาเถรสมาคมเข้าไปยุ่งเกี่ยวเลย รวมทั้งการที่วิพากษ์วิจารณ์มหาเถรสมาคมด้วยวิธีการต่างๆ
เถระ 4	เรื่องนี้ไม่อยากจะให้หลงประเด็นกัน เพราะภารกิจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมมีตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้อยู่แล้ว และมหาเถรสมาคมก็ดำเนินการตามที่กฎหมายระบุอย่างเคร่งครัด เพียงแต่ต้องยอมรับว่า คณะสงฆ์ที่ปกครองกันในภูมิภาคบางครั้งไม่ใส่ใจในอำนาจที่มีอยู่ และบางครั้งก็ยังละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งมีน้อยมาก แต่ส่วนน้อยเหล่านี้กลายเป็นปัญหาที่มหาเถรสมาคมต้องเข้ามาดูแลและกำชับให้ดำเนินการตามหลักการที่ถูกต้อง ทำให้ถูกมองว่าไม่ปล่อยอำนาจอย่างจริงจัง ซึ่งที่จริงปล่อยไปแล้ว แต่ไม่ยอมใช้อำนาจอย่างถูกต้องมากกว่า
เถระ 5	ไม่ว่าจะมองในแง่ใด มหาเถรสมาคมไม่มีสิทธิเข้าไปก้าวล่วงการทำงานของพระสงฆ์ตามลำดับชั้นปกครอง ยกเว้นเวลาที่มีปัญหาเกิดขึ้นแล้วจัดการอะไรไม่ได้ ต้องฎีกาเรื่องมายังมหาเถรสมาคม ซึ่งเมื่อถึงตอนนั้นก็เป็นการช้ำว่า มหาเถรสมาคมแทรกแซงซึ่งไม่เป็นความจริงเลย ถ้าในส่วนภูมิภาคมีการดูแลกันตามกฎระเบียบ และเป็นไปอย่างทั่วถึง แต่ปัจจุบันต้องยอมรับว่า มีพระสังฆาธิการบางรูปย่อหย่อนต่อการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งมหาเถรสมาคมก็พยายามติดตามเรื่องอย่างใกล้ชิด

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	มักไม่ค่อยมีระบบที่แน่นอน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ประเมินติดตามผลในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง
ฆราวาส	มักไม่ค่อยมีระบบที่แน่นอน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ประเมินติดตามผลในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง
สื่อมวลชน	มักไม่ค่อยมีระบบที่แน่นอน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ประเมินติดตามผลในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง
ยุวสงฆ์	มักไม่ค่อยมีระบบที่แน่นอน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ประเมินติดตามผลในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

9. มหาเถรสมาคมยอมรับวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการทางวิชาการ และสามารถ
 ระบุข้อพิพาทตามกฎเกณฑ์ที่บัญญัติขึ้นโดยไม่ใช้อารมณ์หรือความรู้สึกส่วนตัวเป็นเครื่องมือใน
 การตัดสินหรือไม่

สรุปการวิเคราะห์ ความเห็นของกลุ่มตัวอย่างในคำถามข้อนี้มีความน่าสนใจมากเนื่องจาก
 กลุ่มตัวอย่างพยายามที่จะให้คำตอบที่เข้าข้างองค์กร แต่ในขณะที่เดียวกันผู้วิจัยก็พบว่า ในความ
 พยายามที่จะอธิบายถึงสิ่งที่มหาเถรสมาคมดำเนินการอยู่นั้นก็มีสิ่งที่เป็นคำตอบที่แฝงไว้ซึ่งความบก
 พร่องของมหาเถรสมาคมเอง คือ

ประเด็นของการแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการที่เป็นวิชาการ กลุ่มตัวอย่างให้พยายามที่จะ
 ให้ความเห็นว่า มหาเถรสมาคมยึดหลักการต่างๆ มากมาย เช่นหลักพุทธศาสนา หลักนิติศาสตร์
 และหลักรัฐศาสตร์ ซึ่งหากจะมีปัญหาที่เคลือบแคลงสงสัยขึ้นมาก็จะระดมผู้ที่มหาเถรสมาคมเห็น
 ว่า มีความเชี่ยวชาญมาให้คำตอบหรือชี้แนะ ดังนั้นหากพิจารณาเฉพาะประเด็นนี้ จะเห็นว่ามหา
 เถรสมาคมยอมรับหลักการทางวิชาการในระดับที่ดี แต่เมื่อพิจารณาจากคำตอบที่ขยายความขึ้นมา
 แล้ว จะพบว่า มหาเถรสมาคมมักจะละเลยต่อข้อมูลที่เสนอขึ้นมาโดยพระสงฆ์รูปอื่นๆ ที่มหาเถร
 สมาคมไม่มีความคุ้นเคย และมักไม่ให้ความสำคัญต่อข้อมูลของมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย และ
 มหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาระดับสูงของสงฆ์ไทย นอกจากนี้แล้วผู้ที่มหาเถร
 สมาคมขอคำปรึกษา ก็มักจะเป็นคนกลุ่มเดียวหรือคนเดียวกันในแทบทุกครั้ง น้อยกรณีนักที่จะมี
 การนำข้อมูลแปลกใหม่มาพิจารณา

ในเรื่องของการแก้ปัญหา หรือยุติกรณีพิพาทโดยใช้หลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นนั้น ก็มี
 ประเด็นที่น่าสนใจว่า กลุ่มตัวอย่างเองยอมรับว่า ในหลายกรณีพระเถระชั้นผู้ใหญ่มักจะใช้ข้อมูล
 จากพระสงฆ์ที่คุ้นเคยกัน ยกเว้นในกรณีที่เป็นเรื่องที่สังคมให้ความสนใจอย่างมาก จึงจะมีการใช้
 ข้อมูลที่หลากหลายเป็นเป็นกลางมาพิจารณาอย่างจริงจัง

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	แน่นอนที่สุด มหาเถรสมาคมยึดมั่นในกรอบอย่างน้อย 3 อย่างก็คือ หลักพระธรรมวินัย หลักพุทธประเพณีที่เคยปฏิบัติกันมา หลักกฎหมายสงฆ์ และหลักการตามที่ดีตสมเด็จพระสังฆราช และพระเถระชั้นผู้ใหญ่ในอดีตกำหนดเป็นแนวปฏิบัติ ซึ่งการตัดสินใจความนั้น ก็ทำในรูปของคณะกรรมการ ไม่ใช่ความเห็นของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือกรรมการรูปใดรูปหนึ่งโดยเฉพาะ
เถระ 2	ใครจะวิพากษ์วิจารณ์มหาเถรสมาคมอย่างไรก็ตาม แต่มหาเถรสมาคมยังคงเป็นองค์กรที่เป็นที่พึ่งสูงสุดของคณะสงฆ์ได้อย่างสมบูรณ์แบบ เพราะมหาเถรสมาคมมีกระบวนการการตัดสินใจปัญหาที่รัดกุม มีการมองปัญหาในทุกมุม เรื่องใดเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหรือวงการไหน ก็จะมีการเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงมาเป็นผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นเรื่องที่จะออกไปจากมหาเถรสมาคมจะเป็นมติที่ศักดิ์สิทธิ์ มีความน่าเชื่อถืออย่างมาก ทั้งที่บางครั้งต้องใช้เวลาการพิจารณากันยาวนาน
เถระ 3	เรื่องการใช้อารมณ์หรือความรู้สึกส่วนตัวของกรรมการมหาเถรสมาคมนั้นคงไม่มี เพราะต้องยอมรับว่ากรรมการทุกรูปเจริญด้วยวิบุติ และคุณวุฒิ ทุกรูปสามารถมีความเห็นเป็นอิสระส่วนตัวได้ แต่นั่นไม่ใช่ในรูปแบบของมติ ซึ่งต้องมีการถกเถียงกันด้วยเหตุผล นอกจากนี้การพิจารณาอิทธิพลหรือเรื่องราวของพระสงฆ์จะมีองค์ประกอบที่มากกว่าทางโลก เพราะต้องดูทั้งความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ผลกระทบที่จะมีต่อพุทธศาสนิกชนโดยรวม รวมทั้งแง่ของกฎหมายทั้งที่เป็นพุทธบัญญัติ กฎหมายตามระเบียบประเพณี คำตัดสินหรือฎีกาของพระเถระในอดีต รวมทั้งวิธีการพิจารณาตามหลักพระราชาบัญญัติคณะสงฆ์อีกด้วย
เถระ 4	มติ หรือคำตัดสินของมหาเถรสมาคมนั้น รับรองด้วยว่าปราศจากซึ่งความเป็นอคติ ไม่มีการใช้ความรู้สึกส่วนตัว และไม่ใช้อารมณ์ของกรรมการรูปใดรูปหนึ่งเป็นใหญ่ และสบายใจได้ว่าการพิจารณาในแง่มุมต่างๆ ประกอบอย่างครบถ้วน
เถระ 5	เรื่องที่ผ่านมาสู่การพิจารณาของมหาเถรสมาคมนั้น โดยหลักการแล้วถือเป็นเรื่องสำคัญต่อวงการคณะสงฆ์โดยรวม ดังนั้นจึงต้องมีการพิจารณากันอย่างรอบคอบที่สุด และจะต้องมีการมองประเด็นปัญหาจากรู้ปกครอง ผู้ได้ปกครอง และสงฆ์ที่จะได้รับผลกระทบ หากเรื่องใดคิดว่ายังมีข้อมูลไม่เพียงพอแล้ว มหาเถรสมาคมจะประสานงานกับกรมการศาสนาเพื่อขอความเห็นจากผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในกรณีต่างๆ อยู่เป็นประจำ

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	<p>การระงับข้อพิพาทในทางการคณะสงฆ์นั้น หากเป็นเรื่องที่ไม่มีความสำคัญ กรรมการมหาเถรสมาคมมักจะใช้บทบาทส่วนตัวในการเข้าระงับกรณีพิพาท แต่ถ้าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเกินกว่าการใช้การไกล่เกลี่ยแล้ว มักจะเข้าสู่กระบวนการตามที่กฎหมายสงฆ์กำหนด ซึ่งในทุกประเด็นจะเป็นไปตามหลักพุทธบัญญัติมากกว่า ข้อปฏิบัติที่ทางโลกมีความรู้สึกกัน</p>
ภรรยาวาส	<p>ยอมรับว่า มีบางกรณีที่กรรมการมหาเถรสมาคมใช้ความรู้สึกหรืออารมณ์ส่วนตัว ในกรณีที่เกิดความขัดแย้งขึ้นมา หากอยู่ในขอบเขตที่มหาเถรสมาคมจะต้องเข้าไปพิจารณาแล้ว จะมีการอ้างอิงหลักการที่เป็นไปตามพุทธประเพณี ธรรมเนียมที่สงฆ์ถือปฏิบัติโดยทั่วไป ประกอบกับกฎหมายสงฆ์ที่มอบอำนาจเอาไว้ให้ หลายกรณีที่ข้อพิพาทเหล่านั้น เกี่ยวข้องกับคติทางโลก แต่มหาเถรสมาคมก็มีความพยายามที่จะแสวงหาข้อมูล หรือข้อยุติในแบบที่ไม่ขัดต่อพุทธบัญญัติ ซึ่งโดยปกติแล้วมหาเถรสมาคมใช้กระบวนการที่เป็นหลักการและวิชาการมากพอสมควร</p> <p>ยอมรับว่า ในบางกรณีที่มีการใช้อคติ และความรู้สึกส่วนตัว แต่ในท้ายที่สุดแล้ว เหตุผลและหลักการชนะเสมอ</p>
สื่อมวลชน	<p>ยอมรับว่า ในปัจจุบันมหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับการอ้างอิงหลักวิชาการตามแบบที่สากลปฏิบัติมากขึ้น แต่ทุกอย่างยังเป็นไปตามแบบประเพณีและธรรมเนียมของสงฆ์มากกว่าที่จะมองประเด็นข้อพิจารณาทางโลก</p> <p>ยอมรับว่า ในทางปฏิบัติแล้วกรรมการมหาเถรสมาคมยังมีอคติต่อคดีความ หรืออิทธิพลที่เข้ามาสู่การพิจารณา แต่ในท้ายที่สุดการใช้หลักการและเหตุผลที่ยอมรับกันโดยทั่วไปมักจะมีผลต่อมติหรือคำตัดสินสำคัญๆ</p>
ยุวสงฆ์	<p>ยอมรับว่า มหาเถรสมาคมแม้จะเป็นองค์กรที่มีลักษณะเฉพาะกลุ่มที่มีเอกภาพในทางอนุรักษนิยมสูง แต่ก็มีการพัฒนากระบวนการตัดสินใจ ระงับข้อพิพาท หรือข้อวินิจฉัยอย่างเป็นวิชาการ แม้บางครั้งต้องได้รับแรงกดดันจากสังคมก่อนก็ตาม</p> <p>ยอมรับว่า มีอิทธิพลของอารมณ์ และความรู้สึกอยู่อย่างมาก โดยเฉพาะกับพระเถระชั้นผู้ใหญ่บางรูป ซึ่งมักพยายามดึงเรื่องไม่ให้เข้าสู่การพิจารณาของมหาเถรสมาคมเพื่อไม่ให้มีการคัดค้านด้วยเหตุผลที่ยอมรับไม่ได้</p>

หมวดทฤษฎีการสื่อสารในองค์กร

ความสำคัญของการสื่อสารในองค์กร

1. มหาเศรษฐศาสตร์เห็นว่า การสื่อสารระหว่างผู้ปกครองกับผู้ปฏิบัติงานมีความสำคัญมาก-น้อยเพียงใด

สรุปการวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่างทุกรูปขอมอบอย่างอย่างยิ่งว่า การสื่อสารในองค์กรขณะส่งระหว่างผู้ปกครองและผู้ปฏิบัติงานมีความสำคัญอย่างมาก โดย

1. เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การสื่อสารทำให้เกิดการเข้าใจ ตลอดจนการเรียนรู้ปัญหาระหว่างกันและกันได้

2. เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การสื่อสารจะทำให้พระเถระชั้นปกครอง และพระเถระใต้อำนาจการปกครอง หรือแม้แต่พระสงฆ์ทั่วไปสามารถคาดคะเนความคิดของกันและกันได้

3. เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การสื่อสารในองค์กรขณะส่งเป็นช่องทางให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ไม่ว่าจะไปตามสายบังคับบัญชา หรือการสื่อสารในระดับเดียวกัน

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	<p>ยอมรับว่า ทำให้เข้าใจ และเรียนรู้ปัญหาของกันและกัน</p> <p>ยอมรับว่า การสื่อสารทำให้เกิดการคาดคะเนความคิดของกันและกันได้</p> <p>ยอมรับว่า เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกันและกัน</p>
เถระ 2	<p>ยอมรับว่า การติดต่อสื่อสารทำให้เกิดความเข้าใจและรู้ปัญหาของสงฆ์ที่อยู่ในปกครองของมหาเถรสมาคม</p> <p>ยอมรับว่า การสื่อสารมีส่วนสำคัญให้พระสังฆาธิการระดับต่างๆ คาดเดา หรือคะเนความคิดระหว่างกันได้</p> <p>ยอมรับว่า การสื่อสารทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสาร</p>
เถระ 3	<p>ยอมรับว่า การสื่อสารระหว่างพระสงฆ์นั้นเข้าใจปัญหาและเรียนรู้กันและกันได้มากขึ้น</p> <p>ยอมรับว่า ทำให้เกิดการคาดคะเนความคิดของกันและกันได้ แต่ก็ไม่แน่ว่าจะถูกต้องตรงกันเสมอไป</p> <p>ยอมรับว่า การสื่อสารเป็นเรื่องสำคัญที่สงฆ์จะใช้แลกเปลี่ยนข้อมูล</p>
เถระ 4	<p>ยอมรับว่า ทั้งมหาเถรสมาคมกับพระสงฆ์ภายใต้การปกครองสามารถเข้าใจและเรียนรู้ปัญหาของกันและกัน</p> <p>ยอมรับว่า การสื่อสารทำให้สามารถคาดเดา คาดคะเน และทายใจกันได้</p> <p>ยอมรับว่า การแลกเปลี่ยนข้อมูลของพระตั้งแต่ระดับบนลงไประดับล่างเกิดขึ้นจากการสื่อสาร</p>
เถระ 5	<p>ยอมรับว่า ทำให้เข้าใจและเรียนรู้ปัญหาของกันและกัน</p> <p>ยอมรับว่า ทำให้คาดคะเนกันได้ แต่ไม่จำเป็นต้องถูกต้องเสมอไป</p> <p>ยอมรับว่า มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันจริง</p>

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	กรรมการของมหาเถรสมาคมส่วนใหญ่เห็นความสำคัญ และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของการสื่อสารในองค์กรคณะสงฆ์เป็นอย่างดี แต่ในทางปฏิบัตินั้นมักจะละเลยและไม่ให้ความสำคัญ มักเป็นการสั่งการตามที่มีการวินิจฉัยไปแล้ว โดยถือว่าเป็นหน้าที่ของสงฆ์ที่จะช่วยกันดูแล
ภรรยาวาส	กรรมการมหาเถรสมาคมทุกรูป อย่างน้อยก็รู้ว่าการสื่อสารในองค์กรคณะสงฆ์มีประโยชน์ และความสำคัญอย่างไร แต่ถ้าจะให้กรรมการแต่ละรูปลงมือปฏิบัติเองหรือเข้ามาดูแลเป็นเรื่องยาก เพราะไม่ถนัด เกรงว่าจะผิดพลาด แต่ที่ทำกันอยู่ก็เป็นไปตามแบบแผนที่มีมา การจะพัฒนาให้ดีขึ้นมานั้น ต้องอาศัยระยะเวลาอีกมาก
สื่อมวลชน	เข้าใจว่า กรรมการมหาเถรสมาคมทั้งหลาย เห็นประโยชน์ของการสื่อสารในองค์กรคณะสงฆ์อย่างไม่รู้ตัว เมื่อพูดประเด็นของการสื่อสารสงฆ์มักจะมองถึงการสื่อสารมวลชน ไม่ค่อยคิดถึงการสื่อสารภายในองค์กร ในเวลาเดียวกัน กรรมการมหาเถรสมาคมมีการพูดถึง การเผยแผ่พระธรรม การอบรมสั่งสอน การเรียกประชุมพระสังฆาธิการ และการสั่งการด้านต่างๆ กับพระสงฆ์ในปกครองอย่างมาก
ยุวสงฆ์	มหาเถรสมาคมเห็นประโยชน์ของการสื่อสาร แต่แยกไม่ออกระหว่างการสื่อสารมวลชน กับการสื่อสารภายในองค์กร

การสื่อสารกับกิจการภายในองค์กร

1. มหาเถรสมาคมคิดว่า การสื่อสารภายในองค์กรก่อให้เกิดกิจกรรมต่างๆ หรือไม่

• **สรุปการวิเคราะห์** กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นที่สนับสนุนบทบาทของการสื่อสารที่มีต่อกิจการภายในองค์กร โดยแบ่งการพิจารณาออกเป็น

1. การตัดสินใจ พระเถระที่ผู้วิจัยเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นสอดคล้องในทิศทางเดียวกันว่า การสื่อสารภายในองค์กรนั้นมีส่วนสนับสนุนให้เกิดการตัดสินใจที่จะมีมติ กำหนดนโยบาย ยอมรับหรือปฏิเสธแนวความคิด หรือสิ่งแปลกใหม่ที่เข้ามาอิทธิพลในระหว่างการตัดสินใจ แต่อย่างไรก็ตามมีสมาชิกกลุ่มตัวอย่างบางรูปให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การสื่อสารจะมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจ แต่พิจารณาญาณของกรรมการมหาเถรสมาคมถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

2. สร้างความเจริญและการพัฒนาองค์กร กลุ่มตัวอย่างทุกรูปเห็นด้วยอย่างยิ่งในประเด็นนี้ โดยย้ำว่าทุกสังคม ทุกองค์กรต้องการที่จะสร้างความเจริญและพัฒนาตนเองทั้งสิ้น พระสงฆ์เองก็ไม่เว้น ซึ่งพระสงฆ์ตั้งแต่ระดับกรรมการมหาเถรสมาคมไปจนถึงพระลูกวัดที่ไม่มีสมณศักดิ์อะไร ต้องอาศัยการพูดคุยจากติดต่อกันในการสร้างบรรยากาศของการพัฒนา

3. การสร้างความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการใช้การสื่อสารในองค์กรที่เป็นไปตามจารีตประเพณี และการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการเพื่อสร้างสงฆ์รุ่นใหม่ขึ้นมาสืบต่องานเผยแผ่ศาสนา งานธุรการ และงานบริหารการคณะสงฆ์อย่างมาก โดยถือว่าเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์จากสงฆ์รุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง

4. การถ่ายทอดเทคโนโลยี ประเด็นนี้แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะไม่พยายามที่จะให้ความสำคัญกับคำว่าเทคโนโลยีมากนัก แต่ถ้าจะพูดถึงการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในทางโลกแล้ว กลุ่มตัวอย่างทุกรูปมีความเห็นว่าการสื่อสารเป็นช่องทางที่สำคัญในการที่จะให้พระสงฆ์รู้จักการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านั้น

5. การควบคุมและประสานงาน กลุ่มทุกรูปเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การสื่อสารในองค์กรคณะสงฆ์มีประโยชน์อย่างมากทั้งด้านการควบคุมและประสานงานด้านต่างๆ ซึ่งแม้ว่ามหาเถรสมาคมจะยึดหลักการมอบอำนาจไปแล้วก็ตาม แต่กลุ่มตัวอย่างก็ยังคิดว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการตรวจสอบผลการดำเนินการด้านต่างๆ ทั้งที่ก่อนหน้านี้ที่ยอมรับว่ามหาเถรสมาคม ไม่มีรูปแบบการประเมินและติดตามผลที่แน่นอน

6. การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ในประเด็นนี้กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นที่ไม่ค่อยจะยอมรับอย่างเต็มที่ว่า การสื่อสารทำให้มหาเถรสมาคมมีการปรับตัวเข้ากับสภาพที่เปลี่ยนไป โดยให้คำอธิบายว่า สรรพสิ่งในโลกย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่แล้ว และพระสงฆ์ก็ต้องปรับตัวเองตามธรรมชาติ หรือหลักธรรมะอยู่แล้ว ไม่จำเป็นที่จะต้องให้สภาวะที่เกิดจากการสื่อสารมากกดดันให้มีการเปลี่ยนแปลง เพราะพระสงฆ์ต้องเป็นผู้ที่ปรับตัวเองได้ภายใต้สังคมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	ยอมรับว่า การสื่อสารในคณะสงฆ์นั้น เป็นส่วนสำคัญให้เกิดการตัดสินใจที่ถูกต้องเหมาะสม ทำให้เกิดการพัฒนา เป็นการสอนงานให้กับพระรุ่นใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ การวางตัว หรือแม้แต่ความรู้ใหม่ๆ และก็ยังมีความประโยชน์ในการประสานงานกับพระทั่วไปด้วย
เถระ 2	ยอมรับว่า การสื่อสารระหว่างพระสงฆ์ด้วยกันทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น ซึ่งจะเป็นการพัฒนามหาเถรสมาคมเองในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ส่วนพระรุ่นใหม่ก็จะได้รับประสบการณ์วิธีการทำงาน รู้จักว่าเรื่องใดจะต้องติดต่อกับพระสังฆาธิการรูปใด นอกจากนี้แล้วก็ยอมรับว่า ช่วยให้มีการนำเทคนิคใหม่ๆ มาช่วยในการทำงาน
เถระ 3	ยอมรับว่า การสื่อสารทำให้พระสงฆ์สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องแม่นยำกว่าการตัดสินใจโดยลำพัง แต่ก็ยังมีบางเรื่องที่พระสงฆ์รูปอื่นๆ ไม่มีความชำนาญพอ ซึ่งการติดต่อสื่อสารกันก็จะช่วยถ่ายทอดวิธีการ ความรู้ ประสบการณ์ และแนวคิดของพระผู้ใหญ่เอาไว้ได้ ส่วนอย่างอื่นๆ นั้นก็ยอมรับว่า การสื่อสารก็คือการสั่งงาน และประสานงานไปด้วยในตัว ในทางปฏิบัติพระสงฆ์รู้จักการสื่อสารในแบบของพระดีอยู่แล้ว
เถระ 4	ยอมรับว่า พระสงฆ์สามารถปรับตัวได้กับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปได้ก็เพราะรับฟัง หรือดูข่าวสาร แต่ก็ไม่แน่ใจว่าจะทำให้เรียนรู้เร็วเกินไปหรือเปล่า ส่วนประโยชน์อื่นๆ นั้น ยอมรับว่า ถ้าสื่อสารด้วยเนื้อหาที่ดีๆ พอก็จะทำให้เกิดการพัฒนา และยังทำให้พระแก่พระหนุ่มปรับตัวเข้ากันได้
เถระ 5	ยอมรับว่า การสื่อสารภายในองค์กรสงฆ์ทำให้พระสังฆาธิการตัดสินใจได้ถูกต้องรวดเร็วขึ้น ซึ่งก็ทำให้เจริญพัฒนา และมีการปรับตัวให้เข้ากันได้ดียิ่งขึ้น

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	ประเด็นส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับกลุ่มพระเถระทั้งหลาย และมองว่ามหาเถรสมาคมเห็นว่าการติดต่อสื่อสารระหว่างพระสงฆ์ด้วยกันเองมีประโยชน์อย่างมากหากเป็นไปได้ตามกาลเทศะ
ฆราวาส	ประเด็นส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับกลุ่มพระเถระทั้งหลาย และมองว่ามหาเถรสมาคมเห็นว่าการติดต่อสื่อสารระหว่างพระสงฆ์ด้วยกันเองมีประโยชน์อย่างมากหากเป็นไปได้ตามกาลเทศะ
สื่อมวลชน	ประเด็นส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับกลุ่มพระเถระทั้งหลาย และมองว่ามหาเถรสมาคมเห็นว่าการติดต่อสื่อสารระหว่างพระสงฆ์ด้วยกันเองมีประโยชน์อย่างมากหากเป็นไปได้ตามกาลเทศะ
ยุวสงฆ์	ประเด็นส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับกลุ่มพระเถระทั้งหลาย และมองว่ามหาเถรสมาคมเห็นว่าการติดต่อสื่อสารระหว่างพระสงฆ์ด้วยกันเองมีประโยชน์อย่างมากหากเป็นไปได้ตามกาลเทศะ

รูปแบบการติดต่อสื่อสารในองค์กร

1. รูปแบบการติดต่อสื่อสารที่เป็นทางการของมหาเถรสมาคมมีอะไรบ้าง

สรุปการวิเคราะห์ รูปแบบการติดต่อสื่อสารที่เป็นทางการของมหาเถรสมาคมคือ

1. กฎระเบียบที่ยึดถือปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน เช่น พระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช คำสั่ง มติ ประกาศ แลงการณ์ จดหมายหรือบันทึกสั่งการ

2. เอกสารที่ผลิตออกมาในเวลาที่เหมาะสม เช่น วาระการประชุมทั้งวาระปกติและวาระพิเศษ แลงการณ์คณะสงฆ์ รวมทั้งกำหนดการต่างๆ

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	พระบัญชาขององค์สมเด็จพระสังฆราช มติ คำสั่ง ประกาศ แลงการณ์คณะสงฆ์ รวมทั้งจดหมายไปถึงเจ้าคณะปกครอง และพระสงฆ์ต่างๆ
เถระ 2	พระบัญชาขององค์สมเด็จพระสังฆราช มติมหาเถรสมาคม คำสั่งที่มีการลงพระนามหรือนามผู้รับผิดชอบ แลงการณ์คณะสงฆ์
เถระ 3	พระบัญชาขององค์สมเด็จพระสังฆราช ผลการประชุมมหาเถรสมาคม ประกาศ แจ้งความหรือมติที่มหาเถรสมาคมเป็นผู้ดำเนินการ รวมทั้งคำตัดสินต่างๆ ที่มาถึงมหาเถรสมาคม
เถระ 4	พระบัญชาขององค์สมเด็จพระสังฆราช มติมหาเถรสมาคม ผลการประชุมปรึกษาหารือที่มีการนัดอย่างเป็นทางการ คำสั่ง ประกาศ แลงการณ์คณะสงฆ์
เถระ 5	พระบัญชาขององค์สมเด็จพระสังฆราช มติ คำสั่ง ประกาศ แลงการณ์คณะสงฆ์

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	ส่วนใหญ่แล้วจะครอบคลุมถึงประเด็นที่กลุ่มพระเถระหยิบยกขึ้นมา
ฆราวาส	ส่วนใหญ่แล้วจะครอบคลุมถึงประเด็นที่กลุ่มพระเถระหยิบยกขึ้นมา
สื่อมวลชน	ส่วนใหญ่แล้วจะครอบคลุมถึงประเด็นที่กลุ่มพระเถระหยิบยกขึ้นมา
เยาวชน	ส่วนใหญ่แล้วจะครอบคลุมถึงประเด็นที่กลุ่มพระเถระหยิบยกขึ้นมา

2. รูปแบบการติดต่อสื่อสารในระดับรองลงไปมีอะไรบ้าง

สรุปการวิเคราะห์ ผู้วิจัยพบว่ากรรมการมหาเถรสมาคมมีความเห็นที่สอดคล้องกันอย่างมาก โดย

การสื่อสารตามระเบียบจารีตประเพณีนั้น แม้ว่าการประชุมมหาเถรสมาคมจะเป็นการสื่อสารที่เป็นทางการ แต่กลุ่มตัวอย่างก็ให้ความเห็นว่า การประชุมมหาเถรสมาคมนั้นเป็นธรรมเนียมที่ปฏิบัติกันมานานแล้ว ซึ่งหากจะพิจารณาที่วาระการประชุมที่จะต้องมีการออกจดหมายเชิญประชุม และมีการตัดสินใจในมติต่างๆ อย่างเป็นทางการก็จะเป็นการสื่อสารอย่างเป็นทางการด้วยทางหนึ่ง นอกนั้นการปฏิบัติศาสนกิจตามพุทธประเพณีทางสงฆ์ถือว่าเป็นช่องทางที่สำคัญในการให้พระสงฆ์มาพบปะสื่อสารระหว่างกันและกัน ข้อที่น่าสังเกตก็คือ กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการประชุมสงฆ์ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการ หรือพระอื่นๆ ซึ่งจัดตามโอกาสอันควรมากขึ้น เพราะถือว่าเป็นการช่วยให้งานพระสงฆ์ได้มีโอกาสพบปะกันมากขึ้น

การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคมให้ความสำคัญกับการพบปะกันตามปกติ และการออกเยี่ยมเยียนพระสงฆ์ รวมทั้งการที่ได้สมาคมไปมาหาสู่กัน เพราะถือว่าเป็นช่องทางที่สำคัญในการรับทราบเรื่องราวความเคลื่อนไหวของคณะสงฆ์เป็นอย่างดี นอกจากนี้แล้วกลุ่มตัวอย่างทุกรูปมีการพูดถึงการรับเรื่องราวร้องทุกข์ และจดหมายร้องทุกข์ซึ่งมีมากขึ้นจนเป็นที่น่าสังเกต โดยทุกรูปให้ความเห็นว่า กรรมการมหาเถรสมาคมหลายรูปเริ่มให้ความสำคัญมากขึ้น เพราะถือว่าเป็นช่องทางที่จะรับทราบถึงความทุกข์ หรือเสียงสะท้อนจากพระสงฆ์ในระดับต่างๆ อย่างดี

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	การสื่อสารตามระเบียบจารีตประเพณี การประชุมมหาเถรสมาคม การประชุมพระสังฆาธิการที่ทำการประจำ การปฏิบัติศาสนกิจที่กำหนดตามพุทธประเพณี การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ การออกเยี่ยมเยือนพระสงฆ์ การประชุมพระเป็นครั้งคราว การรับเรื่องราวร้องทุกข์ต่างๆ
เถระ 2	การสื่อสารตามระเบียบจารีตประเพณี การประชุมมหาเถรสมาคม การประชุมพระสังฆาธิการที่ทำการประจำ การปฏิบัติศาสนกิจที่กำหนดตามพุทธประเพณี การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ การประชุมพระเป็นครั้งคราว การรับเรื่องราวร้องทุกข์ต่างๆ
เถระ 3	การสื่อสารตามระเบียบจารีตประเพณี การประชุมมหาเถรสมาคม การประชุมพระสังฆาธิการที่ทำการประจำ การปฏิบัติศาสนกิจที่กำหนดตามพุทธประเพณี การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ การออกเยี่ยมเยือนพระสงฆ์ การประชุมพระเป็นครั้งคราว การรับเรื่องราวร้องทุกข์ต่างๆ
เถระ 4	การสื่อสารตามระเบียบจารีตประเพณี การประชุมมหาเถรสมาคม การประชุมพระสังฆาธิการที่ทำการประจำ การปฏิบัติศาสนกิจที่กำหนดตามพุทธประเพณี การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ การออกเยี่ยมเยือนพระสงฆ์ การประชุมพระเป็นครั้งคราว การรับเรื่องราวร้องทุกข์ต่างๆ
เถระ 5	การสื่อสารตามระเบียบจารีตประเพณี การประชุมมหาเถรสมาคม การประชุมพระสังฆาธิการที่ทำการประจำ การปฏิบัติศาสนกิจที่กำหนดตามพุทธประเพณี การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ การออกเยี่ยมเยือนพระสงฆ์ การประชุมพระเป็นครั้งคราว การรับเรื่องราวร้องทุกข์ต่างๆ

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	ส่วนใหญ่แล้วจะครอบคลุมถึงประเด็นที่กลุ่มพระเถระหยิบยกขึ้นมา
ฆราวาส	ส่วนใหญ่แล้วจะครอบคลุมถึงประเด็นที่กลุ่มพระเถระหยิบยกขึ้นมา
สื่อมวลชน	ส่วนใหญ่แล้วจะครอบคลุมถึงประเด็นที่กลุ่มพระเถระหยิบยกขึ้นมา
ยุวสงฆ์	ส่วนใหญ่แล้วจะครอบคลุมถึงประเด็นที่กลุ่มพระเถระหยิบยกขึ้นมา

3. เมื่อเปรียบเทียบระหว่างการติดต่อสื่อสารที่เป็นทางการ และการติดต่อสื่อสารที่เป็นในระดับรองลงไป การสื่อสารแบบไหนใช้ได้ผลมากกว่ากัน

สรุปการวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่างแม้จะให้ความเห็นที่หลากหลายและมีรายละเอียดมาก แต่ก็สามารถสรุปได้ว่า

1. ช่องทางที่เป็นทางการ ใช้ได้ผลในกรณีที่ต้องการให้เกิดรูปแบบการปฏิบัติตนในทิศทางเดียวกัน เป็นวิธีการสำคัญในการควบคุมการทำงาน
2. ช่องทางที่เป็นจารีตประเพณี ช่วยให้เกิดการประสานงาน เป็นการถ่ายทอดวิธีการหรือแนวทางตามลักษณะของสงฆ์ มีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ และเกิดความรู้สึกที่ดีระหว่างกัน
3. ช่องทางที่ไม่เป็นทางการ ช่วยลดความตึงเครียด ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และคาดคะเนความคิดอย่างลึกซึ้ง

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	ช่องทางที่เป็นทางการไม่ว่าจะเป็นพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช มติ ประกาศ หรือคำสั่ง จะมีผลในทางปฏิบัติมากกว่า เพราะเป็นสิ่งที่ต้องประพฤติ ปฏิบัติ มิเช่นนั้นจะมีความผิดส่วนแบบอื่นๆ ก็แล้วแต่ว่า จะใส่ใจหรือไม่เพราะไม่มีใครไปบังคับได้ ขึ้นอยู่กับพระสงฆ์รูปนั้นว่า จะดำรงตนเองเป็นพระสงฆ์ที่เคร่งครัดหรือเปล่า
เถระ 2	คำสั่งที่เป็นทางการของมหาเถรสมาคม เป็นเรื่องที่พระสงฆ์ทั่วประเทศต้องปฏิบัติ จะอ้างเหตุผลส่วนตัวหรือจะบอกว่าไม่รู้ไม่ได้ ส่วนพุทธประเพณี ธรรมเนียม หรือระเบียบที่เคยปฏิบัติกันมาก็เป็นหน้าที่ที่พระสงฆ์ต้องรับผิดชอบต่อการประพฤติปฏิบัติของตนเอง อาจจะมีบ้างที่แตกต่างกันไป แต่ต้องไม่ใช่ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญในทางพระธรรมวินัย และขัดกับความสงบเรียบร้อยของพระสงฆ์โดยรวม
เถระ 3	พระบัญชาขององค์สมเด็จพระสังฆราช ถือเป็นที่สุดที่ต้องปฏิบัติตามเช่นเดียวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และพุทธบัญญัติที่กล่าวเอาไว้ ส่วนการติดต่อสื่อสารที่เป็นในรูปแบบของการประชุมพระสังฆาธิการ หรือการพบปะพูดคุยสนทนากันนั้น เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วก็อาจจะมีการละเลยและไม่ทั่วถึง เพราะไม่มีอำนาจการบังคับใช้ ยกเว้นแต่จะออกมาเป็นกฎซึ่งแทบจะไม่มี จะมีก็แต่บทบาทของเจ้าคณะปกครองที่ดูแลพระสงฆ์อย่างเข้มงวด ซึ่งมหาเถรสมาคมต้องการให้เป็นเช่นนั้น เพราะจะได้เป็นการแบ่งเบาภาระออกไป
เถระ 4	คำสั่ง มติ หรือประกาศที่เป็นทางการจะมีผลโดยตรงต่อพระสงฆ์ที่ต้องปฏิบัติตาม เช่นเดียวกับหลักธรรม หลักปฏิบัติที่ระบุเอาไว้ในพระไตรปิฎก ส่วนการติดต่อแบบส่วนตัวนั้นขึ้นอยู่กับ การวางตัว บทบาทของเจ้าคณะ หรือพระสังฆาธิการที่จะดูแลพระสงฆ์ทั่วไป
เถระ 5	ข้อกำหนดที่บังคับใช้แน่นอนไม่ว่าจะเป็นพระบัญชาขององค์สมเด็จพระสังฆราช มติมหาเถรสมาคม หรือคำสั่งที่ลงนามโดยผู้ที่ได้รับมอบหมาย และพุทธบัญญัตินั้นเป็นสิ่งที่พระสงฆ์ต้องปฏิบัติตามอย่างไม่มีเงื่อนไข ส่วนอื่นๆ ที่เป็นประเพณีปฏิบัติของท้องถิ่น หรือเฉพาะกลุ่มอาจมีเงื่อนไขและข้ออ้างได้

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	<p>การสื่อสารแบบที่เป็นทางการได้ผลอย่างมากในเชิงการบังคับใช้ให้มีผลในทางปฏิบัติ</p> <p>การสื่อสารที่เป็นไปตามจารีตประเพณี เป็นช่องทางของการสร้างความรู้สึกร่วมที่ดีงาม และสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน</p> <p>การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการนั้น เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้สึก และข่าวสารที่เป็นเรื่องของรายละเอียดได้มากกว่า</p>
ภรรยา	<p>การสื่อสารแบบที่เป็นทางการได้ผลอย่างมากในเชิงการบังคับใช้ให้มีผลในทางปฏิบัติ</p> <p>การสื่อสารที่เป็นไปตามจารีตประเพณี เป็นช่องทางของการสร้างความรู้สึกร่วมที่ดีงาม และสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน</p> <p>การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการนั้น เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้สึก และข่าวสารที่เป็นเรื่องของรายละเอียดได้มากกว่า</p>
สื่อมวลชน	<p>การสื่อสารแบบที่เป็นทางการได้ผลอย่างมากในเชิงการบังคับใช้ให้มีผลในทางปฏิบัติ</p> <p>การสื่อสารที่เป็นไปตามจารีตประเพณี เป็นช่องทางของการสร้างความรู้สึกร่วมที่ดีงาม และสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน</p> <p>การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการนั้น เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้สึก และข่าวสารที่เป็นเรื่องของรายละเอียดได้มากกว่า</p>
ยุวสงฆ์	<p>การสื่อสารแบบที่เป็นทางการได้ผลอย่างมากในเชิงการบังคับใช้ให้มีผลในทางปฏิบัติ</p> <p>การสื่อสารที่เป็นไปตามจารีตประเพณี เป็นช่องทางของการสร้างความรู้สึกร่วมที่ดีงาม และสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน</p> <p>การสื่อสารที่ไม่เป็นทางการนั้น เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้สึก และข่าวสารที่เป็นเรื่องของรายละเอียดได้มากกว่า</p>

4. เมื่อเกิดปัญหาด้านการสื่อสารในองค์กรคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมใช้วิธีการใดในการแก้ไขปัญหาล่าช้า

สรุปการวิเคราะห์ เมื่อเกิดปัญหาทางด้านการสื่อสารในองค์กรคณะสงฆ์ขึ้นมาแล้ว กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นที่จะพิจารณาเป็น 2 กรณีคือ

1. กรณีที่พิจารณาแล้วเห็นว่าไม่ก่อให้เกิดผลเสียหลายร้ายแรง มหาเถรสมาคมมักจะทำหน้าที่เพียงการติดตามความเคลื่อนไหว และรอให้เรื่องราวจบลงหรือเงียบไปเอง

2. กรณีที่พิจารณาแล้วเห็นว่าก่อให้เกิดผลเสียหลายร้ายแรง มหาเถรสมาคมจะมีการพิจารณาสาเหตุของปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการหาต้นตอที่เป็นบุคคล และมอบอำนาจให้เจ้าคณะปกครองดำเนินการให้เรื่องราวยุติ จากนั้นจะรอผลจากเจ้าคณะปกครอง พร้อมไปกับการตรวจสอบผลกระทบของข่าวสารในองค์กรคณะสงฆ์ ว่ากระจายไปยังสื่อมวลชน (โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์) หรือไม่

ถ้า "ไม่" ก็ยุติเรื่อง

ถ้า "ปรากฏ" ก็มักจะประสานงานกับกรมการศาสนาในกรณีที่มีเป็นข่าวซึ่งได้รับความสนใจ แต่ถ้าเป็นข่าวเล็ก ไม่ได้ได้รับความสนใจ หรือมีสื่อมวลชนสนใจน้อย ก็มักจะรอให้เรื่องเงียบ หรือยุติไปเอง

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตรวจสอบจากหลายๆ แห่ง และผู้ที่คิดว่าน่าจะรู้ว่า น่าจะแก้ไขอย่างไร 2. ถ้ามีสาเหตุมาจากพระสงฆ์ก็จะสั่งห้ามการให้ข่าวต่อไปอย่างเด็ดขาด
เถระ 2	<ol style="list-style-type: none"> 1. ถ้าพิจารณาแล้วคิดว่าไม่ใช่เรื่องใหญ่โตอะไร ก็จะปล่อยให้เรื่องเงียบกันไป เพราะเรื่องแบบนี้เกิดขึ้นได้ 2. ถ้าพิสูจน์หรือทราบว่าเป็นพระสงฆ์มีส่วนเกี่ยวข้อง จะส่งการลงไปยังเจ้าคณะปกครองตามลำดับเพื่อให้ยุติการออกข่าว
เถระ 3	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตรวจสอบก่อนจากหลายๆ แหล่งข่าวว่า เรื่องราวที่แท้จริงเป็นอย่างไร 2. ถ้าพบว่า ผู้ให้ข่าวในทางที่เสียหายนั้นเป็นพระสงฆ์แล้ว เจ้าคณะปกครองจะมีคำสั่ง หรือติดต่อไปยังพระที่ปกครองอยู่ เพื่อให้ยุติบทบาทเหล่านั้น
เถระ 4	<ol style="list-style-type: none"> 1. คงต้องนั่งอยู่ระยะหนึ่งก่อน เพราะรอผลว่า กระทบต่อส่วนใดบ้าง 2. ถ้าเริ่มมีผลกระทบในทางที่ไม่เหมาะสม หรือทำให้เกิดปัญหาขึ้นมากก็ต้องหาข่าวจากหลายๆ กระแสว่าเรื่องราวที่แท้จริงเป็นอย่างไร 3. ถ้าพระสงฆ์เป็นผู้ก่อปัญหาขึ้น จะต้องยุติบทบาทของพระสงฆ์รูปนั้นให้ได้ก่อน เพื่อไม่ให้เรื่องราวขยายตัวใหญ่โตออกไป
เถระ 5	<ol style="list-style-type: none"> 1. หาให้ได้ว่าพระรูปใดคือต้นเหตุของปัญหา จากนั้นก็จึงยุติการกระทำของพระสงฆ์รูปนั้น 2. ถ้าปัญหานั้นใหญ่โตก็ต้องมาช่วยกันพิจารณาว่าเกิดจากอะไร ถ้าจำเป็นก็จะเชิญคนที่น่าจะให้คำตอบได้ดีมาใช้ข้อมูล

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	รอดูผลกระทบ ตรวจสอบหาต้นเหตุ สั่งการไปยังผู้เกี่ยวข้อง และระงับการสื่อสาร ถ้าเป็นว่าจำเป็น
ฆราวาส	ปกติแล้วมักจะนิ่งเฉย โดยปล่อยให้เป็นการอำนาจหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่รับผิดชอบที่จะดูแลสั่งการ แต่ถ้าเป็นเรื่องสำคัญ มีการเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนก็จะเริ่มมีปฏิกิริยา ตามประเด็น หรือทิศทางที่สื่อมวลชนนำเสนอ จากนั้นถึงมีการปรึกษาหารือกับส่วนที่เกี่ยวข้อง
สื่อมวลชน	พระผู้ใหญ่มักจะวางเฉยกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยถือว่าเจ้าคณะปกครองมีหน้าที่ดำเนินการและรายงานผลการตัดสินใจขึ้นมา แต่ถ้าไม่สามารถดำเนินการได้พระผู้ใหญ่จึงเริ่มมีบทบาท ยิ่งปัญหานั้นเข้าสู่การนำเสนอในกระบวนการข่าวสารของสื่อมวลชนแล้ว พระเถระจะยิ่งให้ความสนใจดำเนินการในแบบต่างๆ เท่าที่มีอยู่ในมือ
ยุวสงฆ์	สังคมมักและความรู้สึกของคนทั่วไปมักจะมองว่า พระเถระผู้ใหญ่ท่านวางเฉย ซึ่งที่จริงแล้วไม่ได้เป็นเช่นนั้น เมื่อมีเรื่องอะไรก็ตามที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง หรือการวิจารณ์พระสงฆ์ด้วยกัน กรรมการที่รับผิดชอบจะรีบสั่งการไปยังเจ้าคณะต้นสังกัดทันที และสั่งให้ระงับเหตุหรือคนบงการให้ได้ แล้วรายงานผลให้ทราบ เพื่อตัดโอกาสการแพร่ขยายตัว

การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลในองค์กร

1. พระสงฆ์มักนิยมใช้การสื่อสารระหว่างกันและกันในรูปแบบใดมากที่สุด

· **สรุปการวิเคราะห์** กลุ่มตัวอย่างทุกรูปให้ความสำคัญกับการสื่อสารที่เป็นทางการในระดับรองลงไปคือ

1. การสื่อสารตามจารีตประเพณี โดยทุกรูปเห็นตรงกันว่า มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้มากกว่าการสื่อสารที่เป็นทางการอย่างเต็มรูปแบบ การสื่อสารที่เกิดตามจารีตประเพณีนี้มักจะมีบรรยากาศของความคุ้นเคยระหว่างกันและกัน เช่น ได้รับการสถาปนาสมณศักดิ์ หรือแต่งตั้งเข้ารับตำแหน่งในวาระเดียวกัน บรรยากาศของศิษย์กับอาจารย์ หรือบรรยากาศของสหายร่วมสำนักเรียนเดียวกัน ซึ่งการสื่อสารที่เกิดขึ้นตามจารีตประเพณีนี้ จะก่อให้เกิดการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการตามมา นอกจากนี้แล้วการสื่อสารตามจารีตประเพณีในทางสงฆ์ เป็นการนำมาซึ่งการโน้มน้าวใจในเรื่องสำคัญที่จะเข้าสู่การสื่อสารอย่างเป็นทางการด้วย

2. การสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ การสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการนี้เป็นการสื่อสารโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นการพูด เขียน หรือภาษาท่าทาง สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรรมกรมหาเถรสมาคมแล้ว เห็นว่า เป็นช่องทางปกติของสงฆ์ หรือแม้แต่คนทั่วไป แต่สิ่งที่ต้องระวังก็คือ การสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการนี้เป็นช่องทางที่จะกระจายข่าวลือออกไปได้อย่างมากและแพร่หลาย

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	สิ่งที่เป็นการมีโอกาสเกิดขึ้นได้น้อย ต้องเป็นเรื่องสำคัญจริงๆ หรือใช้ในเรื่องที่เป็นปัญหา แต่พระสังฆาธิการก็หนีไม่พ้น เพราะมีวาระที่ต้องประชุมและรับผิดชอบอยู่แล้ว สำหรับพระสงฆ์ส่วนใหญ่มักจะพบปะกันตามประเพณีหรือโอกาสสำคัญ และก็จะเกิดการพบปะพูดคุยที่ไม่เป็นการขึ้น
เถระ 2	พระสงฆ์ส่วนใหญ่จะใช้ประเพณีที่ปฏิบัติกันอยู่เป็นช่องทางให้เกิดการพบปะพูดคุยกัน การที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน มักจะเกิดจากงานบุญประเพณีที่ต้องเดินทางไปมาหาสู่กันมากกว่า ส่วนการพบปะที่เป็นทางการนั้นมีโอกาสน้อยมาก
เถระ 3	โอกาสที่จะใช้การติดต่อแบบเป็นการกับสงฆ์เกือบ 3 แขนงทั่วประเทศนั้น นานๆ จะมีขึ้นสักครั้งหนึ่ง แต่เรื่องที่จะพบปะกันตามประเพณีนั้นมีโอกาสอยู่มาก เพราะไทยเราเป็นเมืองของชาวพุทธ มีกิจนิมนต์ทางศาสนาให้พระต้องออกไปพบปะกันอยู่เสมอ ส่วนการติดต่อที่ไม่เป็นการนั้นคงไม่ต้องพูดถึงเพราะมีกันอยู่เป็นประจำ รูปไหนยังมีความสนิทแล้ว ยังมีโอกาสมาก แต่ก็น่าสนใจที่ว่า การพูดคุยที่ไม่เป็นการนี้ มีเรื่องน่าสนใจมากกว่า ชาวที่รู้มาจะคาดเคลื่อนหรือเป็นจริงก็อยู่ในส่วนนี้
เถระ 4	ถ้าจะมองว่าที่ความบ่อยครั้งแล้วการติดต่อแบบไม่เป็นการมีมากที่สุด รองลงมาคือการพบปะกันตามธรรมเนียมประเพณี ส่วนที่เป็นทางการนั้นไม่ค่อยมียกเว้นเรื่องสำคัญ และก็เป็นเฉพาะบางรูปเท่านั้น โดยเฉพาะพระผู้ใหญ่
เถระ 5	ถ้าถามเรื่องความนิยมแล้ว พระมักจะมีรูปแบบที่เป็นประเพณี หรือธรรมเนียมปฏิบัติยึดถืออยู่ และพระสงฆ์ก็เป็นพวกที่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอยู่แล้ว ส่วนที่เป็นทางการนั้นพระสงฆ์ทั่วไปมักไม่ค่อยจะเจอกัน พระผู้ใหญ่จะคิดถึงในข้อนี้มากกว่า ส่วนเรื่องที่ไม่เป็นการนั้นมีมากแน่ เพราะเจอกันที่ไหนก็พูดจาสนทนากันได้

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	ส่วนใหญ่จะอาศัยโอกาสตามประเพณีในการพบปะกัน
ฆราวาส	ส่วนใหญ่จะอาศัยโอกาสตามประเพณีในการพบปะกัน
สื่อมวลชน	ส่วนใหญ่จะอาศัยโอกาสตามประเพณีในการพบปะกัน
ยุวสงฆ์	ส่วนใหญ่จะอาศัยโอกาสตามประเพณีในการพบปะกัน

2. ความรับผิดชอบของพระสงฆ์ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในองค์กรนั้นเป็นอย่างไร

สรุปการวิเคราะห์ ความรับผิดชอบในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในองค์กรคณะสงฆ์มีเงื่อนไขสำคัญคือคำว่า "หน้าที่" โดยกลุ่มตัวอย่างให้ข้อพิจารณาว่า

1. พระสงฆ์มีหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนา ดังนั้น หน้าที่ของพระสงฆ์ก็คือการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่ใช่การให้ข่าว สร้างข่าว หรือผลิตข่าว

2. หากจะต้องทำหน้าที่ในการให้ข่าว สร้างข่าว หรือผลิตข่าว จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากมหาเถรสมาคม หรือเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่มหาเถรสมาคมเห็นชอบ ซึ่งสงฆ์เจ้าคณะปกครองจะเป็นผู้พิจารณาเป็นกรณีไป

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	ทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น และจะต้องคำนึงถึงพุทธบัญญัติที่จะไม่ทำให้คณะสงฆ์เกิดความแตกแยกเป็นสำคัญ
เถระ 2	พระสงฆ์มีหน้าที่ในการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมเป็นหลัก หน้าที่ในการแจ้งข้อมูลข่าวสารเป็นเรื่องรองลงไป เนื่องจากไม่ใช่กิจของสงฆ์ หากทำไปโดยประมาทแล้วจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิด นำมาซึ่งความแตกแยกในหมู่สงฆ์โดยรวม
เถระ 3	หน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะครองตนในพระพุทธศาสนานั้น ก็คือการเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้าเป็นสำคัญ การแจ้งข่าวสารอะไร ต้องเป็นกิจทางสงฆ์ เรื่องใดที่เกี่ยวข้องกับทางโลกจะอยู่นอกเหนือหน้าที่ของความเป็นสงฆ์ ส่วนบางครั้งพระสงฆ์ต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับคดีทางโลก ก็ต้องพิจารณาว่า เรื่องราวเหล่านั้นสมควรจะเป็นข่าวหรือไม่ และต้องรู้จักประมาณตน ยิ่งเป็นเรื่องสำคัญก็ยิ่งต้องมีการมอบอำนาจและหาผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน
เถระ 4	สงฆ์มีหน้าที่สืบทอดพระศาสนา ไม่ใช่มีหน้าที่ประกาศข่าว ยกเว้นแต่จะเป็นการกระทำที่พิจารณาแล้วว่า นำประโยชน์มาให้กับคณะสงฆ์ หรือได้รับการมอบหมายเป็นกรณีพิเศษ
เถระ 5	พระสงฆ์ไม่มีหน้าที่ในการออกข่าว หรือตกเป็นข่าว แต่อาจจะเป็นผู้ชี้แจงหรือขยายความในเรื่องที่เป็นความจริงได้ แต่ต้องทำไปโดยได้รับการมอบหมาย และหากเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้แล้ว ก็ต้องคำนึงถึงประโยชน์ของคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์ พุดจาให้น้อย หลีกเลี่ยงการเป็นข่าวเองให้มาก มิเช่นนั้นภาพของพระสงฆ์จะเสียไป

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมาย หลีกเลี่ยงการตกเป็นข่าว ถูกกำกับให้รักษาภาพลักษณ์ต่อศาสนา และการปรากฏตัวให้ดีหากจำเป็นต้องทำหน้าที่ให้ข่าวสาร
ภรรยาวาส	ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมาย หลีกเลี่ยงการตกเป็นข่าว ถูกกำกับให้รักษาภาพลักษณ์ต่อศาสนา และการปรากฏตัวให้ดีหากจำเป็นต้องทำหน้าที่ให้ข่าวสาร
สื่อมวลชน	ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมาย หลีกเลี่ยงการตกเป็นข่าว ถูกกำกับให้รักษาภาพลักษณ์ต่อศาสนา และการปรากฏตัวให้ดีหากจำเป็นต้องทำหน้าที่ให้ข่าวสาร
ยุวสงฆ์	ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมาย หลีกเลี่ยงการตกเป็นข่าว ถูกกำกับให้รักษาภาพลักษณ์ต่อศาสนา และการปรากฏตัวให้ดีหากจำเป็นต้องทำหน้าที่ให้ข่าวสาร

3. ความรวดเร็วในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของสงฆ์ ช่องทางใดเร็วที่สุด ช่องทางใดช้าที่สุด ช่องทางใดมีประสิทธิภาพสูงสุด

สรุปการวิเคราะห์ ในคำถามข้อนี้พบคำตอบที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ

ช่องทางที่เร็วที่สุด ได้แก่การใช้โทรศัพท์ ซึ่งในคำถามข้ออื่นๆ จะพระสงฆ์จะแสดงท่าทีปฏิเสธในเรื่องเทคโนโลยีอยู่บ้างก็ตาม แต่ในที่สุดเทคโนโลยีพื้นฐานในสังคมก็กลับกลายเป็นสิ่งที่พระสงฆ์ยอมรับว่า มีความรวดเร็วที่สุด และในทางปฏิบัตินั้น จะพบว่าพระสงฆ์นิยมใช้โทรศัพท์กันมาก จนมหาเถรสมาคมต้องออกกฎหมายห้ามพระภิกษุสงฆ์ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่

ช่องทางที่ช้าที่สุด ได้แก่การนัดพระสงฆ์จำนวนมากมาประชุมด้วยกัน อย่างไรก็ตามถึงแม้กลุ่มตัวอย่างจะเห็นว่า การนัดประชุมเป็นเรื่องที่เสียเวลา และสิ้นเปลืองทรัพยากรที่มีอยู่ แต่ก็ยังให้ความสำคัญโดยถือว่า สำหรับการปกครองคณะสงฆ์แล้ว การประชุมกันนั้นเป็นเรื่องที่จะแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบทางการบริหารปกครองคณะสงฆ์ และแทบจะเรียกได้ว่าเป็นทางออกทางหนึ่งของการยอมรับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงองค์กรคณะสงฆ์ที่ได้รับการยอมรับโดยพระเถระชั้นผู้ใหญ่

ช่องทางที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ได้แก่การใช้คำสั่งโดยตรงในการควบคุมกิจการคณะสงฆ์ คือพระบัญชาขององค์สมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งมหาเถรสมาคมในเรื่องราวต่างๆ โดยคำสั่งโดยตรงเหล่านี้มีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย ซึ่งพระสงฆ์ที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	ช่องทางที่เร็วที่สุด โทรศัพท์ไปยังพระสงฆ์ที่ต้องการจะติดต่อ ช่องทางช้าที่สุด นัดประชุม ช่องทางที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด พระบัญชาขององค์สมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งมหาเถรสมาคม
เถระ 2	ช่องทางที่เร็วที่สุด โทรศัพท์ไปหาพระสงฆ์ที่ต้องการพบ ช่องทางช้าที่สุด นัดให้มาประชุมกัน ช่องทางที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด พระบัญชาขององค์สมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งมหาเถรสมาคม
เถระ 3	ช่องทางที่เร็วที่สุด โทรศัพท์ / โทรสารไปยังพระสงฆ์ที่ต้องการติดต่อ ช่องทางช้าที่สุด นัดให้มาประชุมกันอย่างเป็นทางการ ช่องทางที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด พระบัญชาขององค์สมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งมหาเถรสมาคม
เถระ 4	ช่องทางที่เร็วที่สุด โทรศัพท์สั่งการ ช่องทางช้าที่สุด ติดต่อให้มาร่วมประชุมกัน ช่องทางที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด พระบัญชาขององค์สมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งมหาเถรสมาคม
เถระ 5	ช่องทางที่เร็วที่สุด โทรศัพท์ไปยังพระสงฆ์ที่ต้องการติดต่อ ช่องทางช้าที่สุด นัดให้มาประชุมกัน ช่องทางที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด พระบัญชาขององค์สมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งมหาเถรสมาคม

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	ส่วนใหญ่มีความเห็นเช่นเดียวกับกลุ่มเถระ
ฆราวาส	ส่วนใหญ่มีความเห็นเช่นเดียวกับกลุ่มเถระ
สื่อมวลชน	ส่วนใหญ่มีความเห็นเช่นเดียวกับกลุ่มเถระ
ยุวสงฆ์	ส่วนใหญ่มีความเห็นเช่นเดียวกับกลุ่มเถระ

การแก้ไขปัญหาการบิดเบือนข่าวสาร

1. มหาเถรสมาคมเห็นว่า การบิดเบือนข่าวสารที่เกิดขึ้นในองค์กรคณะสงฆ์ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน มีสาเหตุมาจากอะไร

สรุปการวิเคราะห์ คำถามที่เกี่ยวข้องกับการบิดเบือนข่าวสารในองค์กรคณะสงฆ์นี้ เป็นที่น่าแปลกที่ว่ากลุ่มตัวอย่าง ไม่ได้ให้ความสนใจกับความบกพร่องภายในองค์กรของคณะสงฆ์เอง โดยพยายามที่จะอธิบายว่า สาเหตุนั้นมาจากสื่อมวลชนที่จ้องการขายข่าว หรือมีการแข่งขันกันในเชิงธุรกิจมากกว่าจะมีเจตนาดีในการช่วยเหลือพระศาสนา

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	สื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์มุ่งขายข่าวในเชิงธุรกิจ มากกว่าการช่วยเหลือพระสงฆ์ในการกำจัดสงฆ์ที่ประพฤติผิดให้ออกไปจากวงการสงฆ์ สื่อมวลชน มีการแข่งขันกันในการหาข่าวใหม่ๆ มานำเสนอโดยไม่สนใจว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องจริงหรือไม่ นักข่าวไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวทางสงฆ์ และไม่สนใจที่จะแสวงหาความรู้ด้วย
เถระ 2	สื่อมวลชนมีนโยบายที่จะเสนอข่าวของพระในทางลบมากกว่าทางบวก เพราะเป็นข่าวที่ขายได้ ผู้สื่อข่าว ไม่สนใจประเด็นที่เป็นเรื่องที่ดีๆ ของสงฆ์ เพราะขายข่าวไม่ได้มาก และไม่พื้นที่ที่จะให้ด้วย
เถระ 3	สื่อมวลชนมุ่งที่จะค้าขายข่าวที่เกี่ยวกับพระโดยปราศจากความยังคิดว่า เป็นการบ่อนทำลายสถาบันสูงสุดอย่างหนึ่งของประเทศ นักข่าว ไม่พยายามที่จะมองโลกในแง่ดีในเรื่องทางสงฆ์ และพยายามที่จะขุดคุ้ยอย่างต่อเนื่องในเรื่องที่จะเป็นความขัดแย้งระหว่างนิกาย หรือการเปลี่ยนแปลงอำนาจทางสงฆ์
เถระ 4	สื่อมวลชน ออกดีต่อพระสงฆ์ที่ทำผิดพระธรรมวินัย แต่ก็ไม่ยอมพิจารณาว่า เป็นเรื่องปกติวิสัยที่จะต้องมีคนไม่มีในทุกสังคัม สื่อมวลชน ไม่ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับพระสงฆ์อย่างจริงจัง และเข้าถึงแก่น มองแต่ปัญหาระดับกระทบที่เกิดขึ้นเท่านั้น
เถระ 5	สื่อมวลชนบางคนไม่หวังดี จ้องแต่จะเอาเรื่องที่ทำให้เกิดความขัดแย้งและข้อพิพาทมาเขียนข่าว เพราะรู้ว่า ข่าวประเภทนี้ขายดี ผู้สื่อข่าวบางคน คงได้รับนโยบายมาจากผู้ใหญ่ให้หาข่าวที่เป็นภาพลักษณ์ทางลบเกี่ยวกับพระ เพราะตอนนี้ข่าวของพระขายดีมาก คนสนใจ ที่เป็นอย่างนี้เพราะสื่อมวลชนขึ้นนำ

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	<p>ช่องทางสื่อสารของพระสงฆ์มีน้อยมาก น่าจะพิจารณาสร้างสรรค์ให้ได้มากกว่านี้ คำสั่ง มติ และกฎระเบียบที่ออกมาโดยมหาเถรสมาคมไม่มีการเผยแพร่อย่างแพร่หลาย ที่มีอยู่ก็มีความล่าช้าในการเผยแพร่</p> <p>กรมการศาสนามีข้อจำกัดในการจัดทำเอกสารข่าว หรือข้อมูลเพื่อการเผยแพร่ พระเถระชั้นผู้ใหญ่ไม่ให้ความสำคัญกับการพบปะ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในคณะสงฆ์เท่าที่ควร</p>
ภรรยาวาส	<p>ช่องทางสื่อสารของพระสงฆ์มีน้อยมาก น่าจะพิจารณาสร้างสรรค์ให้ได้มากกว่านี้ คำสั่ง มติ และกฎระเบียบที่ออกมาโดยมหาเถรสมาคมไม่มีการเผยแพร่อย่างแพร่หลาย ที่มีอยู่ก็มีความล่าช้าในการเผยแพร่</p> <p>กรมการศาสนามีข้อจำกัดในการจัดทำเอกสารข่าว หรือข้อมูลเพื่อการเผยแพร่ พระเถระชั้นผู้ใหญ่ไม่ให้ความสำคัญกับการพบปะ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในคณะสงฆ์เท่าที่ควร</p>
สื่อมวลชน	<p>ช่องทางสื่อสารของพระสงฆ์มีน้อยมาก น่าจะพิจารณาสร้างสรรค์ให้ได้มากกว่านี้ คำสั่ง มติ และกฎระเบียบที่ออกมาโดยมหาเถรสมาคมไม่มีการเผยแพร่อย่างแพร่หลาย ที่มีอยู่ก็มีความล่าช้าในการเผยแพร่</p> <p>กรมการศาสนามีข้อจำกัดในการจัดทำเอกสารข่าว หรือข้อมูลเพื่อการเผยแพร่ พระเถระชั้นผู้ใหญ่ไม่ให้ความสำคัญกับการพบปะ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในคณะสงฆ์เท่าที่ควร</p>
ยุวสงฆ์	<p>ช่องทางสื่อสารของพระสงฆ์มีน้อยมาก น่าจะพิจารณาสร้างสรรค์ให้ได้มากกว่านี้ คำสั่ง มติ และกฎระเบียบที่ออกมาโดยมหาเถรสมาคมไม่มีการเผยแพร่อย่างแพร่หลาย ที่มีอยู่ก็มีความล่าช้าในการเผยแพร่</p> <p>กรมการศาสนามีข้อจำกัดในการจัดทำเอกสารข่าว หรือข้อมูลเพื่อการเผยแพร่ พระเถระชั้นผู้ใหญ่ไม่ให้ความสำคัญกับการพบปะ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในคณะสงฆ์เท่าที่ควร</p>

2. มหาเถรสมาคมมีแนวทางในการตรวจสอบข่าวสารที่ปรากฏในทางเสียหายอย่างไร

สรุปการวิเคราะห์ เมื่อจะกล่าวถึงมหาเถรสมาคมในเรื่องแนวทางใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข่าวสาร ดูเหมือนว่าคำถามในทุกตอนจะให้ผลออกมาคล้ายๆ กันสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม ซึ่งประเด็นที่เกี่ยวกับการตรวจสอบข่าวสารในองค์กรคณะสงฆ์นี้ก็เช่นกัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีแนวทางการตอบคำถามแบบเดิมเช่น

1. หากเป็นข่าวความเสียหายในองค์กรคณะสงฆ์ก็จะมีตรวจสอบจากสื่อมวลชนว่ามี การเสนอไปบ้างแล้วหรือยัง ซึ่งจะเห็นได้ชัดว่าเป็นปฏิกริยาเชิงรับมากกว่าเชิงรุก
2. อาศัยกระบวนการทางสงฆ์ที่มอบอำนาจตามลำดับชั้นไปแล้วในการตรวจสอบแล้วรายงานเข้ามา
3. อาจมีการเรียกข้อมูลมาพิจารณาประกอบบ้าง แต่มักจะให้ความสำคัญกับบุคคลก่อน จากนั้นจึงดูองค์ประกอบของสภาพแวดล้อม และ โอกาสความเป็นไปได้
4. หากข่าวที่เกิดขึ้นมีความเกี่ยวพัน หรือสื่อมวลชนนำไปเสนอแล้ว ทางออกที่มหาเถรสมาคมใช้เป็นปกติคือมอบเป็นภาระหน้าที่ให้กับกรมการศาสนา โดยอธิบดีกรมการศาสนา หรือ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมักจะต้องดำเนินการในเรื่องนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน
5. การวางเฉยจะเป็นทางออกที่มหาเถรสมาคมใช้ โดยหวังว่าเรื่องราวในทางเสียหายบางอย่างจะยุติลงไปเอง โดยการใช้บทบาทเป็นการส่วนตัวของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง

ลำดับที่	ความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
เถระ 1	มีการตรวจสอบจากสื่อมวลชนหลายๆ ฉบับ และหลายๆ แขนง เพื่อพิจารณาว่า ข้อมูลที่สื่อมวลชนให้ความสนใจนั้นคือประเด็นใด หากเป็นเรื่องสำคัญ ก็จะมีการมอบหมายอย่างไม่เป็นทางการให้กรรมการหรือพระสังฆาธิการ รูปใดรูปหนึ่งติดตามเป็นการเฉพาะ แต่มักไม่มีการตั้งขึ้นมาซ้ำซ้อนกัน
เถระ 2	มีการมอบหมายให้พระเถระบางรูป เป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากหลายๆ แหล่ง โดยเฉพาะการตรวจสอบในสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ แต่จะให้ความสนใจกับหนังสือพิมพ์มากเป็นพิเศษ
เถระ 3	มีการเรียกข้อมูลมาพิจารณาประกอบ ไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ หรือเอกสาร พยาน หลักฐานที่เกี่ยวข้อง จากนั้นก็ดูว่า มีปรากฏในสื่อมวลชนหรือเปล่า บางครั้งมีการมอบหมายให้พระสงฆ์ที่เป็นกรรมการ หรือพระสังฆาธิการที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่ตรวจสอบ และชี้แจงความจริงกับพระสงฆ์เป็นการเฉพาะ
เถระ 4	จะหากเป็นเรื่องในการบริหารภายในก็จะพิจารณาตามขั้นตอน และกระบวนการทางสงฆ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งพยาน และหลักฐาน แต่ถ้าเป็นเรื่องที่เผยแพร่ออกทางสื่อมวลชน ก็จะปรึกษาหารือกับกรมการศาสนา เพื่อหาวิธีระงับ และบางครั้งก็ต้องปรึกษาผู้รู้ในเรื่องนั้นๆ ด้วย
เถระ 5	บางข่าวก็ต้องเฉยไว้ เพราะไม่รู้จะทำอะไรลงไป แต่ถ้าเป็นเรื่องสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสุขในวงการสงฆ์ก็ต้องใช้การตรวจสอบทั้งภายใน ภายนอก โดยต้องดูว่าข่าวที่ออกมาเป็นอย่างไร แล้วจึงมาปรึกษาหารือกัน

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	แล้วแต่เรื่องที่มีหาเถรสมาคมคิดว่ามีความสำคัญ
ฆราวาส	พิจารณาก่อนว่าสมควรเป็นหน้าที่ของที่ประชุมหาเถรสมาคมหรือเปล่า
สื่อมวลชน	ปกติแล้วมักไม่ค่อยมีปฏิริยาอย่างใดออกโดยทันที แต่มักจะรอว่าเรื่องที่เกิดขึ้นขยายผลกระทบไปเพียงใดแล้วค่อยดำเนินการ แต่การสื่อสารกันแบบไม่เป็นทางการเกิดขึ้นโดยปกติอยู่แล้ว
ยุวสงฆ์	เฝ้าติดตามเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด แล้วมีการส่งการไปยังเจ้าคณะผู้รับผิดชอบ รอฟังผลพร้อมไปกับตรวจสอบจากสื่อมวลชนรายงานข่าวเหล่านั้นแล้วหรือยัง

3. มหาเถรสมาคมมีแนวทางที่จะปิดกั้นข่าวในเชิงลบที่จะแพร่กระจายไปยังสื่อมวลชนอย่างไรบ้าง

สรุปการวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกรรมการมหาเถรสมาคมให้ความเห็นที่น่าสนใจว่าเป็นการยากที่จะห้ามสื่อมวลชนนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์โดยเฉพาะข่าวสารในทางเสียหาย ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างทุกรูปจึงให้ความเห็นตรงกันว่า ทางที่จะช่วยป้องกันได้ก็คือ การไม่ให้ข่าวร้ายของคณะสงฆ์กระจายออกไปยังสื่อมวลชน ซึ่งวิธีการก็คือ

1. ในเรื่องที่เกิดหรือคิดว่าจะเป็นเรื่องที่เสียหายต่อมหาเถรสมาคม หรือภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์ทั้งส่วนรวมหรือส่วนใดส่วนหนึ่ง มหาเถรสมาคมมักจะมีการกำหนดบุคคลที่ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการขึ้นมา โดยบุคคลที่เป็นทางการมักจะ ได้แก่ อธิบดีกรมการศาสนา หรือเจ้าหน้าที่กรมการศาสนาที่เห็นว่าสมควร ส่วนที่ไม่เป็นทางการนั้น มักจะเป็นสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับสายบังคับบัญชาปกครอง หรือเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับกรณีที่เกิดขึ้น โดยกรอบในการให้ข้อมูลข่าวสารนั้นจะมีการกำหนดขึ้นคร่าวๆ

2. การกำชับไปยังพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครองให้กวดขัน หรืออุทิศบทบาทของพระสงฆ์ที่ตกเป็นข่าว หรือถูกอ้างถึงในข่าว

3. วิธีการที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเป็นการทำงานเชิงรุกก็คือ การเข้มงวดกวดขันพระผ่านสายการปกครอง เพื่อให้พระสงฆ์มีความประพฤติที่เหมาะสม ไม่เสี่ยงต่อการตกเป็นข่าวในทางเสียหาย

4. วิธีการใหม่ที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าน่าจะใช้ได้ผลก็คือ การเพิ่มความถี่ และจำนวนครั้งในการประชุมพระสังฆาธิการแต่ละระดับให้มากขึ้น โดยบรรจุเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการวางตัวต่อสื่อมวลชนให้มากขึ้น เพื่อให้พระสังฆาธิการเหล่านั้นนำไปขยายผลในรูปแบบอื่นๆ ที่เห็นสมควรต่อไป นอกจากนี้แล้วกลุ่มตัวอย่างยังยืนยันว่า กรรมการมหาเถรสมาคมได้พัฒนาจากการตั้งรับในวัดมาเป็นการออกกรับฟังปัญหาและใช้บทบาทส่วนตัวในการกำจัดความคิดเห็นที่เป็นอคติของสงฆ์ระดับล่างมากขึ้น

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่ม	ความเห็นของกลุ่ม
สังฆาธิการ	แนวทางที่เป็นรูปธรรมยังไม่มี มีแต่การกำชับให้พระสงฆ์และเจ้าคณะปกครองสอดส่องดูแลพระสงฆ์ในปกครองอย่างทั่วถึง
ภรรยา	แนวทางที่แน่นอนยังไม่มี สิ่งที่ทำได้ในทางปฏิบัติคือการสั่งการ หรือขอความร่วมมือไปยังพระสงฆ์ให้ประพฤติดีประพฤติชอบ เพื่อให้เป็นตัวอย่างที่ดีกับสงฆ์รูปอื่น ส่วนเจ้าคณะปกครองนั้น ก็ได้รับการย้ำเตือนอยู่ตลอดเวลาว่า ให้เสียสละในทุกๆ ด้านเพื่อการดูแลภาพที่ปรากฏต่อสังคมของพระสงฆ์ในปกครอง ที่สำคัญคือ ในระยะหลังมหาเถรสมาคมพยายามที่จะให้มีการอบรมความรู้แก่พระนวกะ พระในพรรษา และพระที่มีอายุพรรษาระดับต่างๆ มากขึ้น แต่ก็คิดถึงงบประมาณยังหายาก
สื่อมวลชน	พระเถระผู้ใหญ่มักระวังตัวในการพบปะ หรือการเข้าสู่กระบวนการทางข่าวสาร ซึ่งทางพระเถระท่านคงคิดว่าจะเป็นการตัดไฟเสียแต่ต้นลม
ยุวสงฆ์	โดยทางกฎหมายแล้วยังไม่เห็นว่า พระผู้ใหญ่ที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคมจะเข้ามาแทรกแซง อย่างเต็มตัวในด้านการเป็นข่าวของพระ แต่เท่าที่พบมาก็คือ มักจะใช้อำนาจที่เป็นส่วนในการกำชับเจ้าคณะปกครองให้ดูแลอย่างใกล้ชิดกับพระหรือกลุ่มพระที่เป็นแกนนำสำคัญในการเคลื่อนไหวที่จะเป็นข่าวผ่านสื่อมวลชน